

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

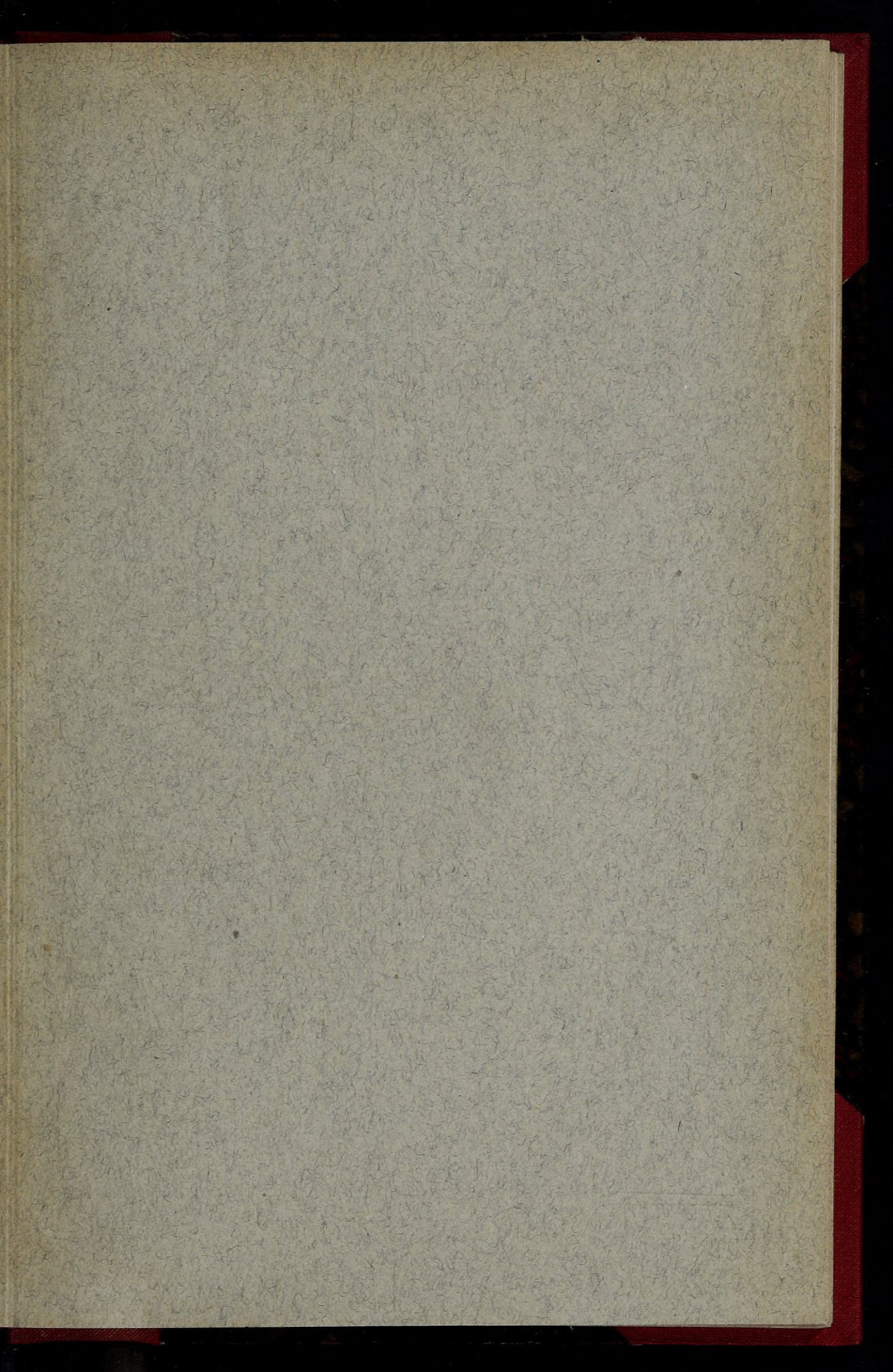

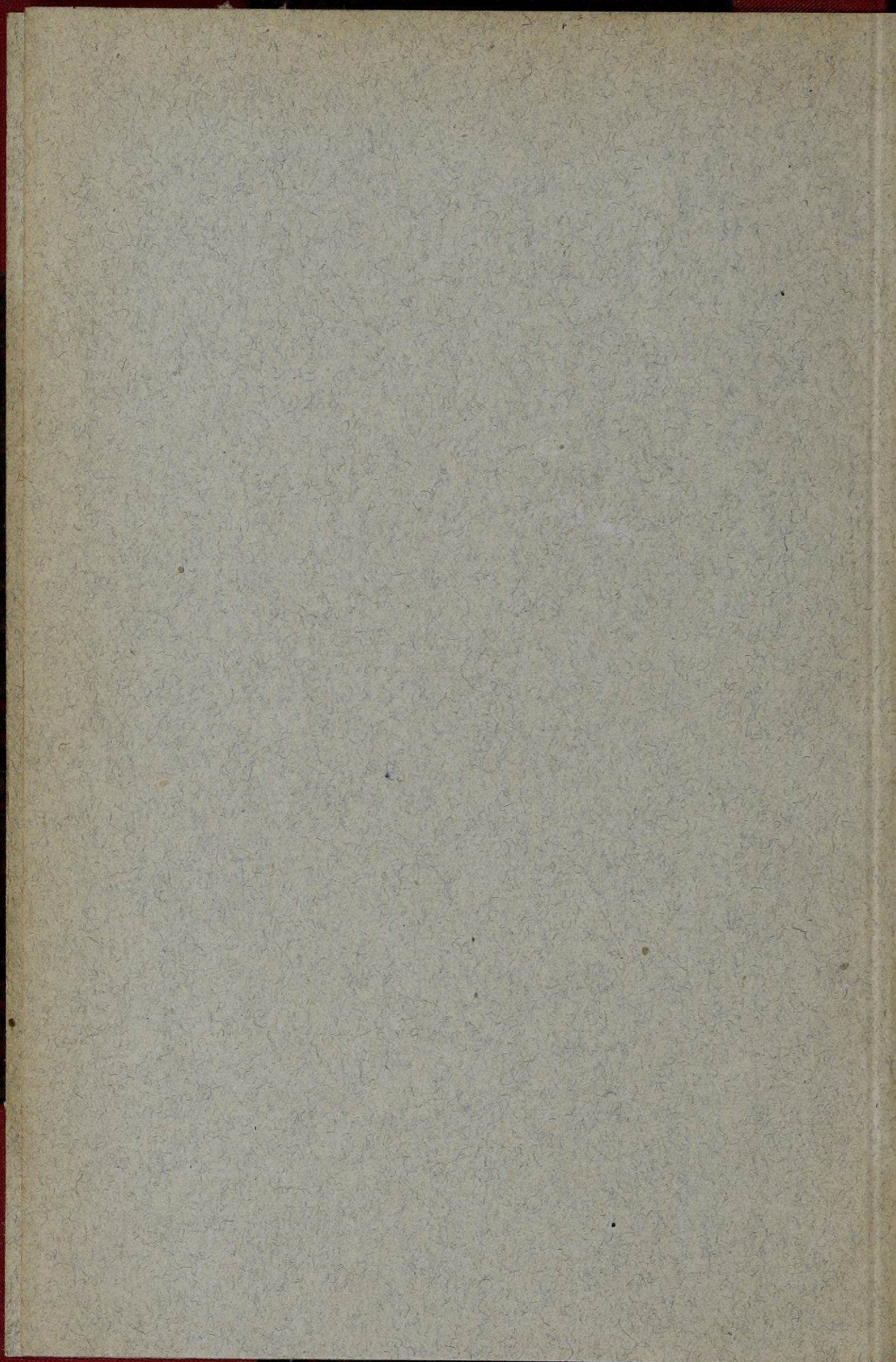
LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

Vitt
Su

FALUN

Falu Nya Boktryckeri-Aktiebolag, 1897.

FÖRORD.

Den allmänna välvilja, hvarmed mitt förra dikt-häfte "**Bland furor och granar**" blef mottaget, har närmast föranledt utgifvandet af en ny samling med samma öfverskrift. Sagorna och skisserna i det nya häftet äro vanligen förlagda till Dalarnes romantiska byggder, och äro de förstnämnda till största delen upptecknade från folkets mun och berättelserna hafva ett underlag af verklighet.

Liksom vid förra samlingens utgifvande vill författaren äfven nu uttala den önskan, att någon i mina dikter uttryckt tanke, som värmt min egen själ och lyftat den upp öfver jordegruset, att någon bild — inre eller yttre — som gladde mitt öga och sinne, äfven måtte hinna fram till mina läsare. Då kan ju äfven denna lilla krans, plockad på fädernebyggdens kära jord, blifva till nytta och välsignelse.

Falun i november 1897.

Lars Lunell.

FORBES

NYÅRS-SÅNG.

Farväl, farväl du flydda år,
Som bort, för alltid bort nu går!
Du kom med fröjd, du kom med sorg
Till hyddans sön, till kungens borg;
En droppe blott i tidens haf,
Du mycket tog och mycket gaf.

Till sorgens hem du kom med hopp,
Som vårens sol till frusen knopp.
Ack, månget bröst, där sorgen satt
Och klädde allt i kylig natt,
Blef rikt och gladt, blef fylldt af mod
Och stämdt till lof mot skapar'n god.

Där växte upp i dina spår
Så mången fröjd, så mången tår;
Du hjärta ifrån hjärta ryckt
Och gömt den vän, hvars hand man tryckt,
Och dagens sol från fästet gick
Med månget hopp, som här man fick.

Vi klaga ej, ty hvad som skett
Det var åt oss af Gud beredt.
Se bortom tid och bortom graf
Den fader bor, som allt oss gaf,
Och tidens ström med väldig hand
Han leder än från stjärneland.

Var helsadt ock, du nya år!
Välkommen fröjd, välkommen tår!
Hvad tiden i sitt sköte bär,
Hvad stunda skall förborgadt är,
Men skönt det är vårt fasta hopp,
Att Herren styr vårt lefnads lopp.

Två märklige män.

Jag minnes dem ännu, de två underlige männen, jag minnes dem väl från min lefnads tidigaste vår. Den ene hette Vinar Mats eller ock, emedan han var låghalt, »Stamp-Mats», och den andre hörde jag aldrig nämnas annat än »Kojgubben». Det blef alltid en stormande fröjd i vår redan förut vanligen muntra barnaskara, då någon af de välkända gestalterna kom till vårt afsides liggande hem. Se här litet om den förstnämde!

På vägen genom kapellförsamlingen Ytter-Malung kommer man midt i bygden till en vacker dalsänkning, som går tvärs öfver allmänna farleden och hvarest en temligen strid och stundom mäktig bäck forsar fram. I skuggan af blommande hägg och lummiga, välmående alar hafva här talrika foreller eller, som de ock kallas, laxöringar sitt tillhåll. I denna dal, alldeles bredvid stora landsvägen genom Vesterdalarne, hade gubben Mats sitt hem eller sin kula. Det sista ordet får här tagas i dess allra bokstafligaste bemärkelse, ty vår man bodde verkligen i en jordkula, och mer än en gång plockade vi, när vi visste björnen vara borta, smultron på kulans rundning. Visst var det litet hemskt, men en och annan af oss hade till och med mod att titta ned i den för tillfället slocknade kratern. Mer än en gång minnes jag, huru vi, när vi gingo förbi, med förskräckelse sågo kulans dörr öppnas i vinterkvällen och huru dess egare i eldskenet kom upp liksom ur jorden, svart och sotig som kulans inre förmodligen var. Förmodligen, ty få dödlige hade dit fått inträda.

Jordkulans inbyggare hade dock sett bättre dagar; äfven han hade en gång suttit som familjefader i ett ordentligt hem och kanske belysts af kärlekens solsken. Ja, gubben hade en gång till och med blifvit på sitt sätt ryktbar i skrift.

I »Läsning för folket» — jag tror i någon af årgångarne 1857 eller 58 — omtalas nämligen, huru gubben Vinar Mats från Malung, åtföljd af sonen Per, reste omkring i Norge, sysslande, som Malungsfolket sedan urminnes tid det gjort, med handel. Mycket till följd af hans onekligen mongoliska utseende blef han i någon af de norska städerna tagen för en lappgubbe, och detta var den

tiden både här och bortom Kölen det samma som trollkarl. Hvar helst en lappgubbe eller en lappkvinna uppenbarade sig, där väntade man endast åtskilligt otyg, såsom höhässjors bortförande upp genom luften till Lappland, skogsfågeln's samlande i stora skaror och ofrivilliga tåg till samma hemlighetsfulla land o. s. v. Allt nog: på det ej vår Mats skulle kunna föröfva något ondt i de norska bygderna och möjligen äfven för att se, om enligt sägen trollkarlens blod ej flöt, greps han en kväll af flere starka karlar, och ehuru sonen Per högljudt grät och den medföljande hunden ursinnigt skälde, öppnades åder på gubben. Undkommen våldet, instälde sig vår Dalgubbe helt förtroendefullt hos myndigheterna i staden; och de brottslige blefvo straffade, enär undersökningen visade, att Mats talte sanning; han fick ock en liten ersättning för sitt spilda blod. I berättelsen, hvars hufvuddrag jag här återgifvit, heter det, att Dalagubben under rättegången hade sonen Per på sin ena sida och den trofasta hunden på den andra, och att alla tre, villrådiga och försagda, sågo på hvarandra, främmande och oförstådda som åtminstone två af sällskapet voro.

Förmodligen afskräckte detta Mats från vidare handelsresor, ty han vistades sedan för det mesta i socknen och blef nu i stället en väldig Nimrod, något som äfven lönade sig denna tid, innan timmerhuggarnes yxa bortskrämt skogens åbor. För att komma åt de talrika svärmar af orrar, som under klara vinterdagar i hundratal samlades i björkarne invid byn, konstruerade Mats ett slags burar, hvilka slog igen om sitt rof. Men huru gubben härvid vågade sig högre och högre upp, föll han en dag ned och afslog sitt ena ben. Till följd af detta fall blef han låghalt, och det var väl elaka ungdomar, som med anledning häraf gaf honom namnet Stamp-Mats. Jägare blef han dock fortfarande, men höll sig nu visligen närmare jorden. Med sina väldiga björnsaxar fångade han i aflägsna berg mer än en nalle, och som ett exempel på rikedomen af dessa djur då — det är väl nu öfver ett halft sekel sedan — omtalade gubben, hurusom han en morgon kom till en mörk »granmor», der han hade en björn fast. Från den fångne olyckskamraten luffade då i väg ej mindre än fem björnar, uppskrämde af den fångne kamratens baneskott. Vargar och lo funnos äfven denna tid mycket allmänt, och de blefvo stundom gubbens byte. För dessa skadedjur hade han såkallade »båsar» uppsatta.

Med andeverlden stod Vinar Mats i ett nära om ock ej just så angenämt förhållande. Det var nämligen de onda makterna, som i denna vidskepliga tid plågade honom, och detta var äfven fallet på den tid, då hans ordentliga stuga ännu höjde sig på kullen, vid

hvars fot han sedan lefde sitt enkla naturlif i kulan. För att äntligen en gång för alla blifva kvitt den lede fienden och hans anhang tros det ännu allmänt i orten, att han ej var så alldeles utan skuld till stugans en vacker dag timade brand. Någon skall, när denna stod i ljusan låga, hafva hört gubben, syftande på sin osynlige plågåre, triumferande utropa: »Nu fick han ändå smalln!»! Är historien sann, synes det, att gubbens hufvud betydligt förvirrats under striden mot de onda andemakterna, om hvilka han mycket talade.

Mot slutet af gubbens lif flyttades han af deltagande anförvandter till en ordentligare koja, hvilken var belägen ett stycke från kulan vid landsvägen. Flyttningen gick gubben emot, och han fortsatte i det nya hemmet samma eremitlif som förut. Han dog vid mycket hög ålder.

* * *

Ett annat original var den s. k. »Kojgubben». Det blef fröjd och det blef fruktan i vår barnaverld, när han kom. I sin krafts dagar hade han, åtminstone i sin umgängeskrets, anseende som mekaniskt snille, och han hade i en liten å, Lömman, byggt en verkstad, som åtminstone till planen skall hafva varit något beaktansvärdt. Urmakare till yrket, som Kojgubben var, skulle enligt denna plan med vattnets kraft en mängd arbeten utföras. Till och med delar, hörande till uren, skulle med samma drifkraft tillverkas. Fattigdom och bristande tekniska insigter gjorde väl, att anläggningen ej i verkligheten på långt när blef sådan, som den mer eller mindre klar stod färdig i gubbens förslagna hufvud. Hur gubben också stökade i sitt »verk», var han en gång nära att der tillsätta lifvet, då genom något begånget missgrepp vattnet med fart strömmade in i verkstaden. Det ena med det andra gjorde, att mannen sedan blef de gamla, välkända Moraklockornas läkare i Malung. Vanligen såg man honom, gammal och lutad, komma vandrande med en af de stora urtaflorna på ryggen, och de ärliga svenska siffrorna syntes på långt håll. Ve den pojke, som då djärfdes smyga sig bakom gubben och ändra tiden, såsom ibland skedde. Med sin dofva basröst höll han då en mustig moralpredikan, som säkert ej snart glömdes, helst om lärdomarne till yttermera visso inpräglades med käppen. Kring halsen hade vår mekanikus en ring af ståltråd, och från denna pinglade en rad af små glasflaskor, innehållande åtskilliga för yrket nödiga oljor. Och som gubbens lungor slutligen voro mycket angripna och vinterluften var svår att direkt inandas, såg man honom stundom med en påse, hvilken,

knuten för munnen och fritt nedhängande, skulle utgöra reservoar för tjänlig luft. Läger man nu härtill, i synnerhet när kölden var skarp, en skinnfäll, fäst öfver axlarne, stor så kallad »tallrikshätta» öfver det långa, gråa håret samt för öfrigt den uråldriga Malungsdrägten, så torde gestalten i det närmaste vara tecknad, och man skall då äfven finna mycket möjlig följande episod.

En kall och disig vinterdag färdades han genom skogen mellan Malung och Kapellet, skjutande en kälke framför sig. Säcken var vederbörligen knuten för munnen, flaskorna slamrade på sin ståltråd, och i en brant backe stälde sig mannen på medarne, och det gick undan, så att fällen, som ock var med, fladdrade högt. Så kom en herreman åkande i kröket af backen, och vid denna syn bleknade både herre och skjutskarl, och hästen hade kanske, om det varit möjligt, gjort på samma sätt, men han gjorde dock det han kunde — han satte af rätt till skogs. Äfventyret slutade dock utan några större vedervärdigheter för de åkande.

Med andeverlden hade äfven Kojgubben mycket att skaffa, och beklagligen var det endast onda andar, olyckliga andar, som gästade hos honom och talade till honom. Ofta satt han vid vår brasa och förtäljde om »rösterna ur det fördolda», och han ansåg sig böra blindt lyda dessa, ehuru de pålade honom försakelser och svårigheter af många slag. De elaka rösterna fingo honom till och med att undvara mat och dryck.

Jag glömmet ej, huru jag en gång som barn med den största förundran hörde honom hålla en längre stunds dialog med berget, som låg på andra sidan elfven vid mitt hem. Jag hörde endast gubbens frågor och svar, men jag hörde intet från berget tillbaka. Jag förstod intet af samtalet och minnes nu intet deraf, men jag tycker mig ännu se, huru gubben under samtalets fortgång blef allt mera bedröfvad, och när han slutligen vände sig från berget och fortsatte sin vandring, föllo tvänne stora tårar ned på hans skrynkliga, magra kind. Jag förstår nu, att mannen talte med en olycklig ande, att det var »röster ur det fördolda», som han brukade uttrycka sig, hvilka hade något svårt att meddela honom.

Han har nu, gamle Kojgubben, också slutat sin sedvanliga inspektionsresa i de många hem, der Moraklockorna på denna tid, säffligt men bestämdt, knäppte i vråarne, han har försvunnit som dessa och hvilar sedan långt tillbaka vid det lilla kapellet. Måhända tala nu endast goda andar till den hädangångne.

Jösshäringen och dalkullan.

Snön knarrade under fötterna och slädmedarne, kölden var skarp, det small i knutarne, och orrarne, som vid dagbräckningen tagit plats i de af rimfrost prydda björkarne, borrhade sig ned i snön för att sålunda skydda sig mot den bistra kölden. Man hade nästan glömt, att samma sol, som under sommarens dagar strålade så skön, ännu fans kvar där uppe, ty när hon blickade fram, tycktes hon skynda att gömma sig bakom bergen.

Nere på Österdalelfven i det gamla minnesrika Dalom var det dock lif och rörelse trots den bistra kölden. Ett tjugotal jösshäringar voro der grupperade kring en kran, medels hvilken timmerstoccar drefvos ned i elfvens botten. Arbetarne voro glada och muntra, liksom Olof Trätäljas söner i allmänhet äro, och gubben Vinter hade de sett i synen förr mången gång, hvarföre också kylan föga besvärade dem. Invid kranen stod den så kallade klockaren och sjöng med hög röst:

»Här gål ä ett, här gål ä två,
Här gål ä tre, här gål ä fyra,
Femman gål.
Här gål ä sex, här gål ä sju,
Här gål ä åtte, här gål ä nie,
Taljan står.»

Den enkla sången tonade ut öfver nejden, och jernhejarens tunga slag upprepades af ekot i bergen, under det stocken sjönk allt djupare ned. Det var en tafla full af friskhet och styrka, det var ett äkta nordiskt vinterstykke.

Dagen nalkades sitt slut, solen dalade i vesterled, och skymningen bredde sig öfver jorden. Klockaren sjöng sin vers sista gången för dagen, och de raska jösshäringarne vandrade upp till nämde man i Storgården, der de hade sitt kvarter.

Något före den öfriga skaran vandrade sångaren och hans vän Per Larsson. Den förstnämde hette Ola, var en högre, kraftigt bygd yngling, tjugu vinar gammal samt för öfrigt frisk och glad som ett vinterny. Hans bruna, eldiga ögon blickade mörkt

omkring sig, men nu en tid, under »herrarbetet» på elfven, hade de ofta med ett vemodigt och svärmiskt uttryck vandrat från kranen bort till en rödfärgad stuga, hvilken blickade fram mellan björkarne i hagen. Per Larsson hade litet hum om, hvar skon klämde, och han frågade plötsligt sin kamrat:

— Hör du, Ola! Ja har nock sett, att du har ett godt öga te Kari i kvarterä, eller hur?

Per Larsson märkte icke, att en skär rodnad vid denna fråga färgade kamratens kinder. Den första kärleken hade uppvaknat i ynglingens själ, men kärleken sjelf är försätlig för hjertats ro, och det hade äfven Ola fått erfaras. Karin var bygdens rikaste flicka, och Ola, den fattige arbetaren, tyckte stundom, att det var dåraktigt att tänka på henne; men den väna kullan kunde han likväl icke glömma. Emellertid hade han icke för någon omtalat sin kärlek, och därför kom Pers fråga oväntad.

— Visst tycker jag om jänta, dä va en evi sak dä, svarade Ola, men gubben ser så morskt på mig, och inte vet ja, hvad Kari menar heller.

Ola hade så när dragit en suck vid dessa sista ord, men han kväfde densamma.

— Men dä kan ja slå mej i backen på, att Kari inte ser snedt på dej, ty när du i sönda spela ve dansen, sa ho, att du va en riktig rak-knif te spele, och ho a talt så godt om dej, att en kaf kan äta hafrebrö åt dä. Men hvad tror du Gucka Per ska säje? frågade Per.

— Gucka Per ä ja då slättes inte rädd för, så dalkär han e, men nock önsker han mej hvart som helst; men här ä en gut, som inte ä rädd af sig, genmälte Ola och höjde sin kräftfulla gestalt, liksom han stått i beredskap att visa, hurusom jösshäringarne icke så lätt taga till benen.

— Dä har du rätt i Ola. Nock ska vi stå på oss, utropade Per Larsson och gaf sin vän ett slag på axeln.

Natten, världarnes moder, bredde sina mörka vingar öfver jorden, himlen klarnade, och stjärnorna blickade ned på berg och dal. Bortom Morabergen i norr flammade röda norrsken, hvilka färgade drifvorna och drefvo sitt hemlighetsfulla spel på himmelen. Och där borta i byn, mot hvilken ynglingarne vandrade, lyste också kvällsbrasorna liksom vänliga stjärnor.

Ola som i kväll var något svärmisk, rycktes bort från samtalslets gång, under det han blickade upp till den blå, stjärnprydda vinterhimmelen, till de tindrande ljusen däruppe.

Plötsligen föll en stjärna ned och försvann bortom det höga berg, vid hvars fot byn låg. Ola ryckte till och stannade; det var samma stjärna, hvilken han gick och betraktade, som föll.

— Ack, ho föll, utbrast han.

— Hvem föll? frågade Per, som just var i farten med att räkna ut, hvad dagsverkena inbragt och huru vida det proviantförråd, som han hade i näfversäcken, skulle under vanliga omständigheter räcka till veckans slut.

— Jo, stjärna, som ja geck å titta på, dök ner i bergä, och hemma a de sagt, att dä betyder, att en inte ska vare kar te få den en vill ha, förklarade Ola.

— Du kan full då allri tro, att dä va Kari, som danse ner i skogen der borta heller, återtog Per Larsson med ett illparigt leende, men för resten så mins ja, att mor bruke säje, att e menniske koler å för hvar gång e stjärne triller utå himmel, och den menniska e förlora i eviheta.

— Kan så vare, medgaf Ola, men konstigt va dä, att just samma stjärna, som ja titta på, skulle falla.

— Nej nu, Ola, skrattade Per, tar du allt te bli för ille melankolisk, eller hvad dä heter. Upp och lef!

Och nu sjöng Per:

›Hva dä e ledt te gå här ensam å stake!
Dä e nu år, som ja ha gått utta make.
Dä e inte roligt å gå här länger å sörje,
Men Bollas¹⁾ make ja allri mera får spörje.

För dä ska herrskapä tro va nå te käring,
Ho va grömmer²⁾ i både trösking och skäring.
Men Gu' nå mej! allt sen ja mesta Bolla,
Så ja Gu' ha dä bure äne kaf boli stolla³⁾.

Nu går koa så bedröfli å röter⁴⁾,
För se mora å tösa henne inte sköter;
Å så liten å så ömli⁵⁾ blir grisen,
Å disse ognera⁶⁾ ligger allri ur spisen.

Men ane va dä, när som ho sjol⁷⁾ geck på jola,
Nä' Gu' om dä då va så illa mä Ola;
För se Bolla dä va e käring som stötta.
Ho på förskinnä satte fem kvarters bötta⁸⁾.

¹⁾ Vanligt qvinnonamn i Vermland. ²⁾ dugtig, skicklig. ³⁾ riktigt på tok. ⁴⁾ ryter. ⁵⁾ dålig. ⁶⁾ barnen. ⁷⁾ sjelf. ⁸⁾ af bot, lappar på kläder.

Ja ho va bra, ja ho va skrof¹⁾ bra, ja varre,
 Ja Gu' mådde ja änna kaf som en harre.
 Ho distillera bränvin å fine kakor å klinggås,
 Stora kraftninger, uddevaller å smörsås.

Då va dä²⁾ änne morösamt³⁾ i a stofve⁵⁾,
 Då va bare te å äte å sofve.
 Kollekoa⁴⁾ gick för sig sjol nol⁵⁾ på änga,
 Och stugugrisen låg så trinner under sänga.

Men varre blir dä, när en blir gammel å sleten,
 När en duger hvarken i kölda eller heten.
 När en duger blott te sitte å lippe
 Å mä käringera ätter psalmboka pipe.

När en duger blott te å sitte i kammarn
 Å mä oxera gå å knalle på sommarn,
 Göre beckträ, rifvetinner å speter,
 Skala joläppel⁶⁾ å allt anne hva dä heter.»

Per svängde och nickade takten med hufvudet, under det han sjöng, och Ola måste hjärtligt skratta åt sin muntre vän. De voro nu emellertid inne i byn, och snart sutto de i Karins hem.

Det var ljusst och treffligt derinne. I spisen sprakade en stor brasa af granved, och hon sprakade så lifligt, att gamle Udd, hvilken förut varit soldat i roten, måste höja rösten, på det hans sagor skulle höras af de lyssnande åhörarne. Desse voro nämдемannen själf, mor Brita samt några rödkindade kullor och pojkar. Våra jösshäringar lyssnade äfven till sagorna, och deras tankes fördes därvid hän till hembygdens skogar, till barndomens lyckliga dagar; ty barndomen är sagornas tid. Man tror så lätt i lifvets vår, mångget luftslott gläder oss då; och när man stiger ned i årens kyliga dalar, och den kalla, nakna verkligheten visar sig, saknar man denna tid. Man önskar oändligt gärna att än en gång som barn följa Tummeliten på hans äfventyr, man ville än en gång beundra Lukentus och hans sjumilastöflar.

Karin stod vid dinglan, vyssjande till ro sin yngste bror, i det hon sjöng:

»Tuss lulleri lull! Kok gryta väl full!
 Det kommer tre sultna mågar.
 Den ene är halt, den andre är blind,

1) riktigt. 2) treffligt. 3) stuga. 4) ko utan horn. 5) norr. 6) potatis.

Den tredje är trasig, 'an*) törs int gå in,
'An står uti farstun å gråter.

Tusslullerilull, tusslulleri lullan lej!»

Den unga kullan i sin enkla nationaldrägt, såg riktigt täck ut, der hon stod vid dinglan belyst af brasans sken. Men så var Karin äfven bygdens vackraste flicka.

Hennes klara, trofasta blickar voro under sången fästade på Ola, hvilken jemte de andra jörshäringarne tagit plats på bänkarne längs stugans väggar. Utan tvifvel hade Ola, om han nu gifvit akt på denna blick, med skalden funnit den vara »ett kungarike värd»; ty den uttryckte det hjärtligaste deltagande. Karin såg, att icke Ola var lika glad som förut, och ehuru hon icke förstod orsaken därtill, ville hon dock gerna säga ett vänligt ord till honom. När den lilla slumrade i dinglan, hviskade hon till Ola.

— Om du längtar 'em till Vermland, så sätt dig på stabben vid spisen, ty där trifves man, säges det.

Ola såg upp vid dessa ord, hans ögon mötte Karins, och han kände, att de vänliga orden kommo från hennes hjärta. Kanske hon älskar mig ändå, tänkte han. Ola tog emellertid näfversäcken och satte sig vid brasan. Det ljuftva hoppet upplyste hans anletsdrag, och på Pers uppmaning tog han sedermera till och med fram fiolen och spelte några stycken från sin hembygd. Själffve nämde-mannen såg upp från skeden, på hvilken han slöjdade, och lyssnade uppmärksamt till de raska tonerna.

Snart lågo alla i sömnens armar, men Ola drömde, att den vackra Karin, ljus och blid som en stjärna, satt på en sky, hvilken sväfvade fram i rymden. Hon nickade så vänligt ned till honom, och han önskade sig vingar för att kunna sväfva ditupp; men ack — hon föll ned bortom Morabergen, och han såg henne icke mera.

När kvällen kom den följande dagen, gick Ola in till Karin, som satt ensam i kåfven och smälde i väfstolen. Han kunde icke längre dölja, hvad han hade på hjärtat.

— Go qväll! helsade han vid sitt inträde i kåfven.

— Gu' sin, svarade kullan och såg förundrad upp ifrån väfven.

Det förgick en god stund, innan Ola kom sig för att säga något. Hon var ju bygdens rikaste flicka! För att afbryta tystnaden frågade Karin:

— 'Ur snart ska ni resa bort i kabbskogen?

— Dä ska bäre af i morgon, men ja tycker dä e bare ledt te ge sig af nu, tyckte Ola.

*) Allmogen i Österdalarne uttala icke »h» i vissa ord.

— Hvarför så, återtog Karin med en deltagande blick på jösshäringen.

— Jo, dä a vare änne morosamt te se dig om dagarne Karin, förklarade Ola, men boli skogera a en bare tallera te titte på. Och därtill drömde jag så boli stolla om dig i natt.

Karin rodnade och såg förlägen ned på väfspolen, som hon höll i handen.

— Hvarför drömde du om mej, sporde hon och såg nyfiken upp på Ola.

— Dä va så, att Per Larsa och ja geck hit te byn i kvälst, och jag titta upp på himmel, och då trilla samma stjärna ner, som ja såg på, och dä ska betyda — ja, emellertid så drömde ja senna i natt, att du satt på en sky och damp ner bortom berga, berättade ynglingen.

— Usch, så du drömmer! utropade Karin förskräckt, men hvad ska det betyda, att stjärnan föll?

Det var svårt att omtala sina farhågor, men Ola tog mod till sig. Han var ju jösshäring, och inte var det väl värdt att frukta för att bekänna kort heller.

— Dä ska betyda, att en int ska vare kar te få den, en vill a, bekände Ola.

— Hvem skulle du vilja 'afva då? Någon Vermlandstös, begriper jag?

Karin såg ej litet skälmsk ut, när hon framstälde denna fråga. Det syntes dock, att hon var ganska nyfiken att få höra svaret på densamma.

— Nej, dig Karin, utropade Ola och slog båda armarne kring sin kulla.

Karin blef visserligen förvånad öfver denna varma kärleksförklaring, men att den raske »Vermlandsgossen» vunnit hennes hjärta, syntes nog. Tungåns ord behöfde icke längre tolka hvad deras hjärtan gömde. Brasan svartnade mer och mer, men in genom fönstren blickade stjärnorna så glada och vänliga. De sågo, huru tvenne hjärtan slog mot hvarandra i ömt förbund, och därför brunno de så vackert.

* * *

Det var en söndagsmorgon, fridfull och skön. Vårens sol blickade varmt till berg och dal, skogens bäckar, stora och små, skyndade ned till Dalelven, hvilken förstärkt af deras vatten, dansade fram ur de djupa mörka urskogarne, pröfvande sin styrka på

jösshäringarnes påverk. Kyrkklockornas toner sväfvade fram, sjungande sitt »välkommen» till de mot helgedomen vandrande.

Bland dessa befunno sig äfven vår bekante nämde man i Storgården och hans hustru »mor Brita». Den förre lyfte vördnadsfullt hatten, när kyrkklockorna ringde, och mor Brita knäppte händerna fastare kring den i näsduken inlindade psalmboken, hvilken hon som brudgäfvä erhållit af sin man.

— 'Ör du, Mats! 'Ur ska vi få Kari glad igen? 'On ser så fundersam ut, så jag vet int 'ur det ska bli med våran kulla, sade mor Brita, när de båda makarne vid en krökning af vägen fingo se Karin, hvilken gått ett stycke framom dem.

En mörk skugga lade sig vid denna fråga öfver nämde mans sträfvä anlete. I hans inre uppstod synbarligen strid vid dessa ord, och hans hustru fick en god stund vänta svar på sin fråga.

— Ett säger jag dig, Brita: Tala icke mer om jösshäringen; ty så länge jag 'äller 'ufvudet uppe, kommer 'an icke att blifva min måg, svarade nämde mannen slutligen.

Hans hustru blef bedröfvad af detta svar, ehuru hon nog var beredd på detsamma. Hon hade förut flere gånger under den flydda vintern samtalat med sin man om de ungas tycke för hvarandra. Modersögat ser skarpt, när det gäller ett barns lycka eller ofärd, och mor Brita sökte därför på allt sätt gynna denna förbindelse, hvilken hon fast trodde skulle göra de älskande lyckliga. Hennes ord blefvo dock vanligen illa upptagna, och med smärta hörde hon, hvilken framtidsplan grannen Gucku Halfvar och hennes man uppgjorde för sina barn. Ofvannämde granne var far till den förut omtalade Gucku Per, hvilken af nämde mannen var bestämd att blifva måg i Storgården, och Per hade visst intet deremot. De begge böndernas bästa lindor gränsade intill hvarandra, och de båda männens käraste önskan var, att Per och Karin en vacker dag skulle utgöra föreningsbandet mellan deras hemman.

— 'Ur vill du stå dig för vår 'erre en gång, om du tvingar Kari att ta Per i Gucku, som 'on alls icke tycker om, återtog Brita och såg med en bönfällande blick på sin man.

De båda makarne voro nu inne på kyrkvallen. Från grafvarne log en och annan liten blomma, hvilken tycktes hviska:

— Hindra icke de ungas kärlek! I den tysta mulden ligger mången vandrare, bruten och gömd i förtid, emedan man ryckte vännen från hans hjärta.

Det ringde nu samman, och folket strömmade in i kyrkan.

Det var en afton tvänne dagar härefter, en vårafton ljus och glad. Himlen var ren som barnets bön. I de knoppande alarne sjöngo fåglarne en aftonsång till Gud, och i vester sjönk solen bakom trädens toppar, kastande sitt skimmer öfver Siljans vågor.

Huru skön är icke våren! En ljuflig känsla intager hjärtat, det känner sig rikt, det vidgas, när naturen kastar af sin svepskrud; men på samma gång känner det en längtan, ett vemod, som det icke rätt kan förklara. Hvarför är det så? Männe menniskoanden, den landsflyktige pilgrimen, mera allvarligt längtar till eviga vårars land, när jordens dalar klädas med hoppets färg?

På en af väldiga furor omkransad väg, som genom berg och dalar förde ned till byn, der Storgården var belägen, återfinna vi nyssnämde afton våra jösshäringar Ola och Per Larsson. Arbetet i timmerskogen var nu afslutadt, och snart skulle färden anträdas till Vermland. Per Larsson var som vanligt munter och glad, men Ola gick tyst och hörde endast på skogens sus. Han hade flere gånger under arbetet i skogen vandrat ned till bygden och helsat på i Storgården, nu skulle han säga Karin farväl — kanske för alltid; ty han visste ganska väl, att hennes far skulle sätta sig emot deras förening

— Hör du, Ola! Nu ska du rent ut säga te gubben, att du vill bli ve Kari, innan vi resa te jösshära, föreslog Per, när de kommo upp på bergets topp, där de kunde blicka ut öfver bygderna vid Siljan.

— Dä va just dä ja geck och studera på också, svarade Ola, och hans öga uttryckte en fast beslutsamhet, men hur tror du dä ska gå?

— Tro Gud och folk om godt! Nock må du väl vare like gröm som Gucku Per, fast du int e så skrof rik, och jänta ha då te minstinga*) nå te säga ho ock. Och dä vill ja lägga dej på hjärtrota, Ola, att dä e like omöjli för Gucku Per te få henne som te slå knut på näsa.

De båda ynglingarne voro nu inne i byn. När de kommo in till nämдемans gård, stod Karin i farstun, och med tårar helsade hon sin Ola. Tårarne och det vemodiga uttrycket i hennes anlete sade tydligt, att hennes hjärta hade utkämpat många hårda strider.

Karin skulle just nu gå bort till närmsta byn, och Ola beslöt att följa sin flicka, ehuru han ganska väl behöft hvila; men det var mycket att säga före skilsmessan. Hand i hand gingo de unga fram på vägen, som förde genom ett mindre skogsstycke. Ack,

*) Åtminstone.

huru skön var icke den korta stunden! Kärlekens sol skingrade molnen. Mot den grönskande stranden gingo Siljans böljor, trasten sjöng de vackraste sonetter för sin brud, som satt i talltoppen invid, och i de ungas hjertan doftade den första kärlekens friska blommor. Men tanken fördes äfven på den förestående skilsmessan.

— Nock käns det ända in i hjärtrötterna på mig, då jag vet, att vi ska bol och rese i morgon. Vete vår Herre, när vi få återse hvarandra. Kanske inte förr än i e anna väl, sade Ola till Karin.

Den unga kullan genmälte:

— Det ser inte så bra ut för oss, Ola, men 'ur dä blir, så inte glömmet jag dig. Men, sir du, far 'ar föresatt sig, att Gucku Per och jag skola 'afva hvarandra, och 'ärom dagen, när Per kom 'em till oss, skulle far sätta ut vårt bröllop te midsommartiden. Jag gret och sade nej, och nej ska jag säga.

Karin såg fast och beslutsam ut, när hon sade detta, och Ola var uppryckt till tredje himmelen. Det var så skönt att höra den väna flickans försäkningar om tro och kärlek.

— Ja har ett förslag att göra dej, Kari, inföll Ola med glad ton.

— 'Ur lyder dä då? frågade Karin.

— Vi gå in te gubben i qväll och be för död och pina, att han icke lägger sig emellan oss. Han ger nock mä sig, fast han e styf som torrfurera i skogera, försäkrade Ola.

Karin gick tyst en stund, och en skär rodnad prydde hennes anlete. Det var icke det angenämaste att tala vid fadren i detta ämne, det hade hon nogsamst erfarit. Hon beslöt dock att villfara Olas önskan, och vid hemkomsten stego de in till nämde man. Han satt i kåfven, rökande en dugtig aftonpipa, under det mor Brita, som också var inne, sysslade med spinnrocken.

När Ola och Karin inträdde såg gubben upp genom ett tobaksmoln, och mor Britas vänliga ansigte uttryckte oro och förundran. En nästan graflik tystnad herskade i rummet, men vår jösshäring steg fram till nämde mannen och yttrade:

— I morgon, innan tuppera tar te å gale i gålera, resa vi till Vermland igen, men dessförinna vill ja fråga nämde man, om han a nå emot, att ja får betrakta Kari som min fästmö och sen gifta mej mä henne, om lifstia får vare.

Nämde mannen såg upp med ett hotfullt uttryck. Hans öga fästes på Karin, som, blek och med den djupaste oro målad i de vackra, blå ögonen, stod vid Olas sida.

Det svar, som Ola erhö, var ett bleklagdt nej. Visst sväf-vade ett uttryck af faderlig ömhet öfver nämde mannens anlete, då

han såg en tår smyga utför flickans kinder; men han kväfde denna känsla, och moderns varma förböner föllo som regn på hårda klippan. Hon förestälde honom, att barnets lycka var förmer än rikedom, och att Karin skulle vigas vid sorgen, på samma gång hon blef Gucku Pers maka.

Solen hade sjunkit ned bakom bergen, men från himlen strödde månen sitt silfverskimmer öfver jorden.

Bland de knoppande björkarne i hagen möttes Ola och Karin för att än en gång samtala om sin kärlek och säga hvarandra ett sista farväl. De mörka molnen kunde de icke skingra, men liksom främlingen gerna återvänder för att återse de kära ställen, där han drömde sin barndoms drömmar, så ville de unga två ogera tänka sig skilda från den sköna rosengård, som kärleken låtit uppväxa i deras sinnen. De satte sig ned på en mossbeväxt klippa. Tårar skymde Karins ögon, men Ola torkade bort dem, i det han tröstade:

— Sörj icke så! Det sker många förändringar på jola, och än en gång ska ja väl te Dalera för att se, hur dä eme mi kulla.

— Ja, kom, hviskade Karin och en hoppets stråle lyste på hennes fagra anlete, men tillade hon allvarsamt, kanske jag då hvilat derborta i mullen.

Karin pekade bort till Mora kyrka, hvilken stod skimrande i månens sken. En kylig vind drog fram, det susade vemodigt i björk- och granskogen. Ola tryckte Karin till sitt bröst och sade:

— Var trygg, min blomma, här vid Siljan, och hoppas på bättre tider. En vacker dag eger ja också kanske något mera än näfversäcken och yxa, och då ska ja komma åter.

Redan innan morgonsolen höjde sig öfver skogen, tågade jösshäringarne från orten. Ola såg ofta tillbaka på den kära stugan och björkarne; det föreföll honom, som om han lemnade kvar sitt hjärta och sade farväl till livets lycka.

* * *

Tre år hade förrunnit i tidens ström. Huru många förändringar ske icke på mindre tid än så. Ett solhvarf, ja ett ögonblick kan vara tillräckligt att låta glädjens skönaste blommor växa upp och att bädda de käraste förhoppningar i grafven. Liksom öknens hägring plötsligt för den utmattade karavanen låter ur sanden växa en grönskande oas, hvilken åter försvinner, så flyktar äfven för jordens vandringsman månet ämne till glädje, och hoppets vänliga stjärna skymmes af sorg och natt. Men liksom solen sänder sitt ljus ned i den mörka dalen och kläder den med blommor

samt manar foglarne att sjunga, så lyser åter glädjens och lyckans solsken på vår lefnadsstig, och hoppets ring är stundom vid som hela världen.

Kärleken hade gjort allt så skönt kring våra unga två, men sorgen hade äfven, som vi sett, grumlat deras lycka. Nu hade redan trenne år förflutit, sedan de sade hvarandra farväl. Huru befinna de sig nu?

Om du, min läsare, vill följa med, skola vi först helsa på hos Karin för att se, huru hon har det. Men för att uppsöka Olas brud, måste du följa med till nämдемännens fäbodar bland Mora-bergen, ty det är högsommar, och dalfolket vistas i allmänhet vid sina »sättrar» denna tid.

Tidigt på morgonen dagen före midsommar vandrade Karin, följd af sin hjord, till skogen, där hon trufdes så gerna. På ryggen bar hon en mindre skinsäck, och i handen höll hon det kära vallhornet. Den unga kullan var blek, och ett uttryck af vemod hade stannat på hennes fagra anlete. Sorgen hade där satt sin stämpel, men hennes ansigte var därigenom så mycket mera tilltalande; ty ett stilla: »ske Din vilje» lyste bakom molnen.

— Ack, den som kunde vara så glad som du, lilla fogel, utropade hon, vänd mot en liten sångare i talltoppen; men du 'ar kanske icke förlorat din vän du, och därför kan du känna dig rik i din fattigdom.

När det led fram emot middagen, började Karin ifrigt blåsa en af de vanligaste »låtarne». Snart besvarades den i fjerran, och Karin blef glad, när hon hörde dessa toner; ty de kommo från hennes vän Margit. De båda vallflickorna möttes nu på en så kallad »ståndhol», där de satte sig ned för att utbyta sina tankar, under det deras kossor och getter stodo kring den uppgjorda elden, hvars rök var ämnad att befria hjorden från de besvärliga insekterna.

— Det var roligt, att du kom 'itåt Kari, ty jag 'ar i dag tänkt på en sak, som du kanske vill bli med om, började Margit och tog upp sin stickstrumpa.

— Hvad 'ar du då 'ittat på Margit? undrade Karin.

— Jo, sir du Kari, vi skola vaka midsommarvaka i natt, så vi få se, hvilka vi en gång ska bli gifta me'. För det är då ett som är säkert, att bara man kan vaka riktigt, så får man nog se sin fästman; ty det 'ar både mor och mormor sagt. Ja, mormor såg morfar lifslevvande, sir du.

Karin funderade en god stund på detta förslag.

— Jag skulle allt vilja »vaka», men jag 'ar 'ört, att de under midsommarsvakan få se sin vän ligga på bår, om någon af dem dör, så att de icke få hvarandra. Ack, jag kunde icke se Ola så, fastän det ser ut, att endast döden skall förena oss.

— Tala nu inte så dystert, Kari! Du får allt se Ola som en den gladaste jösshäring, ska' du få se, inföll Margit och skrattade hjärtligt.

— Ingen annan än Ola kan jag då få se, återtog Karin allvarsamt, ty 'an är den ende, jag vill 'afva; men blir det inte kusligt att sitta så under natten, tror du? Men det var sant! Man får ju se så många lustiga saker också, som vilja narra en att skratta, och då är det tusen omöjligt, att de få se sin vän.

— Vi skola väl inte vara sämre än andra, som vakat midsommarvakan, genmälte Margit, och roligt skall det bli att se, om jag får se någon, som vill 'a mig.

— Du 'ar ju så fasligt mycket tyckt om gossar, klädda i uniform, du Margit. Det anar mig, att du får se någon sådan, sade Karin.

Margit smålog, och det syntes nog, att hon icke hade något emot, att någon hurtig Martisson uppenbarade sig under den mystiska och underbara natten.

— 'Ar du 'ört af Ola i Jösshära något nu? frågade Margit plötsligt och lutade sitt hufvud mot Karins axel.

Ett vemodigt uttryck lägrade sig åter på Karins nyss så lugna och svärmiska anlete. Hon svarade:

— 'An 'ar allt 'elsat 'it till mig en gång på vårsidan, och bref 'ar jag fått med »Klock Per» på Lindan, och Ola 'ar den tron, att det skall ljusna upp igen, men jag tror så litet derpå jag, sir du. Det är så kallt som en vitternatt mellan far och mig, och du kan int' förstå, 'uru olycklig jag stundom känner mig.

— Att rikedomen skall göra så mycket! Jag är, Gud ske lof, fattig som e' kyrkråtta jag, och kommer det en fattig gosse, som vill 'afva mig och jag 'onom, så inte ligger rikedomen emellan. Jag vill inte byta med dig Kari, fastän mina tårar ibland falla ned på nödbrödet. Stackars Karin! suckade Margit och slöt kamraten i sin famn.

— Du säger så sant, Margit! Jag känner mig så fattig och arm mången gång. 'ör dufvorna, 'uru de kuttra der borta! De älska hvarandra i sitt fattiga bo.

Känslans tår sköljde den varmhjärtade kullans öga. Men det klarnade åter, liksom himlen blir ljusare och klarare, när regnmolnet försvunnit.

— Om du 'ar någon liten visstump att sjunga nu, Margit, så vore jag allt tacksam, återtog Karin.

Margit sjöng:

Med kor och med getter, med kalvvar och lam
En gosse drog ut i villande skogen.
'An sjöng och var glad ibland furornas stam,
En 'erde 'an var så 'uld och så trogen. —
Men trollen de bo uti skogen.

'An kom uti dalen, der bergafrun satt;
På sländan 'on spann och vallade fåren.
'An glömde sin hjord och den kommande natt
Och bergafrun följde långt, långt i snåren.
'An följde de lockande ljuden.

'On talte så vänligt, 'on vandrade fram
Till slottet i berget, der trollena bo.
Men pilten, den arme, i tårar nu sam;
Att trollen 'an råkat, 'an började tro,
Och tårarne runno så varma.

Men dörren var sluten och fången 'an var,
Och suckar ännu man 'örer i dalen.
'An längtar till 'emmet, till mor och till far,
Och gråter så svårt bland trollen i salen.
Men tårarne torkas i 'imlen.

Den enkla visan slöts, Karin fattade sitt vallhorn, och, manad af dess toner, följde hjorden de båda kullorna. Kosan styrdes nu långsamt hemåt, och enligt aftal skulle de senare på kvällen mötas för att vaka den underbara natten.

Midsommarnatten, nordens midsommarnatt, slöt kring skog och sjö sin svala mantel. Dagen tycktes ogärna vilja lemna den praktfulla naturen, ty han kämpade med skuggorna om herraväldet, och natten förmådde icke öfvervinna ljuset. Det vägde mellan båda.

Djupt inne bland granarne, med utsigt öfver en mindre täppa, sutto våra kullor, Margit och Karin, i tyst förbidan. Omgifna af skuggorna och klädda i sina snöhvita lentygsärmar, röda lif och svarta kjolar voro de icke så olika sagans elfvor, men de voro mycket allvarsamma; ty skall man vaka midsommarnatten, måste man framför allt låta bli att skratta och säga något. Det var så tyst, att de kunde höra hjärtat slå. Huru hemlighetsfullt och underbart var icke allt kring de lättrogna naturbarnen! Där nere på

ängen i de lätta skuggorna tyckte de sig se en hel värld af andeväsen, hvilka sväfvade kring i sina skiftande drägter, när en vindflägt rörde dimmorna, och stora, mörka jättar vandrade med långa steg fram mellan furorna. Flickorna kunde tydligt se deras grofva anletsdrag och tomma ögongropar. Det gick en kall rysning genom de unga kullorna, de kände, huru blodet flydde från kinderna; men det var ju så många som före dem vakat midsommarsvakan, och jättar och troll hade icke gjort dem något ondt. Och hvad gjorde det, att natten var något kulen, då de skulle få se den, som var utsedd att en gång blifva deras följeslagare genom lifvet?

Man vinner intet utan strid och möda. För kämpen på vädjobanan funnos många frestelser, många hinder, innan han erhöll segerkransen, och Karin och Margit måste äfven genomgå åtskilliga pröfningar, innan de hunno sitt mål. Så länge de endast sågo de hemlighetsfulla elfvorna och jättarne, var det ingen svårighet att vara allvarsam, men lustiga väsen skulle äfven snart uppenbara sig för att narra dem att skratta, och sedan var det omöjligt att få se sin blifvande fästman.

Se! Hur underbart! Der nere på ängen kommer en råtta och drager ett stort halmläss, men intet ljud höres. Det går icke fort, men säkert, och nu knogar hon förbi strax nedanför, der flickorna sitta. Det var verkligen svårt att låta bli att skratta. Men ännu mera! Der nere på ängen vandrar en mängd tomtebissar, bärande kärfvar, och de sågo så genomlustiga ut i sina röda toppmössor. Men Karin och Margit sutto ändock tysta och allvarsamma.

Pröfningens stund var förbi, och nu — nu såg Karin sin älskade jösshäring nere bland furorna. Både tomtebissar, elfvor och jättar försvunno med ens; hennes öga såg endast honom, som hon lemnat sitt hjerta, och han var sig alldeles lik. Han bar på ryggen en näfversäck, ur hvilken yxskaftet stack upp, och Karin tyckte, att han nickade henne en vänlig helsning med det samma han försvann. Ack, det var ändå så, att hon skulle blifva hans maka. Hon blef så glad, att hon med möda kunde tillbakahålla ett utrop, men Karin visste icke, om hennes kamrat ännu sett sin blifvande fästman eller ej, och därför var hon tyst.

Emellertid visade sig äfven för Margit en kär syn. Klädd i uniform, med gevär på axeln, stod rotens unga soldat Klinga nere på ängen, och glad blef Margit, ty hon hade alltid svärmat för krigare, och Klinga, hennes barndomsvän, ansåg hon vara den hurtigaste af alla.

Kullorna hade nu sett nog. Med ett utrop af glädje omfamnade de hvarandra och gingo sedan hem, glada och ifrigt samtalande om de uppenbarelser, de under natten haft. De voro glada i hoppet, att deras nattliga syn en gång skulle blifva verklighet, och hvarför skulle de tvifla? Det hade ju slagit in, som man säger; förr många gånger; det kunde mor och mormor bestyrka.

Karin var också de följande dagarne mera glad än förut. Den okonstlade dalkullan trodde fullt och fast, att Han, som är kärleken själf, ämnade styra så, att Ola och hon skulle ega hvarandra; ty annars hade hon väl under midsommarsvakan fått se honom såsom död. Som blommorna växa om våren, så uppspirade äfven hoppet i hennes hjärta, och när de båda flickorna möttes med sina hjordar bland bergen, var den underbara natten ofta deras samtalsämne.

* * *

När Karin under hösten hemkom till bygden, märkte hon genast, att hennes far undergått en märkbar förändring. Han var tyst och grubblande, och hon tyckte sig finna, att han stundom med milda, fast sorgsna blickar betraktade henne. Det låg en oförklarlig oro i hela hans uppförande, men hon fick snart lösning på gåtan.

Nämndeman hade legat ute i stora affärer, och han var allmänt hållen för att vara mycket rik. Han var också stolt häröfver och, för att begagna Per Larssons uttryck, »stel som torrfurera i skogen». Det smygande ryktet hade emellertid den sista tiden velat antyda, att Storgården numera icke hvilade på säker grund, och att nämndeman förlorat stora penningssummor. Så var äfven förhållandet. Det stod nu klart för honom, att hans ekonomiska ruin var oundviklig, men han sökte, så länge det var möjligt, dölja detta för de sina. Mor Brita, som anade orsaken till mannens oro, sökte på allt sätt lugna honom, ehuru det icke lyckades.

En dag, när nämndemannen satt med sina vid bordet, inträdde länsmannen och bragte honom ett utslag, som förkunnade, att Storgården måste försäljas, på det egarens borgenärer skulle blifva tillfredsställda. Den gamle mannen darrade, när han hörde denna jobbspö, och han såg med förtviflan och smärta på sina anhöriga. Rättvisans tjänare gick sin väg. Karin, som nu insåg orsaken till fadrens oroliga beteende, satt stum och betraktade sin fader. En tår föll ned på hennes kinder, och hon skyndade till fadren, slog armarne kring hans hals och sade:

— Sörj icke så, min far! Rikedom och lycka följa icke alltid hvarandra. Vi kunna allt afva lycka och ro utan rikedom också.

Nämndeman såg upp. Isen var fullkomligt bruten kring hans hjärta. Ack, hon, som gjutit så många tårar för hans hårdhet, hon, som bleknat likt blomman om hösten, emedan Ola skildes från henne, var den förste, som sökte intala honom tröst och hopp. Hennes tårar föllo ned på hans gråa lockar, och hans förut hårda sinne fylles småningom af varmare känslor. Han insåg i denna stund, att det fordras något annat än rikedom för att hemmet skall blifva lyckligt; det stod klart för honom, att kärleken är den bästa skatten, och att, der denna sol får lysa och värma, lycka och glädje kunna bo i den torftigaste hydda. Men huru hade han förhållit sig gent emot denna källa till glädje och frid.

Hans tanke fördes långt tillbaka i tiden. Han såg en ung flicka med vänliga rena blickar, hvilka med oemotståndlig makt logo emot honom. Hon var mycket fattig, och han var rik. Dock följde han sitt hjärtas val, och flickan med de vänliga klara blickarne blef hans hustru. Hon hette Brita. Alltid var hon glad och leende, och hemmet var ljusst och treffligt; men det kom en annan tid. Hans hjärta blef kallt och hårdt under jägtandet efter penningar, och han glömde den flydda tiden. Ja, han kunde utan att känna något obehag, se tårar skymma dessa blickar, som en gång voro honom kära.

Men för hans inre ställde sig äfven en annan syn. Vid en rask och högväxt ynglings sida står hans dotter, blek och orolig, väntande svar på den frågan, om de skulle få ega hvarandra. Han ser tårar falla ned på hennes kind, men ynglingen är fattig, och därför säger han nej till deras bön. Ynglingen reser sin väg, och hans dotter sörjer djupt sin svunna lycka och glädje. Och detta var en faders verk.

Sådana voro de minnen, som stodo fram för nämndemannen, der han satt tyst vid fönstret och blickade ut. Samvetet höll sina efterräkningar, och det fans månget konto på debetsidan. Men de voro kvar ännu dessa två, som han brutit emot; ännu fanns det tillfälle för honom att torka tårar från både hustruns och dotterns ögon.

Han såg upp och bad Karin sitta ned vid hans sida.

— Kan du förlåta, att jag beredt dig sorg? frågade nämndemannen.

— Ack, ja, försäkrade Karin, och låt oss nu fröjdas däröfver, att vi åter älska hvarandra. Kommer dag, så kommer råd.

Hon fattade fadrens hand och såg genom tårarne så hjärtans godt på honom. Mor Brita torkade med förklädessnibben bort en tår, som visst icke var sorgens. Hon hade alltid älskat Mats, trots hans hårdhet, och hon glömde hemmets förestående ekonomiska ruin, när hon såg den förändring, som försiggått med mannen. I dennes inre kämpade många olika känslor, men han tröstade sig dock, när han såg de sinas kärlek och deltagande. Friden vände åter till hans hjärta.

* * *

Vintern bredde sina drifvor öfver berg och djupan dal. I skogen var det tyst och stilla, ja nära nog ödsligt. Där stodo granar och furor klädda i sina hvita mantlar, hvilka de ibland, när de kalla nordanvindarne rusade fram, kastade af sig för att åter igen klädas på samma sätt.

En klar och kall novemberdag se vi våra jösshäringar Ola och Per Larsson på en jagtfärd i sin hembygds skogar. De ilade fram på sina skidor öfver höjd och dal, genom buskar och snår, ifrigt lyssnande för att få höra de bullrande vingslagen af någon uppskrämd hjärpe eller orre.

Tidigt på morgonen hade de tågat ut till skogen, och åtskilliga hartassar och fogelstjärtar, hvilka stucko fram ur jagtväskorna, antyde, att färden icke misslyckats.

De raska ynglingarne skulle nu anträda färden hem, men de behöfde dock först hvila samt smaka på det medförda matförrådet. Snart uppflammade af torra furukvistar och stubbar en väldig brasa mellan drifvorna, och vid densamma togo skyttarne plats, synbarligen nöjda med sin färd.

Ola var samma friska, kraftfulla yngling som förr, men hans ansigte bar numera ett utprägladt drag af manligt allvar, ja, han var i mångens tycke allt för mycket allvarsam. Han öga, förr så ystert, var lugnt och stilla, ehuru det stundom uttryckte sorg och saknad.

Sedan Ola sagt Karin farväl och återvändt till sin hembygd, hade det varit hans oafåtliga sträfvan att komma i en mera oberoende ställning för att sedan kunna hos nämдемannen åter anhålla om hennes hand. Rikedom hade Ola icke vunnit, men förtroende hade kommit honom till del, och han hade nyligen erhållit en förmanlig skogvaktarsyssla hos ett timmerbolag. Han hade således uppfyllt sitt löfte till Karin att söka få något mera än näfversäcken och yxan, men nämдемannen stod enligt hans tanke ännu som ett mörkt moln emellan dem. Ola visste, att Karin var trogen, och

han rördes till tårar, när hon i ett bref omtalade den underbara midsommarsvakan; men den förändring, som nyss inträffat i Storgården och som med ens borttagit skiljemuren mellan de ungas hjärtan, var honom ännu obekant.

— Vi ha allt haft tur i dag, Ola, utbrast Per Larsson, under det han i väskan plockade ned det fångade villebrådet.

— Ja, nock ha vi dä, tyckte Ola, i det han åter tillsnörde skidorna.

Färden anträdde nu ned till bygden, men hemresan underlättades betydligt deraf, att skidorna fingo löpa i samma spår, som de på morgonen lemnat efter sig i snön.

— Nu Ola, när du mä all respekt te säge ha blett harre, ska du fälle te Dalera en vacker dag och titta in hos näm'man igen; men du får inte glömme te låte Per Larsa spela jösshäringen, när du ska' te å gefte dej.

— Skämta inte Per, förmanade Ola, men nock känner ja, må du tro, längtan te Storgården iblann för att än en gång få se Kari; men om dä blir nå bröllop där för mi skull, dä kan nog vare uvesst. Men skulle dä lyse upp en dag, så nock ska du vare mä.

— Tack för dä, Ola! Ja tycker mej i andanom se, huru Gucku Per står i e vrå med lång näsa, och hur du sitter breve Kari, glad och skinande som sola i Karlsta. Och när vi senna komma mä näfversäcken på ryggen, så ta vi in te dej i Storgåln för att minne dej på förre tider.

— Du profeterar bra du, genmälte Ola. Gu gifve, att dä slog in!

— Dä ska slå in, så sant jag heter Per Larsa, för du e allt en så pass flink gut, så näm'man skulle tacke vår Harre, om han fick så pass te måg. Och dä va inte för ro skull, Kari fick öga på dej ve »midsommarsvaka».

— Dä vore allt riktigt morosamt te komma upp te Siljan igen, och ja har tänkt göra en tur dit te jula; men ja e allt rädd för, att gubben slår sej på tvära igen, återtog Ola.

— Ja, dä va en tvärvigg te dalmas, Gu' förlåt mäj olä! Ja ha hört af en dalkär, att ho ha sörjt dej, så hon e blek som en prestkraga, och tar inte näm'man rim och reson, utan låter jänta sörja sig fördärfva, så ha jag lust tä säge gubben midt i syna, att han inte förtjänar, att klockera ringer för honom, när han läggs ner i jola.

Nu var Per riktigt ond.

— Du e allt lite för skarp af dig Per, men ja vet, att du mener väl. Vi skola hoppas det bästa, sade Ola och undertryckte en suck.

Han tänkte på Pers utsago, att Karin så sörjt honom, att hon bleknat af sorgen.

Natten hade redan inträddt, när skyttarne kommo ned till bygden. De skildes nu med ett hjärtligt handslag från hvarandra för att tåga hvar och en till sitt hem. Per vände sig om och ropade:

— Dröm nu om gull och gröna skogar, Ola, men framför allt om Kari!

Strax före jul företog Ola en färd till Dalarne. Sent en kväll anlände han till den bygd, där Karin bodde. Allt var kvar: de höga Morabergen aftecknade sina snöhöljda toppar mot natthimlen, stjärnorna tindrade från det höga, och Ola tyckte, att de helsade honom ett hjärtligt välkommen och hviskade om flydda dagar. Så hade de äfven blickat ned öfver berg och dal den kvällen, han sist samtalade med Karin, och nu syntes det ynglingen, som de ville påminna honom denna tid; ja, till och med pålarne på elfven hade något att säga. De liksom nickade med sina hvita hufvud och sade: »Det har gått många dagar, sen du var här nu, Ola, och sjöng ned oss i elfbotten.» Skog och sjö, drifvor och hus, ja, eldbrasorna, som lyste mellan granarne i skogsbrynet, allt talade om och påminde om hans kärlek. Han satte sig ned vid vägen för att än en stund få lefva i minnets verld.

Snart stod Ola upp igen. Hans öga öfverfor de tindrande ljusen vid skogen, men i Storgården var det mörkt. Ola gick framåt i den tanken, att folket möjligen gått till hvila därstädes, och, framkommen till gården, bultade han på dörren för att väcka stugans invånare. Men ingen kom för att öppna; Storgården var öde. Det var öde och tomt, där Ola väntat att få träffa sin kära Karin. Ynglingen lutade sitt ansigte mot den isiga dörren; han kunde omöjligen förklara, hvarför den rika gården stod öde.

Orolig vandrade Ola till en mindre stuga, där en brasa flammade på härden och lyste genom fönstren. Han ämnade härstädes fråga, hvart Storgårdens egare tagit vägen. Döm om hans förvåning, då han här vid brasan ser nämдемannen, mor Brita och — Karin samt hennes syskon.

Han stod en stund tyst vid dörren, men Karin skyndade, glad och leende som en vårdag, emot honom; glädjetårar fuktade hennes ögon. Nämдемan och mor Brita skyndade äfven fram och helsade Ola välkommen till Dalom igen.

Utaf Karin fick han snart förklaring på allt. Huru glad blef icke ynglingen! Att Storgårdens rikedom försvunnit bekymrade honom icke mycket, när han hörde, hurusom detta varit ett medel att förändra nämдемannens sinne och förhållande mot Karin och

mor Brita; ty Ola hoppades, att allt skulle blifva godt igen. Karin omtalade med rörelse, hurusom hon numera var en fattig flicka, men när hon såg, att hennes vän icke synnerligt fäste sig vid denna förändring, blef hon glad igen.

Brasan lyste länge denna qväll i den enkla stugan. Alla moln voro försvunna, och de unga två glömde alldeles bort de flydda mörka dagarne för stundens glädje. Liksom hamnen är skönare för seglaren, när han varit utsatt för hafvets stormar, så var äfven för Karin och Ola återseendets glädje dubbelt skön, just därför, att deras hjärtan haft många strider att utkämpa; och liksom naturen efter det öfverståndna ovädret är dubbelt skön, när solen åter lyser fram, så syntes äfven framtiden för dem mera leende och löftesrik än någonsin.

Nämde man och mor Brita suto tysta på bänken vid den gamla Moraklockan; de ville ej störa de unga i deras samtal, och det var mycket dessa hade att språka om. Karin omtalade än en gång midsommarvakan och de förhoppningar, hon fäst vid den nattliga synen. Där vaknade upp hos de gamle så månget minne, där log så mången blomma från längst förflutna da'r, när de blickade bort till Ola och Karin.

Ola hviskade till sin kulla några ord, och nu stego de upp och gingo hand i hand fram till de gamle på bänken. Mera förhoppningsfull än förra gången sade Ola:

— Nu kommer ja för att fråge igen, om näm'man ha nå emot, att Kari blir min.

— Gud signe eder, kära barn. Må 'an vara med eder på färden, svarade fadren. Mor Brita, den hjärtliga gumman, lade deras händer samman samt önskade dem lycka af Honom, som är kärlekens källa och ursprung.

Men när brasan slocknade och stjärnorna tittade in i stugan, läste lilla Marit sin vanliga aftonbön:

»Det går en engel omkring vårt hus,
Han bär i sina händer två förgyllda ljus,
Boken har han i sin hand,
Jesus tar han i sin famn.
Så somna vi i Jesu namn.»

Ola stannade kvar i Karins hem öfver julen. Nu var denna högtid för nämde mannen och hans familj skönare än någonsin under rikedomens dagar, ty nu bodde friden och kärleken i hemmet; jul-ljusen tindrade klarare än förut, ehuru det nu var mindre rikt på bordet och i förrådshusen.

* * *

Nästa midsommarsdag återfinna vi Karin och Ola, vandrande fram utmed elfven till kyrkan, hvilkens tornspira de kunde se öfver skogen. Sällhet och lycka strålade i de ungas ögon; det var midsommar i naturen, och lifvets midsommar var för dem inne; ty i dag skulle deras trogna hjärtan förenas. Karin och Ola skulle i dag fira sitt bröllop.

— Tänk du, Ola! I fjor den 'är dagen gick jag i skogen och var glad öfver, att jag sett dig under »vakan»; men nu 'ar jag dig i verkligheten, inföll kullan och fäste i Olas rock en liten blå »förgät-mig-ej».

— Nu ser ja, att dä inte va nå mä dä, att stjarna trilla ner utå himmel och försvann bortom bergä därborta, förklarade Ola och tryckte innerligt sin flickas hand.

— Dä sa' ja på äveli fläcken dä, fast du mä respekt te säge tyckte dä va så bolli stolla, utropade en munter röst bakom dem.

Det var Per Larsson, den glade jösshäringen, som nu efter att hafva gått på afstånd nalkades. Enligt det gifna löftet följde han sin barndomsvän till Dalarne för att vara med på hans bröllop.

När aftonen kom, samlades glada bröllopgäster hos nämde-mannen. Gucku Per var äfven! med; men han tog saken mycket kallt. Sedan Storgården blifvit försäld, hade han icke gjort många besök hos Karin; ty när rikedomen var borta, hade hans tillgifvenhet för henne med ens försvunnit. Glad och leende satt nu Karin i sin enkla daldrägt vid Olas sida; hjärtats kärlek och lycka lästes på bägges strålande anleten.

Sedan välfägnaden var slutad, tog man sig en hurtig »svängom». Den ena lifliga dalpolskan aflöste den andra, men till sist spelte Per Larsson »Jösshärsvisan». Han såg så hjärtligen lycklig ut, der han satt och svängde stråken. Det var ju barndomsvännens bröllop.

De hvita slafvarne.

Jag såg dem invid kyrkans mur en gång,
 Det arla var en sabbatsstund.
 Från templet upp steg mäktig orgelsång,
 Och sång steg upp från närmsta lund.
 I dödens gård så mången blomma stod,
 Och surrfyld luft var mängd med doft.
 I sommar och i sol blef varmt mitt blod,
 Jag glömde bort, att allt är stoft.

Jag såg dem, såg de arma lif en gång,
 Såg Anna, Lars och lilla Per.
 Där modren sof, sof ändtligt natten lång,
 Det hölls ett syskonmöte där.
 Hon var dem kär, som svanen hvit och ren,
 Fast ärbart folk ej sade så;
 I minnets ljus för dem, för dem hon sken
 Så klar som stjärnan i det blå.

Likt sångarflock, när litet bo man ödt,
 De samlats här på kyrkovall.
 De skiljas se'n. När enda vännen dödt,
 Offentligt man dem sälja skall.
 Till den, som bjuder minst, de skola gå,
 Till slit och fällebänken hård,
 Och föga sol de plantor röna få
 Och sällan, sällan moders vård.

Men Anna lill' med förklädssnibb strök bort
 En tår från bröders bleka kind,
 Och liten suck, men suck ändå, fast kort,
 Drog därvid bort med himlens vind.
 »Vi mötas här hos mor ibland.» Så sagdt,
 Och orgelbruset det blef slut,
 Och klämteslagen klungo hän med makt;
 Till salu se'n rops lifven ut.

Dock englar se i deras barnatår,
 När dagens sol sig speglar där,
 En återglans från himlens sköna vår,
 Där kärlek blott och sol det är.
 De signats ock, de tre, uti Hans namn,
 Som bär de vilsna lam i skog,
 Som lockig oskuld tog i herdefamn
 Och varmt mot barnaögon log.

I kvalmigt sockenhus jag såg dem stå,
 Såg Anna, Lars och lilla Per;
 Man nödde bjöd, men bjöd till sist ändå,
 Och Anna mest begärlig är.
 I flickans arm en vårspäd kraft det låg,
 Och liten kraft är nyttig den.
 I bröder små man blott besväret såg
 Och mage tom och tom igen.

För hvarje slag, som doft i bordet sang,
 En länk ur syskonring bröts ut,
 Och in det hördes dämpadt klockeklang:
 Det ringer ro för mor till slut.
 I nattlig dröm de mötas se'n de små
 Och torka bort hvarandras tår,
 I dröm de bort till kära grafven gå.
 Skall syskonmötet ske i år?

* * *

Ja, möte stäm hos mor, I arma lif,
 Stäm möte där i hopp och tro!
 Åt Magdalenas vän er lefnad gif,
 Så byggas skall för er ock bo!
 Stämmöte där vid mäktigt orgelljud
 Och bed mot världens villa där,
 Så mötas skall så visst, så visst hos Gud
 Båd Anna, Lars och lilla Per.

Hem för att dö.

Jag minnes mycket väl hennes mor. Det var ett ädelt, vackert ansikte, och jag förstår så väl, att hon i yngre dagar varit en vacker kulla. Detta hade bland andra också en stockholmare sett, ty en sådan var hennes man. Vi tyckte, att detta var något extra fint, ehuru hans klackar, när han uppenbarade sig i vår bygd, voro mycket snedgångna och den öfriga habiten också åtskilligt skamfilad. De hade en dotter, och hon hade det för oss genuina dala-barn egendomliga namnet Signe.

Henne minnes jag ock. Hon hade ärfvt modrens djupblåa, vackra ögon, och de långa mörka fransar, som skuggade dessa, voro ock ett arf af modern. Men de mörka lockarne, som, likt en södrens midnatt, omkransade det rosiga anletet, voro däremot ett arf af fadren. Af honom hade hon väl äfven i arf detta oroliga, äfventyrliga sinne, som man tidigt i den lugna, betänksamma dalabygden märkte. Hvad som särskildt tilldrog sig vår uppmärksamhet var, att hon var klädd som »mamsell» och hade ett »paraply» öfver sitt hufvud, när solen brände som allra värst, och när vi, brunstekta varelser, vanligen gingo barhufvade.

En strålande midsommardag sågo vi henne stå därframme i kyrkans kor bland de andra nattvardsflickorna. Säkert och bestämdt svarade hon på prästens frågor, och när han talte om, huru barnomens fridfulla tid var slut, och huru farorna i världen voro så många, då sågo vi tårar äfven i Signes ögon. De föllo så varma ned på buketten, som den älskliga flickan höll i handen.

Och så bar det af bort med fadren. Hon skulle följa med till »Mälardrottningen», till detta Stockholm, som äfven fått namnet »den sköna synderskan». Den dagen sågo vi hennes mor gråta, och vi sågo henne gråta ej blott den dagen utan äfven år efter år. Han med de snedgångna stöflarne hördes ej vidare af och lilla Signe ej heller. Men så kom hon en gång, det var i midsommartiden, och uppsökte modrens lilla stuga.

Där funnos ännu samma slags blommor, som hon bundit buketten utaf, när hon gick en gång att heliga löften svära. Hvad Signe nu var grann! Ej ens prostens döttrar i församlingen hade vackrare hatt på hufvudet än hon. Där prunkade blommor i skiftande färger, och de stucko vackert af mot de mörka lockarne, och hon hade vidare, vår forne lekkamrat, vackra klädningar, som blefvo så mycket mera skära i bredd med den enkla nationaldräkt, modren bar.

När sångarflocken reste till södern, lämnade Signe, hvilken vi gossar, som voro tämligen uppväxta, ej förstodo oss på, hembygden, och vi hörde endast, när hon sedan omtalades, en suck från byns befolkning, och modrens panna blef allt mera fårad. Hvad var det med vår forne lilla, rara kamrat? Hon lefde ju och var så grann. Ack, hon lefde, men hon var dock död. Ett så rart vildt på lustarnes stora allmänning blef snart uppmärksammadt, och utan huld och skydd, som hon var, sedan fadren rest till främmande land, sålde hon sig åt det ondas tjänst, och de himmelska rosorna i hjärtat vissnade och dogo snart alla. Och så snöade åter ett par vintrar och jorden klädde sig ett par gånger som brud i den knoppande vår, men Signes mor gladdes ej mera åt de frigjorda bäckarnas melodi. Hennes sinne var vårtomt, och fåroarna blefvo allt djupare på den en gång glada och vackra pannan. Hon hade hjärtesorg, sade man i byn.

Nu var julaftonen kommen. Stilla, högtidligt stilla, sänkte sig den heliga kvällen ned öfver snöklädda skogar och isade vatten. När glada ljus så började tindra i bygden, när flammande brasor, som det denna tid brukades, lyste i både stora och små gårdar, gick Signes mor upp på vinden och tog ned en konstgjord julgran, fullsatt med glitter, och ställde den på det med en hvitduk prydda enda bordet i stugan. Drömmande var den gamlas öga, och en fuktig glans hade det, och så, när den enkla aftonvarden var slut, tände hon de små talgljusbitar, som ännu voro kvar i Signes gran och satte sig ned. Hvad tänkte den gamla? Ack, hon ville *minnas* en stund, försöka lefva sig tillbaka till en fridfull, en längesedan flyktad julekväll.

Han, hvilken hon gifvit sin hand och sitt ungdomliga hjärta, var då ännu i hemmet, och huru mycket hon än hade att mot honom anmärka, bredde sig dock kärlekens rosenskimmer öfver hennes drag, när hon såg på hans rika, svarta lockar och vackra, ehuru osäkra blick. Och då var ännu lilla Signe kvar, och hennes öga, som ännu ej skymts af lidelsernas grummel, log så vackert, när hennes lilla julgran tändes i julekväll, och hon hade då, innan

den signade natten kom, läst en psalm om Honom, som steg ned till vintrig, skuldbelastad jord för att värma människorna och göra dem lyckliga.

Drömmande tänkte den gamla på detta, allt under det talgljusen minskades och liksom ville påminna henne om, huru omöjligt det var, att få tillbaka det, som för alltid flyktat.

Då hördes en knarrande släde stanna utanför dörren, och en pelsklädd dalgubbe kom in, hållande under sin arm en smärt flicka, hvilkens moderna kläder bjärt afstucko mot den enkla stugans tarfliga inre och den gamla der inne. Ett ögonblick endast såg modren undrande på den inträdande, men så skyndade hon sig fram och slöt henne i sin famn under utropet: »Mitt barn!» Ack, det var Signe! Lifvet där ute i syndens öken hade tårt på krafterna, hennes bröst var svårt angripet, hon kände sig i den stora staden allt mera sjuk, och så greps hon af en brännande längtan att komma hem. Hon såg för sitt öga hemmets himmel, huru vänliga stjärnor lyste fram mellan granarne vid det samma, hon såg modrens bleka och, som hon ännu fast trodde, kärleksfulla ansikte. Hvad brydde hon sig om hånfulla, försmädliga blickar af forna kära kamrater, blott stormen och oron i hennes kropp och själ kunde stillas. Så länge kassan gjorde detta möjligt, åkte hon på den bansträcka, som då fanns. Sedan vandrade hon mot hembygden, vandrade dag efter dag och försakade nästan allt för att kunna taga sig fram. De sista milen sveko slutligen krafterna. Hon försökte värma sig med att återkalla barndomens nu åter kära minnen, men hon nästan dignade på vägen. En barmhärtig bonde åtog sig då att skjutsa henne, ty hem, hem ville hon till minnenas kära afton. En tåreflod, på samma gång smärtsam, men dock gifvande lättnad åt hjärtat, en tåreström, som himmelens änglar fröjdades åt, bröt fram från det förlorade barnets öga, när modren hade hjälpt henne i sängen, och hon fick se sin lilla julgran. Det var länge sedan den tändes af henne, och allt, som låg mellan denna tid och nu, all synd och all synds nöd, trängde sig på den olyckliga, men liksom seglaren ute bland iskalla böljor och fisor på afstånd sér strandens vänliga ljus, så tyckte hon sig redan skymta denna frid, som det anade henne, att hon skulle få känna i barndomshemmet, denna frid, som den förbrända själen i ensamma stunder redan mången gång ropat efter, ehuru syndens nöjen öfverröstat dessa manande ljud. Mor och dotter voro ensamma. Med oändlig sorg, men ock med en hjärtats jublande glädje satt modren och höll Signes hand i sin.

»Hur är det med dig barn?» hviskade den gamla, under det tårar fylde hennes ögon.

»Ack, moder, det är slut nu, men jag är ändå nöjd. Förlåt mig; jag har lidit mer än jag fröjdats,» hviskade Signes bleka läppar, och hon drog modrens hufvud intill sig.

Som juleljusen i den lilla julgranen sakta och stilla brunno ned i sina bleckhylsor, så slocknade äfven, under det hemmets stjärnor därute vandrade på sin höga stig, den hemkomna Signes lif. Men stormen blef småningom slut i hennes bröst; det var henne som en ljuf, för längesedan hörd saga, när modren talte om Magdalenas vän, och huru Han, den rene gudasonen, ej ville kasta sten på jordens vilseförda barn.

När morgonen kom, när Orion sjönk i väster, och nattlig bygd vaknade upp för att fira ljusets glada fest, satt modren och betraktade den hemkomna dotterns bleka anlete. Bojorna hade nyss brustit. Hon hvilade så godt på sin kudde, evighetens frid hade lägrat sig öfver synderskans drag, och till oss, som kommo in och sågo henne, sade modren:

»Signe kom ändå hem till sist.»

“Starke Jugga.”

Han var barnfödd vid Saimens stränder, och han kom med fjällfloden, »starke Jugga», som han vanligen benämndes, kom till vårt hem vid Västerdalelfven i sällskap med timmerstockarna, ty han var »flottare». Lifligt står han ännu för mitt minne, ehuru så mången vår sedan dess har svunnit. Man kom ovillkorligen att tänka på skogarnes kung, björnen, då man såg Juggas framåtlutande, af en långhårig svart fårskinnspels med den ulliga sidan utåt inneslutna gestalt, hans ovanligt breda bröst och den för mycket starka karlar egendomliga korta halsen. Hans långa muskulösa armar, slutande med ansenliga »köttklubbor», hvilka enligt samstämmade vittnesbörd ägde styrka nog och »gistnade aldrig af skaffet,» voro mycket håriga, och vi små, som i bibliska historien läst om Esau, tyckte, att Jugga, hvilken hade sådana ludna armar, var fullt ut lika märkvärdig som Isaks äldste son. Det mörka håret låg ett godt stycke ned på ryggtäflan, men det räckte äfven till att lägga sig beskyddande öfver den lilla, veka pannan, beskyddande, ja, ty här var nog, liksom hos Juggas landsman Sven Dufva, klent och armt. Det var en oerhörd kontrast mellan denna panna och den storslagna ryggen, den där tycktes skulle hafva räckt till åt ett par tre mindre anspråkslösa människor, men jag har sedan tänkt på, hurusom det är godt, att några hafva duktiga ryggar också, om ej världsordningen skall rubbas.

Juggas ögonbryn voro nog belägna ungefär där de skulle vara, men de voro, det minnes jag, mycket egendomliga, ty något, liknande loets örontofs, hängde ned öfver ögonen, öfver dessa ögon, hvilka, liksom den lugna, vackra insjön i Juggas hemland, blickade fram bakom hårtofsarne, blickade fram och upplifvade, värmdo och upplyste den omgifvande, mindre behagliga täflan. Det låg afslutad räkning med Gud och världen i dessa himmelsblå ögon, som så ärligt och välmenande, så barnsligt och trohjärtadt sågo rätt in i folks ögon. Han hade ett godt »kox», sade människorna, och godt fanns det nog ock inom denna breda bröstborg.

Till sist blef han äfven kär för vår lilla barnkoloni, som växte upp i Lugnets vackra dal vid Västerdalälven, och när de första timmerstockarna kommo flytande från skogarne i norr, sade vi: »Snart kommer Jugga.» Och han kom, och samma svarthåriga pels hade han, lika dålig svenska talte han, och lika godt log det blåa ögat, log i ur och skur, log, ehuru »isbalken» och regnet genomdränkte den raggiga skepnaden.

Lifligt står där ännu för mitt öga, huru man tog den väldiges rygg i beslag, när de ej just så lätta »Österdalbåtarna» skulle forslas förbi en ofarbar fors i min hembygd. Med tillhjälp af en bastant så kallad »bugumes» och tåg lade vår finne båtarne på sin krökta gestalt, och så bar det af. När man såg honom komma, tyckte man, att det egentligen var en båt, som kom med Jugga och icke tvärt om, ty den just ej långa karlen försvann nästan under sin börda. Men det kom också vid sådana tillfällen en extra slant i Juggas messingsdosa.

En vår hade han lilla Pekka med. Han var bortåt dussinet vårar gammal, och rygtaflan var äfven hos honom i starkt tilltagande, fadrens vackra »kox» hade han ock, men hvad som slog oss lärda män med förvåning var, att han ej hört ett ord om Abraham, Isak och Jakob, ej heller om David och Goliat, hvilkas dråpliga envig så mycket intresserade oss. Stackars Pekka! Vål var han skicklig nog att koka fadrens gröt, vål kunde han i de soliga, men ännu »käligen» backarne koka det grumliga kaffet, men någon skolgång hade det icke blifvit af. När fadern flyttade från de »tusen sjöars land», var lille Pekka ännu helt spä, och där uppe vid Norges och Värmlands gräns, i ögonvrån af Dalarne, där den lilla stugan restes i ödemarken, funnos denna tid inga skolor på flere mil. Men det sågo vi dock, att Pekka, där han stundom låg på fadrens håriga ramar, knäppte sina redan valkiga och med »trälar» försedda händer och bad sin bön. Den kunde ingen af oss små förstå, men det visste vi, att han bad till samme förbarmande Gud som vi, att han bad till Abrahams, Isaks och Jakobs Gud, ehuru patriarkerna voro honom obekanta.

Lille Pekka var så kallad »timmerlöpare», det är uttydt: han skulle springa fram och åter på timret, så att detta kom i rörelse, när det ville packa sig i den mäktiga älven. Denna sport var farlig, ty, hala som stockarne voro, kunde man lätt halka, och kom man en gång under timmermassan, så var man där nog. Ibland såg jag Jugga stå och skuggande ögonen, betrakta den djärfve löparen, och bar det så af för en liten stund ned mellan stockarne, bleknade den starke fadern. Jugga hade sin Pekka mycket kär,

och att det fanns djupa känslor hos den raggige finska björnen, sågo vi en gång i mitt hem. Huru många doppningar Pekka fick i fjällflodens vatten, lades han ned i brinnande feber några dagar, och mången tår fälde då fadren öfver sin gosse. »Pekka vara sjuk», sade han till oss rosiga små. Han bar honom på sina starka armar och sjöng för honom på hemlandets språk om dess moar och sjö, om dess björkelider, om Imatra och pörten små. Och så blef Pekka frisk igen, och som öknen lifvas af solskensdagen, så lystes äfven Juggas anlete, när feberdrömmen var slut, och de åter kunde språka om Suomi och kära mor Katri där hemma i ödemarken. Vi förstodo slutligen, när de två samtalade om Finland och om mor i pörtet, emedan både fadrens och gossens anleten då blefvo ljusa och vackra. Ack, allt på denna jord, som belyses och upplyses af kärlekens värmande sol, blifver skönt!

En vår kom icke vår Juggas med fjällfloden. Vi undrade härpå, men fingo snart veta hvarför. Han och Pekka hade i vårens tid med sina näfverskäppor på ryggen vandrat upp till Norrland, ty flottningen inbringade där mera. Men vi fingo äfven veta, att detta var Juggas sista vandring efter arbete. En grådaskig, kall och regnig vårdag stod ett större arbetslag af flottare samladt vid en af de vildaste forsarne i Ljusnan. Dynamiten hade icke ännu sprängt undan klippor och hinder, och därför var det denna tid vanligt, att stora fästen bildades i de strida strömmarne. Människolif spildes ock denna tid ganska ofta vid flottningar. Det försagda arbetslaget, ett tjugotal raska värmländingar af olika åldrar, stod handfallet och betraktade ett sådant nyss bildadt fäste, hvilket, för hvarje minut upptornande sig, inom kort skulle blifva af enorm storlek.

Flottningschefen, som för tillfället infunnit sig på den sedan gammalt ökända platsen, vände sig hastig till Jugga och, i det han framräckte en hundrakronosedel, sade han:

»Tag ett björngrepp därute, Jugga, och kapa ett par furor så går hela massan.»

De trofasta blå ögonen sågo först genom sina lurfviga fransar på Pekka, så vandrade de ett ögonblick bort, långt bort åt väster, och ett drömmande uttryck fingo de då. Ack, hvad denna sedel skulle bli kärkommen hos henne, hos Katri; man kunde ju vinna sina drömmars högsta mål och få köpa en ko där borta i skogen.

Beslutsamt vek och stoppade Jugga ned sedeln i sin messingsdosa, tog ur den samma en ny »buss», såg än en gång på Pekka och åt väster, och så steg han i båten. Hans björnramar förde årorna med kraft, forsens vågor slogo nästan öfver båten, men fram

kom han och ilade upp på fästet. Snart blixtrade hans yxa därute och, van att säkert upptäcka dylika gordiska knutar, voro snart ett par furor kapade. Med ett groft träspett tog så Jugga ett väldigt tag i timmerhopen, och med ett brak, som fyllde äfven de på stranden stående med bäfvan, satte sig den kompakta massan i gång, hvarvid furor af trycket brötos och splittrades. Arbetarne på stranden stodo i spänd väntan, de hörde hvarandras fickur knäppa, så tyst var det, och nu sågo de den djärfve flottaren kasta yxan i forsen och springa fram till båten. Men han föll eller fastnade mellan ett par stockar, sjönk så ned i timmerhopen, och då höjdes från buskarne vid stranden ett högljudt tjutande. Ack, där satt lilla Pekka. Nu visste han, att de aldrig mera skulle tillsammans få återvändra till mor i skogen, att far och han ej mera skulle få språka om Suomi och Imatra.

Man fann redan samma dag igen den svårt sönderslagne Jugga, och hundrakronosedeln, ja, den fanns där på sin plats, och den hade lille Pekka fått i uppdrag att sitta och torka framför stockelden vid stranden. Han gjorde så, men torkningen försenades betydligt däraf, att stora tårar från hans ögon föllo ned på sedeln. Han var honom så kär, den starke fadren, men från honom, som i båthuset intill låg och slumrade efter den styfva arbetsdagen, vandrade sonens öga bort mot väster. Där glimmade nu en stilla stjärna mellan de höga torrfurorna, och hur den lille såg på den samma, drog där en ljusning öfver hans ansigte. Han såg det samma han som Jugga, innan denne gick ut till fästet. Han såg mor därhemma i ödemarkens lilla pörte, såg henne sysslade vid hemmets torftiga, så fattiga men kära härd. Med sitt rockskört torkade då den lille Suomisonen sina ögon, blickade än en gång i vårkvällen mot väster och mumlade:

»Det räcker till en ko, och det blir ändå öfver, ha' de sagt.»

På Gustaf Adolfs-dagen.

(Till barnen)

Så blicken upp, I svenska barn,
 Till hjältekung från svunnen tid
 Och tacken Gud för rifna garn
 Och tacken Gud för samvetsfrid!
 Så blicken upp, I plantor små,
 Till den, som var och främst blir vår!
 Från slott i dag, från stugor grå
 Ett samfäldt tack till honom går.

Från stjärneland han ser det än,
 Hur arfvet vårdas, som han gaf;
 Han gläds, som förr, när svenske män
 Sin moder Svea hålla af.
 Och purpras gossens kind af mod,
 Och älska flickor små sitt land,
 Då glädes han vid lifvets flod,
 Ser mildt till dem från stjärnströdd strand.

Han ser då långt, mer långt än vi,
 Men ser i ljus det sagoland.
 Han skådar Norden stolt och fri,
 Dess söner slutna hand i hand.
 Då beder han, som förr han bad,
 Men beder världens Gud mer när.
 Han ber för land, han ber för stad,
 För allt hvad kärt för Sverige är.

Han ber för dig, du ystra flock,
 Vill gjuta hjälteanden i dig ned,
 Vill se dig stark och modig ock,
 Beredd för krig, beredd för fred.
 Han ber för dig, när somnad nord
 En gång blir väckt af stridens larm,
 Om ut du går för fädrens jord
 Med eld i håg och mod i barm.

Så gläd hans ande, fjärran från,
 Håll kärt, hvad han en gång höll kärt!
 Du Sveas dotter, Sveas son,
 I hjärtat göm, hvad hjälten lärt,
 Väl sol gått ned på stormakts dag,
 Men fritt dock stånda skall vårt land,
 Och Herrans ord och fädrens lag
 Stå fjällfast kvar på lycklig strand.

* * *

Flyg ut för himlens vind, flyg ut,
 Du kära fana, gul och blå!
 Med ljusets här du förr drog ut,
 Och mörker flydde för dig då.
 Du gula kors på grund af blått,
 Din lära tyd, den lära skön:
Hvad kärleken, som led, har sått,
Det segra skall, få trohets lön.

När Storfält gick till kungs.

Jonas Per Halfvarsson från Malung hade varit friskytt i norska kriget 1813—1814, och han hade från detta fälttåg bland andra minnen erhållit det mera klingande namnet Storfält. Under kriget hade han varit med i »affären» på Mildskogen, och under den strid, som där inträffade mellan svenskar och norskar, fått en kula i nacken. Blodig och sanslös sjönk den unge friskyttan ned på sina skidor och ansågs till en början såsom död, men genom fältläkarens bemödanden uttogs kulan, och så kom Storfält, när de båda brödrafolken förenats under samme konung, åter till sin hembygd. Här hade han i de unga en mycket tacksam och intresserad åhörarekrets, när han vid brasan under de långa vinterkvällarne berättade om »Sveriges sista krig» och huru äfven han hört kulornas hvinande och sett döden därvid göra sin skörd. Att han själf varit så nära att mista sitt lif för fädernejorden och att han i alla fall — låt vara i ett eröfringskrig — blödt och lidit för densamma, gjorde ock, att äfven de äldre med en viss aktning betraktade den högreste veteranen, när han, klädd i fädrens enkla dräkt, elghudsbyxor, lång, blå rock, blåa strumpor och den bjärta rödmössan, vandrade fram på kyrkvallen.

För den skada Storfält lidit under striden hade han, utom det intresse, hvarmed han betraktades, en ekonomisk fördel, ty vid krigets slut tillerkändes honom för hans återstående lifstid en pension af »18 riksdaler», hvilket lilla belopp hade större värde då än nu. Ensamt hade det naturligtvis icke kunnat så synnerligen upphjälpa den förre friskyttans ekonomi, men det räckte dock till inköp af obruten jord, och starka näfvar i förening med outtröttlig flit gjorde, att Storfälts åkertegar med åren ökades och att han och hans Marit hade det ganska »bergadt», ehuru det snart blef många munnar omkring det omålade »fällbordet», där »skedgången» ej alltid gick i den jämna takt, som far önskade. Hvad som det ena året bakades — så var regimen hos Storfält — skulle ätas det andra.

Och så gick år efter år, det var sommar och det var vinter, »sående» och »uppskärande», och syskonringen trufdes ej mera kring

»fällbordet», utan länkarne bildade sig egna bon och egna bekymmer, och så fick gamle Storfält också del, i synnerhet af de senare. Sonen Halfvar var ej, ehuru han icke hade något eget bo, nöjd med att vara den »hemmavarande sonen» och hjälpa fadren, hvilken började luta mot allas vår moder, jorden, utan han slog sig på handel, liksom mången i hans hembygd gjort och ännu gör. Men hur det nu var, småländing var icke Storfälts Halfvar, och hans gårdfarihandel kring landet åsamkade honom endast skulder och den gamle fadern idel förtret. Denne gjorde ock, barsk och kärf som han var, sonen kanske något för hårda påminnelser, och det ena med det andra samverkade därtill, att Halfvar en vacker dag lät värfva sig som gardist och stannade som sådan i Stockholm, när öfrige malungsbor, som deras sedvänja var, vid sommarens slut återvände till den alltid kära hembygden.

Ehuru gamle Storfält varit med i kriget och icke var så litet stolt öfver att hafva burit gevär och rensel, blef han dock vid underrättelsen om sonens tilltag mäktigt förgrymmad, ty han delade den ännu i landsorten icke ovanliga åsigten, att gardist är rent af ett skällsord och att det icke är början utan ändpunkten på det sluttande planet att tillhöra denna kår.

En vacker vårdag, då snön smälte i Dalarnes berg och sonen öfver ett år varit borta, ja rent af förlorad, tog Storfält efter mycket brummande sin skinnsäck på ryggen, staf i handen och sin gråtande Marit i famn till farväl, och så vandrade han hän med Stockholm som mål. Det var en lång vandring, ty järnvägar funnos ej denna tid, men mil lades till mil, och slutligen stod den resliga dalemannen i Sveriges då som nu vackra hufvudstad. Han träffade nu sin Halfvar, och hur det resonerades mellan fader och son, blef den senare villig att följa med upp till Dalom igen. Men huru blifva löst från kronans tjänst och värfningskontraktet? Det var denna tid ännu svårare än nu att blifva löst från detsamma, och tanken på rymning hade nog ej kunnat uppstå hos den rättänkande Storfält, äfven om icke sonen därigenom utsatt sig för den tidens stränga krigslagar.

När ingen af krigsbefälet tycktes vilja lyssna till den bekymrade fadren, mognade hans redan i hembygden fattade beslut att vända sig till Karl Johan, hvilken Storfält en gång sett under fälttåget i bägges kraftfulla dagar.

Det var många audienssökande den dagen, då Storfält kom upp på slottet, och en och annan af de stjärnprydda herrarne samtalade med den nationalklädde dalemannen. Slutligen kom äfven hans tur, och det må anses förlåtligt, att han »hajade till» en smula,

när han stod inför den grånade, men ännu ståtliga konungen, om hvilkens sagolika lefnadslopp Storfält hört så mycket talas. Men snart var Storfält lika rak och oböjlig som någonsin hemma på kyrkvallen i Malung.

Inne hos konungen satt en grånad herre med de ädlaste drag samt klädd, likt Karl Johan, i en lysande uniform. Det var monarkens trofaste vän och gunstling Magnus Brahe. Storfält fick nu genom denne för konungen omtala, hurusom han kommit till Stockholm för att få sin son ur gardet. Konungen lyssnade vänligt till den reslige dalamanen, men gjorde dock invändningar, påpekande det ärofulla i att vara svensk krigare och frågade slutligen med någon otålighet, hvarför sonen icke fick vara med i kungens garde.

Storfält glömde nog i sin ifver, inför hvilken han stod, ty oförskräckt och med mycken hetta svarade han:

»Det blir bara »fanter» af de, som ge sig i krigstjänst, och jag ska' ha min son ifrån ett slikt sällskap.»

På konungens uttryckliga befallning framfördes den stortalige mannens ord oförändrade, och mindre än så hade nog kommit det »mohriska blodet», som Napoleon talte om, att svalla. Med en vredgad örnblick gick han häftigt emot Storfält och, pekande på Brahe, frågade den vredgade krigarkungen, om äfven denne var en »fant». Och nu fick Storfält veta, att han för sitt högst djärfva språk skulle själf som fånge stanna kvar i Stockholm.

För vår dalaman stod det nu klart, att han troligen »talat hufvudet af sig», och hans mod var slut. Så farligt var det visst icke, som Storfält föreställde sig, och kungens förtrytelse hade nog snart gått öfver, men måhända hade det icke aflupit så alldeles för intet, om ej den forna friskyttan med ens kommit att tänka på kulan, hvilken han som ett oförgätligt minne hade med sig. Lugnt tog han upp henne ur sin dosa och uppveklade sedan sitt pensionsbref. Såväl konungen som hans gunstling betraktade till yttermera visso det djupa hålet i gubbens nacke, och nu ljusnade åter Karl Johans bistra drag och örnblicken fästes med mildt välbehag på den frispråkige dalkarlen.

»Han var med han också», tänkte säkert den forne soldaten från Pyreneernas fot, och tyst betraktade han Storfält. Som en blodig skugga stod måhända i detta ögonblick för den segerrikes blick hans tidigare lif, och måhända kom äfven för honom den tanke, som besjälade hans senare lif, att det är skönare för en konung att få läka än att såra, att, prydd med fredens olivkvist hållre torka tårar än att framkalla dem.

Den gamle veteranen fick till sist en blank dukat och ett hjärtligt handslag af kungen, och när han vandrade åter till hembygden, fick han som oftast hjälp med skinnsäcken af Halfvar, som på konungens befallning friats från sin krigstjänst.

När Storfält icke så lång tid härefter för alltid lade sig att hvila, fick den minnesvärda kulan en plats på hans bröst.

»Hon skall följa med far», hade Halfvar sagt, innan kistans lock för alltid gömde gamle Storfält.

När vår enda ko såldes.

Jag minnes ännu den dag, när »lisskon» skulle hafva ett namn. Det var så många vackra namn att välja på: Stjärna, Lilja, Rosa, Blomma och så vidare. Efter många funderingar hos oss små bestämde mor, att hon skulle heta Krusa, ty hon hade åtskilliga små fläckar; för öfrigt var hon snöhvít. Hon hade kommit till världen medan ännu en och annan drifva låg kvar, men de första gröna strån och löf, som kunde upptäckas, blefvo uppletade och framburna till vår kära »lissko». Otåligt sågo vi vårens framsteg och längtade efter den tid, då vi med henne skulle få göra sällskap till skogen. Då skulle vi plocka henne ännu mera löf och gräs.

Han kom, denna tid, och vi sveko icke i vår ömhet mot vår lilla Krusa, och så växte hon, likasom vi. Muntert sprungo vi kapp med henne den första sommaren. Nästa sommar tycktes hennes korta lefnadsvår vara slut, ty hon var mera stadgad och allvarsam, och när vi försökte få henne att krumbugta sig som förr, misslyckades vi. Mina syskon och jag, som icke blifvit stadgade lika fort som vår fyrbenta väninna, fingo nu springa kapp med hvarandra i stället, när hon ej ville vara med i leken. Vi höllo dock af henne förtfarande. När vi på middagarne rastade på någon »ståndhol» i skogen, såg hon så belåten ut, där hon stod i röken från vår eld, ty då plågade icke bromsar och flugor henne, och när hon lade sig, var hon nöjd med att vi lutade våra hufvud till henne och hvilade, ja sofvo ibland. Om hon sof eller ej, vet jag icke, men vi hörde henne stundom sucka tungt, och vi kommo häröfver i djupa funderingar och spörsmål. Vi hade i skolan läst en sång om »kreaturens suckan», och att det med »kreaturen» här menades boskap och således äfven vår ko, betviflade vi icke. För mig, det kommer jag ihåg, fingo dessa suckar, som vi hörde, en — om man kan uttrycka sig så om ett barns tankar — djup betydelse: det stod ju i sången, att kreaturen sucka därför att synden kom i världen, och att de skola sucka så, till dess solen lyser ned öfver en ny och härlig jord. Detta, tänkte jag, kom kon ihåg, när hon böjde sina knän och suckade.

Det var ju barnsligt tänkt detta, och jag har sedan fått veta, att det med »kreaturen» menas skapelsen, men det vore nog bättre, om en del människor hellre trodde som den lille gossen än att icke tro någonting alls; ty trodde de om djurets suckar lika som barnet, skulle kanske många både människor och djur slippa sucka för dem.

Så gingo några somrar. Vi delade lust och nöd med vår Krusa: vi delade lust, när det var sol- och sommardagar, när sköna hjortron växte för oss och ymnigt gräs för henne, när foglarne sjöngo för oss i furornas grenar och den bolmande röken förjagade hennes efterhängsna fiender; vi delade nöd, när missväxtåret kom med hunger och brist för både henne och oss, när hon under våren i sin krubba ej hade annat än ljungens finare grenar, och vi måste äta bröd, blandadt med Islandslaf*). Men vi växte dock, vi barn, och kon bidrog därtill, ehuru det för henne var så knappt med födan ibland.

En dag, jag tror det var fram i augusti, kom till oss en obekant person, och vi hörde honom tala någonting om »kapital», »ränta» och »förfallotid». Vi förstodo mycket litet af hvad mannen sade, men vi sågo, att mor blef bekymrad, och en dag fingo vi den sorgliga underrättelsen, att vår ko, vår enda ko, skulle säljas åt någon, som reste till marknaden i Filipstad. Det var en skuld, som skulle gäldas, och Krusa, barndomskamraten, måste blifva det oskyldiga offret.

Och han kom, kom obevekligt, äfven denna dag som andra dagar, och vi rent af förundrade oss öfver, att han var lik de andra, att solen gick upp i öster och att det var ljust därute som förr. Vår Krusa löstes, men, försedd som hon blef med ett tåg i halsbandet, skulle hon icke mera få styra kosan till skogen, utan ned på ängen. Vi plockade än en gång allt hvad plockas kunde, och ett bröststycke skulle hon hafva af oss hvar, ehuru det visst ej var öfverflöd på sådant i hemmet. Men så hördes det olycksbådande ljudet af kärror borta på vägen, och så kom skilsmässans stund.

Jag har visst sedan dess upplefvat mången betydelsefullare stund i mitt lif, men bland alla minnen kommer jag så lifligt ihåg detta, som om det händt i går; jag minnes ännu, huru mor löste af Krusas halsband och fäste köparens boja på henne. Mor sökte nog därvid se lugn ut, men när hon vände sig om och gick in, sågo vi att hon förde förklädnessnibben till ögonen, och vi visste hvad det betydde.

*) Vintern 1868—1869 var förf. med härom.

Så kom turen till oss att taga farväl. Vi togo omkring halsen på vår kamrat, liksom när hon var »lissko», och hon såg därvid på oss med sina stora dunkla ögon, som om hon velat fråga:

»Hvad tänken I nu göra med mig?»

Och så bar det af, och då tycktes äfven hon förstå, att det var fråga om skilsmässa, ty hon ville icke följa, ehuru hon hade kamrater af sitt eget slägte med. Hon såg tillbaka på oss, stretade emot, men så fastgjordes bandet vid ett af fordonen, och så måste hon, ehuru motvilligt, vandra med.

Så var hon borta. Vid kröken af vägen försvann tåget.

Men, tänkte och sade vi samtidigt, från backen få vi ännu se henne, och vi ilade dit upp. Vi kände härifrån igen henne, vi försökte vara stadiga, ehuru det var så trångt i bröstet och halsen, men när hon än en gång såg tillbaka på oss och vi hörde hennes bölande, satte vi oss ned och gräto. Sade jag bölande? Ja, jag vet intet annat, intet vackert namn på detta egendomliga strupljud, som hon lät höra, men för mig låg det så mycket i denna långt utdragna, höga ton, som följde på slutet. Det låg i den ett långt farväl] till den dal, där äfven hon var hemma och där äfven hon fröjdats och lidit, och det låg för mig i denna ton en vidt omkring skallande suck öfver allt svårt, hvad det nu än vara må, i denna värld.

Och så torkades tårarne, och så blef äfven den dagen, då vår enda ko såldes, ett minne blott.

Den heliga natten.

När natten, helga natten, sänker mörka vingen ned,
Och julekvällens stjärnor tindra från sin höga led;
När julefrid för jord rings in, när tornets klocka går,
Jag liten saga mins från livvets flydda, flydda vår.

Den natt, så sagan ljöd, då barnet slog sitt öga opp,
Då Han blef född i fjärran land, som är all världens hopp.
Den natt är stilla frid i skogens djup; all jagt är slut,
Och girig ulf på vintrig mo går ej ur klyftan ut.

Allt värlöst, svagt och vekt, får hvila ut i ljuffig ro,
Och ingen är i julenatt, som stör den andres bo.
Vid räfvens lya sitter lugnt den rädda haren då,
Och öknens lejonpar som snälla lam till källan gå.

Och forsens bölja sjunger ord, om blott man fatta kan,
Ett högstämtdt ord om den, hvars hjärta varmt för alla brann.
Och skogens sus har mening då; den hviskar äfven den,
Om jungfruns son, att Han är fallna mänskoslägtets vän.

Du lilla barn, som sagan trott en gång, haf tröst och hopp.
Från stormig jord se gladt mot julens blida stjärnor opp!
Det dyra namnet vandra skall kring jordens hela rund,
Skall älskadt bli, och då slår fridens stora, helga stund.

Så vidt, som solen går, skall fridens milda ord bli kändt,
Och mörkret skingras af det himlaljus, som Herran tändt.
I hårda bröst, i ödemark, skall grönt och blomma gro,
Och jordens höga ätt i frid och kärlek sammanbo.

En "magister" från gamla tiden.

Ar 1807 hemkom till en af Dalarnes nordliga socknar soldaten Svan, hvilken i Pommern på krigets fält pröfvat sitt svärd mot Napoleon den stores trupper. Rak och kärf hade Svan visserligen också förut stått på kyrkvallen och valkat sin tuggbuss, men nu, efter att hafva »varit i krig», hade modet växt ännu mera; gubbens tal och svar voro ännu kärfvare än förut. Som minne från kriget medförde han ett träben, men detta tycktes honom icke egadt att minska hans värde; det var ju det ojäfaktigaste beviset på, att han verkligen varit med, »där det gått hett under sköldarne till». Ehuru ålderdomen strött sitt silfver på hans hjässa, höll han sig ännu rak och stolt, som det anstår en krigsman, gick hvarje söndag sina tre fjerdedels mil till kyrkan och tycktes med verklig vördnad betrakta Guds hus. Åtminstone lyfte han med högtidligt allvar sin hatt, när kyrkklockans toner nådde hans öra, och dagen förut, innan han gick till nattvarden, kunde intet i världen förmå honom att smaka starka drycker, ehuru han annars mången gång dyrkade Bachus, ja, själfvaste tuggbussen fick denna dag ligga orörd i dosan. Besökte man torpet i skogen, där Svan bodde, kunde man emellanåt få höra märkliga saker från fjärran land. Huruvida sagesmannen »skarfvade» eller ej, brydde sig bönderna icke om, och hvem skulle för resten misstro den gamle, när han, för att bekräfta sina ord, slog näfven i bordet, så att det hoppade. Ungdomen tyckte mycket om honom för hans berättelser, och stundom satt en skara kullor och pojkar kring gubbens brasa, uppmärksamt lyssnande till hans berättelser om troll, kanonkulor, granater, »hundturkar» o. s. v.

Någon skola fanns icke i byn, i hvars grannskap Svan bodde, men man kom en dag på den tanken, att barnen helst borde samlas i en särskild stuga, under det de läste på sina stycken, och bönderna ansågo, att ingen vore mera skicklig till skolans föreståndare än gubben Svan. De kommo öfverens om, att han vore fullkom-

ligt vuxen detta fredens värf, hälst som han sysselsatte sig med nätbindning, skomakeri och dylikt och därför gärna trufdes inom hus. Synnerlig vigt fäste dock bönderna därvid, att Svan utan tvifvel skulle hafva respekt med sig, ty en man, som stått i kulregnet och därunder, enligt egen utsago åtminstone, icke blinkat, skulle väl också kunna fördraga stojet och sorlet af yra och läsande barn.

Man gjorde en förfrågan hos Svan, och han, nöjd med den nymodiga befattningen, flyttade vid vinterns början ned till byn. Barnen, som förut fått läsa i sina hem, hörde med blandade känslor underrättelsen om skolans början, och mången pilt ryste vid den tanken, att Svan, gubben med de väldiga mustacherna och den bistra blicken, skulle blifva hans lärare; men andra tyckte, att gubben icke var så farlig som han såg ut.

En mindre bondstuga i byn blef skollokal. Inga nutida skolbänkar funnos, utan barnen fingo sitta på simpla säten, ställda kring ett stort bord, hvilket hade sin plats midt på golfvet. En gammal Moraklocka knäppte i vrån, och i den stora spisen sprakade vanligen en munter brasa.

Den, som berättat om gubben Svan för mig, mindes ännu lifligt första dagen skolan började, ty berättaren var äfven skolpojke den tiden. Ett tjogtal piltar och småkullor, alla klädda i sina brokiga nationaldräkter, voro samlade i stugan, och de väntade med oro och klappande hjärta lärarens ankomst. Snart hördes hans träben dunka i farstun, och den fruktade gestalten syntes i dörren. Barnen hade så när uppgifvit ett rop af rädsla, ty gubben såg verkligen i denna stund ut, som det gällt att fäkta mot Napoleons krigare än en gång. Det mörka ögat var bistrare än någonsin, och under armen hade han en väldig karbas, flätad af björkris, samt på ryggen en knippa nät, hvilka skulle lagas. Med ett ord: lärarens uppträdande tycktes innebära: »här skall det komma att gå hett till».

Svan tog plats vid bordets ena ända, där han lade sina medhafda nät och karbasen, hvilkens längd var lika med bordets. Med dundrande röst befalldes han, att katekeserna och psalmböckerna skulle framtagas, hvarefter läsningen började. Det fordrades i sanning att hafva vana vid krigets larm och buller, ty sorlet af de läsande blef fruktansvärdt, helst som den åsigten gjorde sig gällande, att läxan fortare inlärdes, om man ropade dugtigt.

Gubben Svan satt vid bordsändan, knytande på sina nät, och sedan han tagit upp mässingsdosan och bytt om »buss», utjämdes valkarne vid ögonbrynen en smula. Som ett hotande Demoklessvärd låg karbasen på bordet, och det språk, denne talade, var nog

kraftigt att upprätthålla ordningen; dock framtog en och annan af piltarne sitt under »förskinnnet» gömda matförråd samt mumsade och åt, under det »frågorna» och »språken» inlärdes.

När barnen inpluggat ett eller flere katekesstycken, fingo de anmäla detta hos den värde »magistern» vid bordsändan. Han tog då katekesen i handen, lät bussen och nätnålen hvila en stund och sökte utforska, om barnet läste rätt eller ej. Detta var ingen lätt sak för Svan, ty hans kunskaper i läsning voro icke synnerligen stora. Hufvudsumman var, enligt hans tanke, att barnen läste upp svaren fort, och hans beröm öfver lärjungarnes skicklighet bestod vanligen i dessa ord: »Jo, det gick som ett vatten». Stod däremot någon och hackade, blef gubben rasande, höjde karbasen och röt: »Låt det gå undan i backarne!»

Sedan läsningen sålunda första dagen fortgått en stund, sköt gubben upp glasögonen på pannan och förklarade:

»Håll truten på er en stund, ska' ni få höra nå'nting roligt».

Han förtäljde nu de mest vidunderliga saker, dels från kriget, dels från skog och sjö. Han talte om kanonkulor, som banade sig väg genom hela krigshären, fällande folk som gräs för lien och fortsättande sin väg till andra länder, där de slog ned ett eller flere kyrktorn; han förtäljde, hurusom de fallne krigarne sändes till »hundturken», ty »de vilja gärna hafva de kristnes kött», sade gubben, och han förklarade, att de personer, som sände sådant till turken, kallas frimurare. Därjämte omtalade han de mest hårräsande berättelser om »skogsrå», troll och mera sådant otyg. Barnen tordes knappt gå hem under kvällen, emedan de fruktade att falla i händer på de onda makter, hvilka Svan talade om. De voro emellertid högeligen förvånade öfver alla de underliga saker, deras lärare sett, men när han omtalade, att han sett påfven i Rom och nedstigit i Kristi graf i Jerusalem, steg förvåningen till sin höjd. Att gubben helt oförsynt »skarfvade», tänkte barnen icke på.

Förutom katekesen begagnade Svan ingen annan lärobok än psalmboken. Medelst denna bedrefs någon innanläsning, hvarjämte barnen inlärde psalmverser, hvilka ur minnet på lördagarne upplästes. Skrifning kom icke i fråga, ty läraren själf kunde endast rita sitt bomärke och var således oförmögen att undervisa i skrifkonsten. Katekesläsning upptog egentligen dagens timmar.

Men det var icke många gånger Skarp-Svan, som han numera af skolbarnen kallades, var mild i skolan. Karbasen användes ofta, krigaren tycktes känna ett behof af att fäkta och slå och »morska

på sig». Vanligen satt han som ett åskmoln vid bordsändan, och ve den, som råkade ut för hans misshag. Comenii åsigt, att det ständigt skall vara solsken i skolan, delades icke af gubben; han älskade endast regn, dunder och blixt.

En dag från denna skoltid glömdes aldrig af gubbens lärjungar. Brasan sken varm, Svan satt trygg och rökte sin pipa, och barnen väntade, att dagens arbete snart skulle sluta; men plötsligen sågo de, huru lärarens hufvud sjönk ned mot bröstet, nålen stannade, och snart hördes några väldiga snarkningar. Nu blef det en stormande fröjd bland barnen. Katekeserna stoppades under förskinnen, och pojkarne beslöto att i fulla drag njuta af friheten. Efter att hafva fört ett hiskligt väsen, hvilket icke tycktes bekomma den slumrande gubben det ringaste, beslöt man att väcka den sovande björnen.

Det fanns härvid tvänne alternativ att välja på. Det ena var att helt beskedligt fråga gubben, om det icke vore tid att stå upp af sömnen och gå hem för dagen, det andra däremot att ställa till något spektakel. Pojkarne beslöto sig naturligtvis för det senare. Uppväckandet skulle ske medelst så kallade »kolsmällar». Tre af de tappreste bland de tappra skulle utföra denna bragd, hvarför de försedde sig med yxor, gingo till spisen och utvalde några stora, glödande kol, hvilka de lade på hällen, efter att hafva fuktat densamma. Yxhamrarne doppades äfven i vatten, och nu slog alla tre till på en gång.

Hur det var, om gubben Svan under sömnen drömt sig hän till Pommern eller ej, är svårt att säga, men hans utseende, när kolsmällarne väckte honom, var onekligen fruktansvärdt. »Halt! Verda!» ropade han yrvaken, men snart inseende ställningen, fattade han med kraftig hand karbasen, och nu började en märklig jagt ut genom byn efter eleverna, hvilka genast efter »smällen» gnodde i väg allt hvad de kunde. Gubben stampade i väg efter sina plågoandar, så fort hans träben tillät det, men skaran skingrades, och gubben måste slutligen ensam återvända till skolan; men dyrt fingo pojkarne nästa dag plikta för sina kolsmällar. Det var gråt och tandagnisslan i skolan den dagen. Inga böner hjälpte; gubben skulle upprätta »disciplinen».

Gubben Svans skola stod icke under någon uppsigt, ty församlingens pastor ansåg ifrandet för den samma tillkomma endast bönderna i byn. Dessa aflönade också sin lärare, och voro hans kunskaper små, så var ock lönen därefter. Den utgjordes nämligen af tre kappar hafre på hvart barn samt för hela skolan åtta plåtar

i penningar. Gubben skulle ovilkorligen haft stora utsigter att svälta ihjäl, så vida han icke skaffat sig biförtjänst.

Men gången är nu hans tid. Gamle Svan har länge hvilat i den tysta grafven, och ett mera upplyst slägte vandrar på fädernas grafvar. Må vi under aktgifvandet på de bättre förhållanden, i hvilka vi lefva, icke glömma att tacka Honom, som hägnar och välsignar folkens sträfvanden. Då först, när vi gifva den Högste äran, skall upplysningens fackla sprida sitt rätta sken öfver oss.

I Gese mane.

Jag minns det än från rosig vår,
 Hur varm han föll min barnatår
 Vid tanken på Hans svett den röda.
 Jag såg det grannt, hur böjd han bad,
 Såg droppars fall på markens blad,
 Där blommor alla syntes blöda.

Olivens krona var så tyst.
 Och hoppet svek, som alltid lyst,
 Och stjärnan grät vid himlaranden.
 Och bäcken Kidron tyst sig stal
 I natten fram, i djupan dal,
 Där så Han led, Den store anden.

Nu fjärran ligger barnets vår,
 Och sinat ut har ögats tår
 Som källan uti ökensanden.
 Och glömd hon blef så mången gång
 Den mörka natt, den natt så lång,
 Och fasta blefvo jordebanden.

Men kom, du stilla minne, kom!
 Till »smärtors man» vänd tanken om,
 Att mindre kärt blir jordegruset!
 Lyft sinnet upp från synd och flärd
 Och gör mig så Guds himmel värd
 Och danad ut för påsk och ljuset!

“Grå-bonde.”

Ungefär en half mil i norr från Mockfjärd och nära intill Leksands gräns ligger tyst och anspråkslöst ett fåbodställe, Gråbodarne, tillhörigt Gagnefs församling. Täcka och synnerligen vidsträckta ängar utmärka denna säterplats, hvars för det mesta gråa stugor ligga där så oansenliga och dock så inbjudande med villande skog och höga berg rundt omkring. Friden tycktes liksom vara bofast här. Under sommaren är det lif och fröjd i dessa säterhyddor och i dessa berg, och under vintern äro hyddorna om möjligt ännu kärare för den trötta timmerhuggaren och kolaren, hvilka i dem fått det hemtrefligt nog, under det mörker, bister köld och snöyra herskar rundt omkring i ödemarken.

Ingen bland ortens befolkning nämner väl Gråbodarne utan att äfven på samma gång, kanske med bäfvan och förundran, tänka på den märklige urinnevånaren, efter hvilken fåbodestället skall hafva sitt namn. Till och med barnen små hafva af gamle farfar eller kanske af farmor hört vid kvällsbrasan talas om »Gråbonde».

Gråbonde, som i en dunkel sagotid här i skogen hade sitt hem, var en svåra rik och mäktig man. Alla dessa nu af al och björk beskuggade, leende ängar eller »slogar» voro en gång hans åkrar; hans skörd på dem var riklig, och den behöfde äfven vara det, då hans underhafvande voro ganska många. Hvad som bakades det ena året, skulle ätas upp det andra. Den mäktiges boskaps-hjordar voro stora, och utan knussel beräknade han, när kalffvarnes antal för året bestämdes, huru pass många kor efter mänsklig beräkning skulle kunna falla på björnens lott, d. v. s. huru många af kossorna skulle af skogens kung blifva ihjälslagna.

Till Ål måste den dryge mannen, om han ville bevista gudstjänsten, ty i Gagnef fanns då ingen kyrka. När Gråbonde så en sabbatsmorgon, åtföljd af tjänare och ridande en häst med silfverskor, färdades genom de dunkla skogarne till templet, kom han på den tanken, att man ungefär midt på vägen mellan hemmet och Ål alltid borde rasta en stund. I och för detta ändamål byggdes här en stuga, och, när den stod färdig, sade Gråbonde själfbelåtet:

»Mig till *gagn* har jag byggt detta hus.»

Den myndige mannens ord gäfvö så anledning till, att platsen, när i en framtid människor här slog ned sina bopålar, fick heta Gagnefsbyn, och så heter den ännu i dag. Byn, som har ett synnerligen vackert läge, anses vara äldst i Gagnef, och torde äfven socknens namn komma häraf.

Men, så mäler sagan, ehuru prästen i Åls kyrka aldrig vågade gifva tecken till sammanringningen eller börja gudstjänsten, förr än Gråbonde syntes på sin silfverskodda häst, så hände dock detta en gång, och detta blef orsaken till så väl prästens som den rike mannens olycka.

Arla en sabbatsdag begaf sig vår bonde, som vanligt, på färd till Ål. Dumheten och högfärden hade dock ej beräknat, att silfverskor visserligen äro något rart, och dyrbara äro de ock, men hållbara som vårt ärliga, oansenliga järn äro de icke. Och så hände sig, att Gråbondes häst på de steniga vägarne öfver berg och dal förlorade en af sina skor och började jämmerligen halta. Färden gick dock framåt, ehuru ytterst långsamt till sist, men när man kom fram, ljöd redan sången därinne, sången om »hvita Krist», all världens förlossare, om hvilkens dyra namn man kanske ej så länge vid denna tidpunkt sjungit i Dalarnes bygder.

Med ytterlig vrede inträdde Gråbonde i kyrkan, och utom sig af raseri och glömmande rummets helgd gaf han prästen banesår. Men det blef aldrig mera lugnt utom eller inom den mäktige dråparen. Inom honom gnagde det onda samvetet, masken, som börjar här och fortsätter där bortom tiden, och ehuru ingen vågade antasta den väldige, såg han sin dom i folkets blickar och anleten.

Så gick han hädan. Men ännu visar den tjänstvilliga, nationalklädda Gagnefskullan för främlingen en stor, grön jordhög vid fäbodestället, och där, säger kullan och sagan, hvilar till uppståndelsens morgon, då jordens alla släkten skola göra räkenskap, den mäktige Gråbonde. Och i kulen höstekväll, då aspens blodröda blad darra i »gladen» och ängarne, höres suckar ur högen, suckar vid minnet af den störda sången om hvite Krist och själfhämnden på hans tjänare i templet.

Sista juloffan.

Det julemorgon var. Orion sjönk i vesterled,
 Och tyst farväl hon tog och svann bak bergens mörka ked.
 Men stjärnesådd på mörkblå duk den var så rik ändå,
 Och glada ljus det lyste fram från nejdens stugor grå.

Så tung låg snö på berg och dal, låg tung på kyrkeled,
 Där bjällerklangen ljöd och knarret under slädens med.
 En eldstod lik sken templet fram i fjärran dunkel natt,
 Och kyrkestöt en stjärnekrans i tornets spira satt.

Vid skogens bryn, af gran och fura gömd, en koja låg,
 Och in i den, till nittiårigt par, jag stundom såg.
 Där fattigdom var daglig gäst, men tro till Herran med,
 Och tryggt såg skumböljd blick till djupa evigheten ned.

Jag kom till hyddan fram. Förundrad såg jag ljus i den
 Och gick till rutan fram, och synen ser jag gärna än.
 I helgdagsdrägt, i hufvudduk så hvit, i jacka blå
 De sutto där i tidig väckt invid hvarann de två.

Från bok med stort och resligt pränt en psalm jag höra fick.
 Den gammal var och sången uppå gamla toner gick.
 De sjöngo högt Hans lof, som kom, ett barn till jordens dal.
 Som stjärnehären sått, men led för mänskor korsets kval.

Den kvad, den psalm, om stig från krubba hård till kvalfull död,
 Den kärlek kvad, den sjöng om hjälp, om tröst i sorg och nöd,
 Om juleljuset, som en natt i Österland blef tändt,
 Om världsförsonar'n, som en huldrik Fader barnen sändt.

En tår föll ned, föll varm på skrynkelig, vissnad kind till sist,
 Men ögat log, och glömd, jag tror, var köld och tid och brist.
 Vid grafvens port de höllo julefest de gamla två,
 Och genom dörr, på glänt, de hörde klockeljuden gå.

Det blef mig varmt uti mitt bröst, där nyss var mörkt och kallt.
Mig jordens äflan syntes tom och tom dess flärd och allt.
Hvad var det allt mot evighetens frid hos dessa två!
Hvad var all jordens glans mot helig fröjd hos makar grå!

* * *

Ett solhvarf gått. Till julefest jag fram på stigen gick,
Men intet ljus i koja grå det mötte mer min blick.
De gått, de gamle, gått från jordens skuggomhöljda hem,
Bytt kojans ut mot evig jul i Guds Jerusalem.

Sagan om Middags-Ragnhild.

Sagornas tid är förbi, hör man ofta sägas, och man har rätt. Det talas ej mera om, huru dagakarlen, när han vänder till sitt hem på kvällen, hör strömkarlen sitta i forsen och klaga öfver sin förlorade himmel, man hör ej mera vallflickan omtala, hurusom den grönmantlade »skogsrandan» kom och lockade hennes hjord till sig, och ingen hedervärd bonde tycktes mera hafva små, beskäftiga tomtebissar utan egen kraft och omtanke att tacka för sin bergning. Elfvorna hafva slutat sin nattliga dans på den dimomhöljda »skogsgladen», och dock ligger den tiden oss mycket nära, då det var en trosartikel i våra bygder, att alla dessa mystiska väsen funnos, och från denna tid finnas bland folket en oändlig rad af sagor, af hvilka många äro rörande sköna i all sin enkelhet och väl värda att bevaras som ett kulturminne från Sveriges folk.

Måhända hafva en och annan af oss, åtminstone som barn, varit inne i denna skiftande sagovärld. Jag minnes mången oförgätlig sagokväll vid vinterbrasan, och jag tycker mig ännu se gamla mormor och oss småttingar samlade i andäktigt tystnad, ja ibland med återhållen andedrägt omkring henne, när hon berättade. Hon förtäljde aldrig några spökhistorier, men det hindrade icke, att vi stundom med en smula förskräckelse sågo bort till de mörka vråarne i stugan, och det hände ibland, att vi, plötsligt skrämmande oss själfva, med all ifver skyndade att omfamna gumman. Och dock ville vi åter och åter höra om bergens underliga väsen. En saga minnes jag särskildt från denna tid; hon var visst icke bland de vackrare, som mormor berättade, men hon var oss så nära, och jag önskar jag kunde berätta den som den gamla berättade.

Det var en gång en bergadrottning, som hette Ragnhild, och hon bodde i Middagsberget. Mörkt och dystert reser sig detta berg i södra delen af Öfver-Malung. Dess ena väldiga bergvägg, vänd mot norr och synlig öfver en stor del af socknen, är länge snöbetäckt, och gubbarne i orten blickade fordom hit upp med ett visst intresse, ty, när det här uppe syntes endast två snöfläckar, liknande en hvit ko med sin hvita kalf, så var rätta tiden inne att så. Här

uppe i de mörka klyftorna, dit kanske aldrig en solstråle hittat vägen, var, som sagdt, Ragnhilds ståtliga borg belägen. Man såg stundom, så säger sagan, huru ljusen tindrade där uppe i berget, och då var det i mörka höstnatten fest där inne i borgen. Då voro grannarne, ja själfvaste jätten Tore från Skörberget, bjudna, men huru det såg ut därinne, har ingen fått veta, men bergadrottningen själf uppenbarade sig dock.

En gång kom en ung flicka vandrande genom skogen vid bergets fot, och hon hörde då en skön och underbar »lek» sjungas inne i snåren. Den sången var ingen lik, den lullade fram på underbara, lätta toner, och den unga flickan, som hade mycket godt öra för musik, stannade och lyssnade så uppmärksamt, att hon sedan ur minnet kunde något så när på sitt vallhorn återgifva tonerna, och då kunde ingen stå stilla, utan började dansa. Hennes getter — de äro för öfrigt ännu bra lätta på foten — dansade då, fåren och de små lammerna dansade, och till och med korna gjorde åtskilliga »kvickheter». Emellertid skulle vi hafva omtalat, att flickan äfven fick se sångerskan. Smygande och tyst nalkades den förra och fick se en kvinna, klädd i Malungs gamla nationaldrägt, blå kjol, gul tröja och rödt förkläde. Hon satt vid sin slända och spann, och flickan skulle just tilltala henne, men så försvann hon. Det var Ragnhild.

I likadan drägt möttes Ragnhild i samma berg af en äldre Malungskvinna. Denna tyckte, att Ragnhild liknade en af den förras bekanta i orten och frågade efter att hafva helsat:

»Är du, Jönsfaster, ute också?»

Då skrattade Ragnhild, så att det ekade i bergen rundt omkring, och så var hon försvunnen.

En äldre man såg henne ock en gång på skogsvägen, åtföljd af en boskapshjord; hon var äfven då Malungsklädd, och mannen skyndade på sina steg för att få sällskap genom den dystra skogen, men hon skyndade allt fortare, följd af hjorden, från hvilken ingen bjällra hördes. Han tänkte då: »Är jag karl, så ska' jag väl hinna upp ett kvinnfolk,» och så satte han i af alla krafter, men allt jämt var kvinnan före honom. Till sist blef mannen arg och började springa, men lika långt bort var kvinnan. Han stannade då plötsligt vid tanken på Ragnhild, gjorde korstecknet och så försvann hon.

Så gäckade hon den ena efter den andra. Mjölaren i Halldamskvarken vid bergets fot synes däremot hafva varit föremål för hennes välvilja. När något var i olag, när trögelpinnen gått ur och det blef för starkt ifall af säden och fara för sådor, ropade hon från berget, så att de trötta och sofvande karlarne skulle vakna.

Stundom stannade bergets drottning själf kvarnen, när det ej var som det borde. De började därför allt tryggare lägga sig och sofva.

En gång var »Bonpägubben» här för att mala, och gubben lade sig och sof i god ro, ty han litade äfven han på Ragnhild. Bäst gubben så låg och sof, ropade någon:

»Jonas, Jonas! Trögla*) går i tomma.»

När gubben gnuggat sömnen ur ögonen, kom Ragnhild, skön och strålände, indansande i kvarnkammaren med sitt brokiga sällskap, små hoftärnor, klädda i fantastiska drägter, hvilka delvis voro besatta med de näpnaste små, röda grankottar. Det var ock hög tid, att Ragnhild ropade gubben, ty kvarnen var tom, och under sådana omständigheter fattar trävirket lätt eld. Det brokiga sällskapet dansade en stund för gubben, men så försvann det muntra följet lika fort, som det kommit.

Ett grymt drag har man dock att förtälja om Ragnhild, och har hennes rykte därigenom blifvit öfvervägande dåligt. I bygden fanns en man, som hette Anika Erik; denne brukade stundom tala om, hurusom han såg ljus uppe i berget hos Ragnhild, och att han skulle till henne. Han hade mött henne i skogen äfven han och på något förborgadt sätt blifvit fast för den sköna bergadrottningen. Sista gången han syntes hemma, begärde han att få ett mål mat, och så vandrade han åter till sin herskarinna; han fick ej, han kunde ej göra annorlunda, men han synes dock ej hafva mått bra i hennes borg, ty han begärde, att det under tre torsdagar skulle ringas efter honom i Malungs kyrka, på det han måtte blifva fri ur trollens garn. Sägnen förtäljer ock, att malmens vigda tungor ropade efter den förlorade, men att detta icke hjälpte.

Den bergtagne syntes än en gång. Det var på de ödsliga Haftahedarne, belägna mellan Tyngsjö och Malung och fordom en betesplats och uppehållsort för lappar. Ragnhild var äfven med, förande en stor boskapshjord, och Anika Erik åkte med tvänne svarta hästar. Allt var förfärande tyst, när skaran tågade förbi den häpne åskådaren, icke ens vagnshjulen hördes. Vägen togs öfver Lömberget till Middagsberget. Och sedan såg man ej mera den bergtagne.

Han lät dock än en gång tala om sig. När man tog upp en ny kyrkogård i Malung, fann man i jorden ett skelett, och några i orten funderade, att detta skulle vara den bergtages kvarlefvor. Trollen skulle hafva fört honom hit, och som de icke fingo eller kunde lägga honom i den vigda mullen, lade de honom, där de

*) Lådan under kvarnbingen.

visste, att en gång de dödas vigda åker skulle besås med evighetens skördar. Hans öga skulle dock icke på uppståndelsens morgon hafva mött domaren vid uppväckandet, ty den hårda bergadrottningen hade lagt hans hufvud åt öster och icke åt vester.

Nu har Ragnhild försvunnit, men ännu ser kanske under vårens och såningens tid en och annan gammal man upp till det mörka berget, för att se om den hvita kon och hennes calf, de betecknande snöfläckarne, synas där uppe. Och mången vallflicka, som i den dystra, suckande höstkvällen vandrar fram på den slingrande stigen vid bergets fot, kommer säkert ihåg sagan om bergadrottningen Ragnhild.

Saga från ödemarken.

Långt bort i de vilda urskogar, som utbreda sig vesterut från Malung, ligger Rönnhällsjön, inklämd mellan bergen. Tysta stå de väldiga torrfurorna vid sjöns stränder, och äfven midt på ljusan dag ser denna »döda skog» spöklik ut. De nakna grenarne likna långa, förtvinade, snedvridna armar, hvilka bedjande sträcka sig mot himmelen. I deras kronor brukar fiskmåsen sitta och tåligt blicka ned i sjön, tills han plötsligt med pilens fart dyker ned och återvänder till furan med en gädda. Främlingen får också här med förundran se den massa af fiskben, som finnes i skogen vid en del furors rötter. Där har familjen dinerat i luftig ro. Stundom har fiskaren här sett vilda strider utkämpas mellan den i vattnet neddykande fogeln och hans rof; med ett vildt jammerskri har den förre till sist måst följa den stora gäddan under vattnet för att aldrig mera återvända till familjen i furan. Dystra äro sjöns stränder, men under sommartid, när täcka, hvita näckrosor, likt en hop med snöbollar, gunga på vågen, är själfva sjön mycket vacker. Och vacker är den, när den, lugn som en spegel, under augustinatten speglar himlens väna stjärnor. Att då segla fram på det mörka vattnet öfver stjärnorna, som blicka där nere i djupet, är verkligen fagert.

Här vid denna sjö, säger sagan, fanns för några århundraden sedan en kyrka. Befolkningen var då talrik, och denna befolkning, hvilken troligen till en del utgjordes af finnar, svedde och röjde och bröt med ihärdighet bygd i ödemarken. Och så bygdes vid sjön på granitbergets grund en kyrka. Men pest, måhända digerdöden, och därtill krig minskade obarmhertigt det idoga folket; deras åkrar blefvo åter skogbeväxta, och deras tempel blef så småningom öde. Man hörde ej mera messan sjungas där inne, och så föll kyrkan, gammal och mossbelupen, till sist, men ännu skall en och annan finne kunna visa, hvarest helgedomen en gång stod.

Ännu visar ock roddaren, hvarest härstädes en märkvärdig rönn stod, och det är egentligen om denna sagan rörer sig. Ytterst ute på berghällen vid sjön, nedanför den lilla stenbundna kyrko-

gården, höjde trädet i fråga sin höga, lummiga krona. I längst förflutna dar hade hon skjutit upp ur en remna i kala klippan, och ingen af befolkningen kunde förstå, hvad det nu väldiga trädet lefde af. Måhända bidrog rönnens egendomliga plats därtill, att hon i orten ansågs helig och att ingen utan vördnad nalkades henne. Till en del kom väl ock vördnaden däraf, att här sedan urminnes tid den stora kyrknyckeln förvarades vid rönnens fot, på det att vandraren skulle, som bruket är i katolska länder, få gå in i kyrkan och läsa sitt »pater noster».

Under våren var det underbara trädet en prydnad genom sin rika blomskrud, och då sjöngo en hel mängd olika fåglar i fred och sänja sina sånger där, och när hösten kom, var rönnen, om möjligt, ännu mera vacker. Med sina rödglänsande drufvor lyste hon då som ett ögonmärke, en fyrbåk ut på sjön.

Men vi skulle hafva nämt, att trädet äfven af en annan orsak betraktades med vördnad. En sägen gick bland folket, att den, som förstörde rönnen, skulle få ett olyckligt slut, och länge fick hon vara i fred. Men det fanns i bygden en vild och obändig yngling, hvilken icke aktade någonting heligt, utan endast skrattade däråt. När annat folk samlades i templet, hörde man hans vilda jagt i skogen, och så kom han äfven på den tanken att hugga ned den helgade rönnen för att därigenom visa, att han ej var rädd och trodde enfaldiga amsagor. Denna sin afsigt hade han äfven yttrat, men ingen ville gärna sätta tro till hans stora ord.

En söndagsmorgon, när allt i skogen andades frid och stilla andakt efter en väldig storm, såsom ofta sker, kom folk från berg och dal, kalladt af kyrkklockorna till sitt tempel. Med harm och förskräckelse sågo då de kyrkobesökande, hurusom den vackra rönnen låg där afhuggen och nedfäld i sjön. Man samlades snart där nere vid stranden, gubbar och gummar, ynglingar och jungfrur, stora och små. Med vredgade blickar dryftade männen den frågan: »Hvem hafver detta gjort?» Men plötsligt uppgaf någon i kretsen ett utrop af fasa, och den, från hvilken utropet kom, pekade stum och blek af rörelse ned till klippans fot. Där låg som ett svar på männens fråga den vilde ynglingens lik uppflutet, och nere på sanden glittrade han yxa, ehuru vattnet var betydligt djupt. Ett stycke längre bort vid stranden vaggade en kantrad ekstock fram och tillbaka på den krusade sjön. Det stod med ens klart för en hvar, huru härvid allt tillgått. Ynglingen hade satt sin hotelse i verket, han hade, när skymningsfriden bredde sig öfver trakten och heligsmål var ringdt på kvällen, landat vid hällen och fält trädet, och hans mening var väl att nästa dag genom sin närvaro på kyrkvallen

visa, att sagan ej hade någon grund. När han så skulle fara öfver den nyss lugna sjön till sitt hem, hade det plötsliga oväder, som under natten skrämt folket, utbrutit, kastat omkull hans farkost, och ynglingen sålunda omkommit.

Det blef en dyster söndagsmorgon vid den stilla skogssjön, men prästen yttrade till de kringstående gripande ord om »Herrens röst i vädret och »hurusom de ogudaktige äro som agnar, när den Evige blåser på dem».

I vissnad lund.

Du lilla blomma, som, mot jorden böjd
Nu faller ned din sista tår,
Lär mig att somna glad en gång och nöjd,
När lifvets höst mig också når.

Du lilla fogel uti lundens trån,
Som flyttar bort till palmers land,
Lär mig att längta bort, ja, längta hän
Till ljusets sälla, sköna strand.

Du vackra stjärna, som där uppe ler,
Du sköna, underbara ljus,
Lär mig att blicka uppåt mer och mer,
Att blicka hem till Fadrens hus.

En fridens jul.

Det var julafton. Där ute hade Norrlands korta decemberdag ändats, och månens silfverhvita skifva blickade fram öfver en af de höga bergkammar, hvilka ännu i våra norra landskap oftast äro klädda i grönt, oföränderligt grönt. Tunga, hvita draperier hängde på träden, och det icke blott i skogen, utan äfven på granarne kring prostinnan Ekströms enkesäte, det vackra Granliden, som hennes aflidne man för flere år sedan lämnade henne, när han gick bort från det af konungen undfångna feta pastoratet.

Och där inne i de komfortabla rummen satt prostinnan i skymmande kväll. I den stora kakelugnen sprakade en munter granvedsbrasa och kastade sitt osäkra sken på den gamlas ärevördiga gestalt. Det gråa håret, prydt med en vacker rosett, låg ännu vågigt och täckt kring ett anlete, som äfven i senhösten vittnade om, hvilken fågring blommande våren en gång sett. Den höga pannan talade om ädelhet och kraft, men blicken, dold bakom de guldbågade glasögonen, var ovanligt mörk och skum. Hvad sågo dessa ögon i brasans glöd? Och hvadan detta halft sorgsna och halft bistra i blicken?

En timme gick, en timme, som ej stördes af något annat än brasans sprakande, men så öppnades ljudlöst dörren, och in trädde Karin, den gamla trotjänarinnan, och stannade på aktningsfullt afstånd från den bekväma hvilstol, i hvilken prostinnan satt.

»Kanske vi få börja med granen nu? Svenson har nyss ställt den ute i tamburen,» sade Karin varligt.

Den gamla såg upp från brasan med ett uttryck af gränslös trötthet och likgiltighet, blicken var lika frånvarande, och Karin fick vänta på svaret, ehuru detta ej tycktes kunna blifva mer än ett. Slutligen sade prostinnan:

»I kunnen ju roa er med det, då.»

Så blickade hon åter in i brasan, och tyst, beklämmande tyst var allt, ty äfven där inne i kakelugnen var munterheten slut, bränderna falnade och föllo ned som människors luftslott ibland pläga göra. Hvad såg den åldriga därinne?

Jo, hon mindes godt en skymmande julekväll för några år sedan, och med obeveklig trohet aftecknades nu i minnenas afton för hennes själs öga den scen, som här i samma salong då tedde sig.

Hennes son och enda barn, den unge, ståtliga löjtnant Holger Ekström, var då hemkommen från hufvudstaden, där han vid ett af gardena hunnit göra sig lika bemärkt för sitt ståtliga yttre som sina vackra inre egenskaper. Han hade kommit hem en sådan kväll som nu och slutit sin gamla mor i famn, och hon hade känt sitt moderliga hjärta slå så varmt mot sonen. I hans högresta gestalt, iförd regementets vackra uniform, hade hon älskat och bemödat sig att se en yngre upplaga af dessa anborna fäder, hvilka i sina förgyllda ramar blickade ned på henne från salongens väggar. Och det var hos den gamle en kär förhoppning att en dag få hälsa en sonhustru med ett af dessa klingande namn. Ty prostinnan var en riktig fröken. Hennes högadliga namn stod ej blott i adelskalendern, utan det var äfven inristadt i Sveriges historia, och sådant var svårt att glömma, ehuru det på sin tid ansågs som ett godt parti, när den fattiga fröken gifte sig med den lärde och högt begåfvade prestmannen, hvilken man förutsade en bemärkt ställning, ehuru han blott hette Ekström.

Men den ofvannämnda, oförgätliga julekvällen satt ock — det mindes, det såg hon väl, den gamla — vid brasan den unga Gurli. Med slutna ögon kunde prostinnan ännu se det sjuttonåriga rosiga anletet, de vackra, djupblå ögonen, djupblå som hennes fosterbygds fjällsjöar, de ljusa lockarne, och hvad mera var, den gamla hade det vissa medvetandet, att Gurli var en ovanligt högsint och ädel flicka. Men — ja, där fans ett men. Prosten, den ärevördige gamle, som satt där, enkel, mild och allvarlig, bland de förnäma männen, iförda stora allongeperuker och generalshattar, hade upptagit den fagra flickan från ett armodets hem. Hennes far, en släkting till prosten, hade gått bort genom en olyckshändelse, och så fann Gurli en plats i prostens hem och i hans hjärta. Den anborna frun måste finna sig häri, men när han dog, som alltid talte om, huru — inför den rätte och högste domaren — fräse och ofräse, höge och låge, äro lika i behof af misskund, blef den upptagna flickan ohjälpligen hänvisad till domestikernas värld, och det var endast vid högtiderna hon fick deltaga i familjelifvet.

Det oändligt vackra uttryck, som hade lägrat sig öfver Gurlis ansikte, när Holger den minnesvärda julaftonen hemkom, såg ej prostens maka, men när julgranen var tänd, julklapparna till gårdens folk utdelade och prostinnan slagit sig ned i den stora guld-snidade soffan med sina fäders konterfej öfver sitt hufvud, fram-

trädde till henne dessa hoppfulla två och omtalade denna evigt nya historia, huru deras hjärtan länge tillhört hvarandra, och ville de nu vid den skimrande julgranen utbedja sig modrens välsignelse.

Likt den blyga rankan, som stödjer sig vid ekens stam, hade Gurli stått där, och hade ej kunnat hindra, att en tår, framkallad af kärlek, hopp och fruktan, sökte släcka kindens brand, men obehjälpligt och kallt hade den gamla yttrat:

»Först öfver mitt brustna hjärta eller öfver mitt stoft skall detta ske. Det måste, Holger, vara från din far du ärft dessa plebejiska sympatier.»

De ungas händer hade då skilts, men öfver Holgers ädla ansigte hade dragit fram en blyxt af vrede så synbar och hans öga hade blifvit så mörkt, att modern hade slagit ned sina, men hon hade ej tagit sina ord tillbaka, och så mycken undergifvenhet fanns hos dessa båda, att ingens ens tänkte sig en möjlighet att med modrens förbannelse öfver sig bygga bo.

Och när högtiden, den annars så glada julhögtiden, var ändad, hade Holger rest, och sedan kom det betydelsefulla brefvet, som förtäljde, hurusom sonen begärt lång permission och rest ut till det krig, som en af stormakterna denna tid förde i en främmande världsdal. Brefvet, värdigt och bestämdt, talte ej om något återseende, och Gurli, för hvilken intet modershjärta mera fanns på Granliden, hade gifvit sig ut i vida världen för att kämpa för sin tillvaro. Hon hade ej heller talt om ett återseende.

Ja, detta tunga julminne stormade in på prosten Ekströms maka, stormade fram med oemotståndlig makt, och julgranen, som nu införts i salen och, tänd, återspeglades i de stora trymåerna, gånge minnena ökad fart. Hon gick fram till ett fönster, och hon blickade, den gamla, ut i den skumma kvällen, blickade ut öfver vintrig mo och somnade vatten.

Då hördes plötsligt en frisk bjällerklang, och prostinnan rycktes bort från minnenas värld. Hvem kunde det vara som kom? Det var ej ofta man såg främmande på Granliden nu för tiden. Världen tyckes känna, hvarest något är brustet och sönder, och så håller den sig borta, tills solen lyser fram igen.

Mycket hann ej den gamla reflektera häröfver, ty in i salen trädde med fasta steg, pudrad af rimfrost, en reslig herre, och när mössa och pels voro afkastade, bredde han ut sina armar mot prostinnan. Det var Holger som kom, kom fjärran ifrån. Det blef honom slutligen tungt att ej få se sin moders hydda och hennes julgran. Ju närmare man denna gång kom julen, desto mera väcktes hos honom längtan efter suset i Granlidens alléer, efter nor-

dens stjärnenatt, efter bjällerklngen i den stämmingsfulla julforgonen.

Holger visste, att Gurli ej mera fanns på Granliden, men den gamla modren var ju kvar, och kanske hon ånkrat sina hårda ord och ej mera ville hindrande lägga sig mellan två älskande hjärtan. Den tanken värmde honom, där han åkte fram genom de snöfyllda skogarne.

Det blef fröjd, där nyss förut allt var öde och tyst. Det var så mycket att fråga om, och modershjärtat darrade, när sonen förtäljde någon af de faror, för hvilka han varit utsatt i det främmande landet.

Och dock var där något, som fattades. Man kände på båda sidor, att någon var borta, det var ej helt, som det skulle vara, det var ej harmoni och frid i julekvällen.

Då hördes åter bjällerklang, först mera dämpadt, men så allt mera tydligt. Hvem kunde då detta vara? Svaret uteblef ej. Gurli trädde in i salongen. Häpnad och rent af förskräckelse lästes på det fagra, af vintern purprade anletet, då hon stod framför Holger. Så hade Gurli ej tänkt sig saken; men, förlåtande och öm, hade hon jul efter jul längtat att åter se sin fostrarinna, och så, fast besluten, att hvad på henne ankom, glömma det tillrygga var, hade hon nu kommit på besök till Granliden. Hon hade hört, att Holger var i främmande land och trodde därför, att ett återseende med modren skulle vara mindre påkostande.

En stund stodo de där, dessa tre, så nära förenade och dock så skilda, och endast väggurpendelns afmätta »tick tack» påminde om, att den heliga nattens timmar skredo och att ibland en kort stund i lifvet bär tid och evighet i sitt sköte. Den gamla såg upp till de unga två, men det låg något tvekande i blicken, liksom när höstdagen blickar ned öfver fältet för att i nästa stund gömma sig bakom de stormiga molnen. Hon blickade äfven, den pröfvade gamla, ett ögonblick upp till denne bortgångne ofrälse, till honom, som talte om jämlikhet inför världens Gud, hon mötte hans öppna, ärliga blick, och så bredde hon ut sina armar, och de unga två förstodo henne. De skyndade till den moderliga famnen, skyndade dit, glada och lyckliga.

Då syntes det för Holger och Gurli, som om en solig reflex dragit fram öfver gamla prostens blida ansikte och som äfven han från en högre värld öfver dem lyste himlens välsignelse.

Och så blef det en fridens jul på Granliden.

Gustaf Adolfs dödsdag.

Du kom från fjällens land dit ned,
 Där våldet gick att sanning döda,
 Du kom dit ned och käckt du stred,
 För ädel sak du ville blöda.
 Så glad du gick mot död och sorg,
 Ty Herren var din tröst och borg.

Från riddarslott, från torp i nord
 De gingo ned en tapper skara.
 Från hem och ro, från fosterjord
 De drogo hän mot död och fara.
 Det var en ljusets riddarvakt
 Med Gud som värn, som sköld och makt.

En helig strid det var så visst,
 En strid för högst hvad menskan eger,
 En kamp det var mot lögn och list,
 Mot mörkrets, onskans hela läger,
 Och stridens frukt är ännu spord,
 Ty lyser än Guds rena ord.

Du föll till sist, men seger vann
 Som solen vann på Lützens dimma.
 När hårdast än den striden brann
 Vid solens matta aftonstrimma,
 På frostig åkerren du låg,
 Och brusten blick ej segern såg.

Nu ögat ser från ljusets land,
 Hur ljuset strider än på jorden.
 Då knäppes åter hjältens hand,
 Och varmt han ber som förr de orden:
 »*Din sak det är, du himlens Gud,
 Så hjälp ditt folk, din egen brud!*»

* * *

Så bed för oss, så värm oss än,
Så gjut din hjälteande neder!
Ej mörkret komme mer igen,
Ej fruktan öfver svenske leder!
»Vår Gud är oss en väldig borg,»
En sol i köld, vår tröst i sorg.

Stjärnedansen.

Det såg bekymmersamt ut i dalabygderna. Under den flydda sommaren hade det på själfva midsommardagen snöat, så att bergen voro hvita, och när hösten kom, blef det mycket litet korn och kärna. Det var året 1868. Och nu kom han igen, den kära julhögtiden, med sina heliga minnen, och man såg äfven nu små, af nöden blekta parflar, draga åstad med sina kälkar för att hemta juleträd; de hade nödbröd, beredt af islandslaf, i sina hem, men julen skulle dock komma, komma lika minnesrik, lika ljus och betydelsefull trots jordens nöd. Äfven de äldres drag ljusnade, när julveckan kom, ehuru mjölpundet kostade fem riksdaler, och den enda kommunikationsleden genom allt Öster- och Vesterdalarne, landsvägen, lade hinder i vägen att få lifsmedel äfven för dem, som hade penningar. Barmhertiga menniskor i söder — Gud signe dem alla — hade till de fattiga sändt åtskilligt med matvaror för att i någon mån lindra nöden, men det räckte ej långt i de torftiga hemmen, där rikedom då som alltid fanns på matfriska barnamunnar.

Hvad nu särskildt mitt hem beträffade, så var det äfven där bekymmersamt i den lilla röda stugan, som inneslöt moder och syskon små. En rik bryggare i socknen, det minnes jag, skänkte oss mäsk, och däraf blef så godt bröd, tyckte vi, som förut i småbarnsskolan ätit nödbröd. Men äfven till vår hydda vid det skyhöga bergets fot skulle julen komma med sina minnen, och var man fattig på allt, så var man dock rik på barnaglädje.

En dag inkom till oss — det var strax före jul — en fattig gumma, som, jagad ut af den allmänna nöden, tiggde bröd till högtiden. Bland annat, hon vid brasan berättade, var äfven det, att stjärnorna, himlens alla stjärnor, dansade af fröjd under »den heliga natten», då vi fira minnet af frälsarens födelse. Det lyssnade liten pilt uppå, detta var något för det lifliga barnasinnets, som ännu trodde på allt underbart. Den sköna sagan gömde jag för mig själf, och ännu mera längtade jag till jul.

När så äntligen julaftonen var kommen, julaftonen med sitt sparsamma bröd och sin rikt tilltagna julbrasa, gick jag i

den bistra kvällen ut för att se, huru de blida ljusen där uppe dansade. Jag tviflade ej, man tviflar ej i lifvets vår, och jag ansåg det ej just så orimligt, att äfven stjärnorna voro glada öfver gudabarnets sändning. Jag kände mitt eget lilla hjärta så varmt, så fullt vid den tanken, att Han, som skapat alla dessa myriader världar, varit fattig äfven Han, på denna jord, ja kanske ätit nödbröd som vi; jag kände mig rörd vid tanken på vår lärares berättelse, huru Han, som är världens juleljus, varit en fattig timmerman, »på det vi skulle rike vara».

Länge stod jag där vid hemmets knut och blickade hänryckt upp på den ej synnerligen stora del af himlapellen, som de skyhöga bergen rundt ikring lemnade synlig, och hur det nu var, om min barnatro det gjorde, om isiga dimmor förvillade ögat eller om det var trötthet, nog af: till sist dansade alla den djupblå dukens vänliga stjärnor, dansade, som gumman sagt, af *fröjd* öfver, att den fallna världen var frälst. Med vördnad, med häpnad såg jag upp till stjärnedansen, och decembernattens köld glömdes. Mitt hjärta klappade af fröjd däröfver, att sagan var sann, jag kände mig mycket lycklig, där jag stod under hemmets himmel, ty det visste jag, att mänskobarnen stodo ännu närmare gudasonen än de vackra stjärnorna.

När alla hade lagt sig, och de anspråkslösa talgljusen på bordet voro släckta, skrapade jag bort isen från fönsterrutan vid min bädd för att ännu en gång blicka uppåt. De dansade ännu, dansade ännu på sin höga stig.

Sköna barnasyn i signad kväll! Jag skall aldrig mera se dig här nere. Därtill har mitt öga blifvit för klart eller ock för skumt, hur man nu tager det, men jag kan minnas, sakna och längta efter dig, till dess en gång allt jordiskt slagg är borta, alla fläckar, som världens fåfänglighet stänkte på själens vinge, äro förtagna, och jag står där bland de tallösa evighetsbarnen kring det stora juleljuset, allförbarmaren, som här sträcker sina armar och sin barm mot en fallen värld.

När löfven falla.

Det mörknar där ute kring himmel och jord,
 Det stormar i lund och i skog
 Så kylig är vinden, han kommer från nord,
 Han nyss ifrån fjällarna drog!
 Han skakar den gulnade björken med makt,
 Och naken och arm blir hon då.
 Till blomman, som ned uppå tufvan sig lagt,
 De kyliga vingslag ock nå.

Det mörknar där ute kring sjö och kring strand,
 Det vissnar, blir fruset och tyst,
 Och sångaren flyttat till ljusare land,
 Se'n solen hans barndom här lyst.
 Han flyttade undan från drifvor och brist,
 Från mörker och nordan och natt;
 Dock längtar han åter till hemmet så visst,
 Till dalen, där bo han har satt.

Det mörknar där ute i kvällen allt mer,
 Hon svartnar den vissnade jord,
 Dock blicka de vänliga ljusen hit ner,
 De stråla som förr uti nord.
 Från mörkret här nere så fria de gå
 Och se på förgängelsens strand;
 De vinka, ja helsa i kvällen också,
 De helsa från skönare land.

Så blicka dit opp i den stormande höst,
 Så fylles ditt hjärta med hopp,
 Och sök ej i gruset din glädje och tröst,
 Ty där icke slutar ditt lopp.
 Här bleknar all glädje, här blommorna dö,
 Här är du en främling, min vän;
 Men bortom allt detta är sällhetens ö,
 Förgängelse finns ej på den.

Julgranen.

Julaftonen var inne. Decemberdagens matta sol började dala bortom bergen, men hon sände ännu några bleka strålar till grandungen på bergets sluttning ofvanför den lilla byn. Där inne i skogen var tyst och stilla, nära nog högtidligt, och alla granar voro prydda med väldiga draperier af snö. En och annan liten fågel hoppade från gren till gren, men sången gick i moll, ty solen skulle åter gå ned, och vinternatten liknade sig att blifva bister nog.

Öfver skogsdungen höjde sig en verklig jättegran, hvilkens topp äfven nu ristades en smula af vinden, ehuru den öfriga skogen ej tycktes känna något alls. Hennes åldriga, af väldig skägglaf prydda grenar, voro böjda af tunga drifvor, hvilka den gamla, grånade granen ännu bar, tills stormen kom och beröfvade henne oskuldens hvita dräkt. Stolt och beskyddande blickade hon ned på omgifningen, ty alla dessa större och mindre granar voro hennes döttrar. Några af dem buru ock gråa hår, andra åter voro små, täcka barn. Hon mindes den gamla, huru hon en gång kom upp här på den kala sluttningen, och vid anblicken af hvad nu var, höjde hon stolt sin hjässa mot skyn.

Den högtidliga tystnaden inne i skogen afbröts, när en gosse och en flicka, högt bullrande, inträdde i den samma. Den lilla röd-kindade parfveln vandrade käckt före med en yxa, och den lilla flickan, en tönros midt i drifvorna, följde efter. Pröfvande såg gossen sig omkring och efter en kort rådplägning med sin syster, högg han utan skonsamhet ned en af den åldriga moderns yngsta döttrar. Hon hade förliden vår för första gången blifvit prydd med små, täcka, röda kottar, men hon var blott ett barn ännu, och nu var hennes dag all. Parfveln stoppade efter huggningen sina små, blåfrusna fingrar först i munnen och sedan i vantarne, lade granen på axeln, och så bar det af i stormande fröjd backen utöfver och ned till den lilla rödmålade stugan i byn.

Men där inne i skogen blef nästan ännu mera tyst och högtidligt än förut. Man undrade på, hvad småttingarnes visit egentligen hade för ändamål, och man frågade sig, hvad den lilla systern

skulle vara till, hon, som så plötsligt blifvit tagen ifrån den gemensamma syskonkretsen. De små talgoxarne kommo bullrande fram, och en vågade till och med sätta sig på stubben, som lyste upp ur snön, men den lilla fågeln visste icke heller, hvad meningen med granen varit. Den åldriga modern stod hög och allvarlig, och när hon hörde detta tysta »hvarför» omkring sig, tog hon till orda och berättade följande för sina barn:

I långt förflutna tider, ja, för sekler sedan vandrade i solens och palmernas länder en hög och ädel gestalt, hvilken var af samma slägte, som dessa två, hvilka bortförde er lilla syster. Han var sänd af höjden för att lyckliggöra dessa sköna, underbara väsen, som ibland genomvandrat vår krets. De hade ådragit sig sin skapares misshag, affallit från honom och dragit sorg och förbannelse öfver jorden. Men alltings danare älskade dem, ty de voro utgångna af honom i högre mening än vi, och så kom den ädle, skaparens återsken, och han tände ljus i jordens natt, förenade det fallna slägtet med dess fader igen och blef en stråleväg mellan himmel och jord. Men *hans* väg här nere var törnbeströdd, ty endast genom mycket lidande kunde jordens lidande borttagas. Den ädles värf uppfattades likväl ej af alla. Med tårdränkt blick, med utesäglig kärlek vandrade han dock omkring från trakt till trakt, och han strödde himmelska rosor kring på sin marterban, och på de höga bergen, närmare sin faders hem, bad han mycket för det otacksamma slägtet.

Till sist, så sjöng en af söderns små sångare för mig en gång, dog han för jordens högättade slägte; det var försoningens timma, och dess betydelse kändes af själfva jorden, ty hon darrade, skuldbelastad som hon var, och vår kära sol, mot hvilken vi sträcka våra armar, klädde sig i svart. Ja, då, mina barn, blefvo äfven våra frukter blodröda, och de rodna ännu, men ljuset lyste åter öfver jorden, och nu vända sig hennes slägten mot detta ljus. Er lilla syster skall till minne af honom, det stora, klara världs-ljuset, klädas med ljus på sina grenar, för att sålunda påminna om den af himlen sände. Kring henne skola samlas små och stora, hvilka glädjas öfver ljusets välde och skaparens kärlek till smärtornas jord, till denna jord, hvilken själf, därför att ljuset kom, en gång skall blifva förskönad, född på nytt, ja ständigt blomstrande och grön. Då skola våra frukter ej rodna mer, ty då är all smärta, all förbannelse borta.

En stilla vind drog fram. Den åldriga modern och alla hennes barn bugade sig mot den plats, där den lilla stått. Liten fågel satte sig med näbb under vingen för att sofva och drömma,

drömma i bister decembernatt om en jord, som ständigt blir grön. Skymning, vinterkvällens skymning, lade sig tätare öfver näjden; en klar stjärna brann på djupblå himmel, men där nere i byn stodo barnen och klädde med fröjd och gamman sitt kära juleträd, under det templets klockor i disig luft framdallrade en bjudning till hög och låg att denna natt fira Honom, som är »världens ljus» och »den störste af dess söner».

På Karl den folffes dödsdag.

Bland Tistedals snöiga fjällar han stod,
 Såg käckt och såg trygg mot de dödande lod,
 Och handen på klingan han hade.
 Han stod som en bild af sitt kämpande land,
 Så sargad, så tålig, med hjärtat i brand,
 Och sorgen på Herren han lade.

Den stjärna, som lyst, ibland stepper och snö,
 Som eldat hans kämpar att segra och dö,
 Den stjärna än lyste i natten.
 Han visste, att aldrig i tidernas tid
 Den glömmes af släkten den manliga strid
 För äran, den härliga skatten.

Det arfvet, han ärfde, det storvulna land,
 Det skulle ej styckas af främlingahand,
 Med äran man hellre må falla.
 Och därför han stod som en klippa i haf,
 Såg uppåt så trygg och såg trygg till sin graf,
 Såg hopp uti döden den kalla.

Hvad tänkte han väl i den nattliga stund?
 Såg stridernas vän i en svalkande lund
 Ett hem och i hemmet en maka?
 Såg blicken en tafla, där skördar och frid
 Sig bredde som solsken i sommarens tid
 När slutad var åsknattens vaka.

Men sagan den rika var ändad den kväll.
 Så dystert ljud skottet bland Tistedals fjäll,
 Och kämparne gräto vid bären.
 Och Svea hon tillgaf den hugstore son;
 Hans saga den hördes ju fjärran ifrån,
 Ett balsam det var uti såren.

* * *

Så tråde han fram för den lekande tid
Den allvarets son ifrån bragder och strid;
Till mandom och kraft må han lifva.
Låt djupet, opejlade djupet, stå kvar,
Hans dygd den skall stråla som stjärnan så klar,
Den skall som hans minne förblifva.

Hvarför lärkan sjöng.

Jag gick öfver fältet. Det var en frostig majnatt, en majnatt, sådan den stundom är i högan nord, där våren har drifvor i sitt hår. Kallt och vissnadt låg allt, man skulle rent af hafva trott sig förflyttad till en af höstens senaste dagar, om ej himlen haft detta oändligt sköna blå, som man endast ser i vårens ljusa natt. Vid stranden af bäcken stodo små blyga sippor, af hvilka somliga rodnat öfver sin djärfhet att stiga upp ur gruset, men de lutade nu sina slutna kalkar mot jorden, längtande efter morgon-solen, då de åter skulle få blicka upp och fröjdas af sin korta tillvaro. Tyst var för öfrigt allt, och tysta gingo stjärnorna sin höga, mångtusenåriga stig, blickande ned till jorden och liksom hviskande till henne, den fallna men en gång försonade och förskönade systern, ett ord om uppståndelse och hopp.

Medan jag så gick och tänkte på allt detta, tänkte på det slumrande lif, som nu arbetade sig fram i berg och dal, flög en lärka upp från frusen åkerren. Hon höjde sig sjungande och drillande upp, hennes sång blef allt klarare, medan vingen lyfte henne allt högre.

Hvadan detta? Så frågade jag både mig själf och den lilla. Hvarför hvilar hon icke; det är ju midnatt, och själfva trasten har tröttnat på sin vackra text: solnedgången? Jag vet ej säkert, om jag fattade saken rätt, men där borta öfver den blånande bergkammen, där jord och himmel möttes, lyste månen så silfverklar och ren, och, väckt ur sin slummer, trodde kanske den lilla, att det var dagens värmande, lifvande sol, som höjde sig och mötte hennes öga. Det var således solen sången gällde. Det måste dock hafva blifvit kallt där uppe för den lilla vingen, ty sången blef mattare, tonerna voro ej längre så glada och friska, och så kom hon hastigt ned igen till tufvan, där makan och det lilla kära hemmet väntade. Det blef tyst igen, och den lilla hördes ej mera.

Jag gick vidare, och jag tänkte på de myllrande människo-barnen, på myriader, som gått hädan, på slägten, som lefva och som komma skola. Huru ofta hafva ej de, likt fågeln i majnatten,

jublat, jubla och skola jubla mot mången sol, som ej gifver värma och lif, mot mången sol, som blott är nattens bleka måne med sitt kalla ljus. I egen kraft sökte och söka de skaffa sig lifvets ljus, och så var det blott en villa, och jorden är åter frostig och mörk. Vål dem, om de i stället vändt och vände sin blick och höjde en fulltonig och samfäld sång till den enda lifgifvande, värmande solen, till den sol, som värmer allt och älskar alla och som allena kan kläda jorden i hoppets och glädjens färg och göra henne ljus för jordens vandringsmän.

“De tu.”

Hur är dig Nore, har du Svea glömt,
 Hur har ditt hjärta blifvit hårdt och kallt?
 Ej var det så jag tänkt, ej så jag drömt,
 När splitet mellan oss en gång blef allt,
 När brodershand blef räckt, när allt blef godt,
 När systemn glad sin broder återfått.

Hur är dig, broder, skall en tanklös hop
 Få skilja dem, som skaparhanden ent;
 Skall ohördt, misskändt bli det varningsrop,
 Som ljuder än, men ljuder snart för sent?
 Skall ära falsk få skilja syskon åt
 Och vända solljus dag i moln och gråt?

I vintrig natt jag såg till dina fjäll,
 Och helsning kom från dina stjärnor då;
 Nu far en storm från Kölens jättehäll,
 En storm så kall, så oförskyld också.
 Den syskonstrid den ger mitt hjärta sår,
 Den syskonstrid kan sluta sist med tår.

Den vestanvind den var mig förr så kär.
 En helsning kom från dina berg med den;
 Nu suckar han bland mina furor här,
 Med vår han kom ej nu, som förr, igen,
 Han fläktar kall, så kall som dina ord,
 Till den, som älskar än din sköna jord.

Hur blir dig, broder, har du faran glömt?
 Med girig blick man ser på syskontvist.
 Den sluta kan den stolta dröm, du drömt,
 Den sluta kan, när allt, ja allt du mist.
 Mot Seveberget se'n du tårad ser,
 Men där finns ingen trofast syster mer.

* * *

Det våras skönt uppå ditt Jotunfjäll,
Och solen kysser varmt din Sognefjord.
Snart blommor växa fram på hårdan håll,
Och brudeskön står snart den frusna jord.
Låt våras ock uti ditt hårda bröst,
Och aldrig blir för dig och mig då höst.

Ett minne från Norska kriget.

Mången gång, när vintern kom med sina långa kvällar, uppsökte jag gamle Hjortman för att språka bort en stund. Han hade »gått flera steg än jag och pröfvat mer på färden», och han hade mycket att förtälja från flydda dagar. Kärt var det ock för den gamle, att någon helsade på hos honom, ty han var blind sedan flera år tillbaka och måste i allmänhet tillbringa dagen eller rättare sagdt den ständiga natten i sitt hem; när jag kom utanför hans stuga, hörde jag ock honom ibland med en djupt sorgsen röst sjunga:

»Jag får ej se Guds dag,
Som minsta fågel prisar.»

När jag hade stoppat hans pipa, hjälpt honom att tända den samt lagt förstärkning på brasan, uppklarnade dock mången gång hans färade anlete, och det forna friska modet uppflammade hos den gamle. Han omtalade då månget drag från bergatrollens och tomtgubbarnes tid, huru »skogsrandan» sökt locka bort hans hjord vid sätern, när han i unga dar vallade o. s. v. Från ofredens dagar omtalade han äfven ett och annat minne. Med djup rörelse berättade han några drag om fadern, hvilken i egenskap af trumslagare varit med i finska kriget 1788 och vid Suttula slagit sina hvirflar, under det kulorna hveno kring honom. När Hjortman i minnet återkallade bilden af de käcka soldaterna från hans hembygd Äppelbo, och när han förtäljde, huru dessa under Karl Johans befäl tuktat »baggarne» och efter hemkomsten paraderat med penning på bröstet, grep han hårdare omkring sin nötta staf. Elden i pipan fick ohjälpligt slockna, när han förtäljde något drag ur deras lif.

En kväll, när jag satt hos den gamle, föll talet på sergeanten Jakob Berggren. Han hade varit gubbens synnerliga vän och en af de käckaste männen från orten.

Se här några minnen från hans lif, upptecknade efter gamle Hjortmans berättelse.

Det var en klar och strålande julidag. Solen sken från den molnfria himmelen, och blålockorna, gungade af milda vestavindar, ringde som de velat kalla samman alla blommor till gudstjänst. Allt andades lif och glädje.

På ängarne vid Äppelbo kyrka hade en skara lefnadsfriska pojkar samlats för att pröfva sina krafter med pilskjutning. »Arten röjes hos de unga», säger skalden, och pojkarne från denna ort hafva ännu synnerlig lust för soldatlifvet. Dalpilarne, förfärdigade af trä, svingades med arborst eller slungor högt i luften. Det gällde nu att visa, hvem som hade starkaste bågen och bästa seborna i armen.

I den muntra skaran utmärkte sig en särskildt genom sin ståtliga växt och hurtiga hållning. Försedd med den starkaste enbågen och de styfvaste näfvarne, sände han alltid sin pil högst. Helsans färg prydde hans solbrända kinder, och den gamla uniformsmössa, han bar på hufvudet, gaf honom ett militäriskt utseende. Den glade och liflige gossen, som hette Jakob Berggren, var mycket omtyckt af kamraterna, med hvilka han som oftast lekte soldat, och emedan de hade en viss vördnad för hans kragtag, blef hans vilja oftast åtlydd. Hans fader, gamle fältväbeln Berggren, hade för honom mången gång omtalat sina minnen från kriget, och detta hade nog gjort sitt till, att vår lille Jakob ständigt svärmade för krig och soldatlifvet.

Sedan gossarne tröttnat med pilskjutningen, föreslog vår lille martisson, att truppen skulle exercera, hvilket förslag bifölls med stormande jubel. Att Jakob blef befälhafvare, behöfver knappt nämnas. Han ställde sig framför skaran, antog en barsk min och kommenderade käckt:

»Ställning!»

Pilbössorna fingo nu tjänstgöra som gevär, och den tappra skaran stod snart uppställd. Klädda i blå dalkarlsjackor med blanka messingknappar, knäbyxor, blå strumpor samt tjockbottnade näfverskor och läderkaschetter på sina hufvuden, togo de små krigarne sig visst icke illa ut. Befälhafvarens skarpa blick öfverför nu hvarje man i ledet, hvarvid han upptäckte, att en af dem glömt knäppa jackan, hvilket förhållande med stränga ord påpekades.

»Skyldra gevär!» dundrade vår chef.

Truppen hann ej göra några flera rörelser, ty framför den stod fältväbeln Berggren, hvilken påminde därom, att gräset på ängen icke växte för att nedtrampas af pojkar. Han berömde

dock deras krigiska håg, och från den stunden bestämde fadern, att Jakob skulle blifva soldat.

* * *

Många år hade gått förbi. Den lilla truppen, som vid kyrkan pröfvade sina senior med pilskjutning, var skingrad eller utkastad i världen. Några voro nu soldater och hade nyligen med blandade känslor hört, att den segrande Karl Johan ville hafva dem med till Norge för att tukta de motsträfviga norrmännen, hvilka — hvem kan förtänka de »norske gutter» detta — ville hafva ett ord med i laget, när man skänkte bort deras land.

Det var en vårdag. Solens strålar smälte bort drifvorna och lockade fram de blyga sipporna. Bäckarne, lösta ur sina bojor, dansade fram öfver klippor och stenar, liksom de hade blifvit yra af fröjd.

I Äppelbo kyrka hölls denna dag parad med de soldater från bygden, hvilka skulle lemna sina hem och tåga ut till kriget. En större folkmängd var samlad på kyrkvallen för att efter gudstjänstens slut taga afsked af dem; det var ju ovisst, huruvida alla, som nu tågade ut till kriget, skulle mera återse sin hembygd. Alla fränder, vänner och bekanta ville därför säga dem sitt farväl.

Jakob Berggren, den forne chefen för pojkarne vid pilskjutningen, var nu sergeant och ledare af paraden. Hans forna kamrater hade utbytt pilbössorna mot de tunga flintlåsgevären; det var nu icke längre lek utan allvar. Ett manligt lugn hvilade dock på deras anleten, där de på kyrkvallen tryckte de sinas händer till afsked, och tårarne, som ville förråda deras känslor, tillbakahöllos, ehuru med möda.

Berggren var hurtigare och morskare denna dag än någonsin. Hans öga blixtrade af hänförelse; nu skulle det gälla att pröfva klingan och modet.

»Minnes I den dagen, då vi voro här ute på ängen och lekte soldater», hade han yttrat till kamraterna, och rösten, som vanligen var kärf och barsk, hade då varit ovanligt vek, påstodo desse.

När solen dalade, drog truppen åstad, ännu kastande en blick på de låga hemmen, där deras kära bodde.

* * *

På Mildskogen fick Berggren, som medföljde den del af hären, hvilken tågade landvägen inåt Norge, för första gången pröfva

krigets bardalek. Norrmännen, hvilka visserligen icke inlätto sig i någon större och afgörande strid med de öfverlägsna svenskarne, sökte dock härstädes hindra fiendernas inträngande i deras land.

Öfverste Gahn utsåg här en trupp skidlöpare, hvilka skulle undersöka trakten för att erhålla kunskap om norrmännens ställning. Berggren, som var en väldig skidlöpare och mången gång öfver berg och dalar förföljt den ur idet uppskrämde björnen, blef den lilla skarans anförare. Genom sitt flinka och hurtiga väsen hade han gjort sig fördelaktigt känd hos befälet.

Prydda med rimfrost, tågade soldaterna framåt, under det de esomoftast togo fram sina mässingsdosor och bytte om en »buss». Orrarne, som borrhärd sig ned i snön för att sålunda erhålla skydd mot den bistra kölden, lemnade med förskräckelse sina läger, hvarvid dock hände, att en och annan genom ett välriktadt slag af soldaternas skidstafvar dödades och blef ett välkommet byte för nästa bivuak.

Ödsligheten i den tjocka urskogen, där kölden nedtystade allt lif, tycktes dock föga inverka på de raska skidlöparne, hvilka, uppväxta under försakelse och ett hårdt arbete i en karg och ogästvänlig natur, härdad kropp och sinne. Deras nerver och mod lifvades endast af kölden och strapatsen.

»Huru tycker du, Hjärpe, om kriget här i vildmarken», frågade korpral Abborre sin kamrat, under det han med mycken omsorg nedlade en förbrukad buss i dosan.

»Jo, vassera, det går en dag i sender,» svarade den tillfrågade, »men nog tycker jag, att man är bra blötsint mot de välsignade rödbyxorna».

»Ja, nog var det annat, när jag var med vid Leipzig. Där gick blodet långt upp på foten, och Karl Johan slog ut ett tjog kulor ur stöflarne om kvällen. Han var född med »segerhufva», och kulorna hade ingen magt med honom.»

»Nu har du ärligt förtjänat en knapp, Abborre,» yttrade Hjärpe, i det han sökte finna en sådan i sina fickor.

Han ville därmed antyda, att korpralens sanningskärlek starkt betviflades.

»Det är säkert som ammen i kyrkan, fast det låter otroligt», försäkrade den senare.

»Låt gå för det då, men nog längtar jag ibland från krut och bly till Dalom. Ser du, Karin fick både psalmbok och ring, innan jag reste, och allt var nästan klart, men så måste man iväg.» Och Hjärpen undertryckte med möda en suck.

»Verkligen har jag så tänkt något ditåt, när du om kvällarne stått och sett så vemodig ut och kikat bort öfver skogtopparne hemåt. Ja, fåglarne hafva för varmt blod,» förklarade korpralen.

»Erkännes», återtog Hjärpe, »men jag vill icke hafva abborrarnes kalla blod, ej heller deras arga rygghenor.»

»Intet gräl om hvilketdera vi äro fågel eller fisk, utan skål för Karl Johan och din Karin», utropade Abborre, i det han bjöd sin unge kamrat en klunk ur fickflaskan.

Så gick tåget framåt öfver berg och dalar, utan att någon fiende kunde upptäckas. Den matta vintersolen sjönk ned bland de höga torrfurorna, och stjärnorna blixtrade från det blå fästet. Kölden blef allt starkare, snön knarrade under skidorna, och träden sköto skott på skott.

Berggren ilade, tyst och sluten, fram på sina skidor, af hvilka den ena på undra sidan var klädd med »elghudsbenningar»; han brann af otålighet att få möta fienden. Plötsligt hörde vår krigare vid kanten af mossen ett eget klickande ljud, och han upptäckte ögonblicket därpå en norrman, hvilken låg bakom en snöhöljd gran och »lade an» på honom.

Nu gällde det att icke vara sen i vändningarne. Som Berggren icke var försedd med gevär och tiden icke ens medgaf att draga värjan, rusade han på sina skidor blixtsnabbt fram, och innan den förbluffade norrmannen hunnit affyra skottet, sträckte några väldiga slag af sergeantens järnskodda skidstaf honom död till marken.

I skogen upptäcktes nu flera fiender, hvilka emellertid vid svenskarnes hurtiga framträngande dels flydde, dels tillfångatogs och fördes till lägret, där alla prisade Berggrens nya vapen.

* * *

Fredrikshald var nu närmaste målet för den svenska landhären, ty man hoppades kunna förmå norrmännen att böja sig för segrarens vilja, sedan denna befästa ort blifvit intagen och flottan därjemte lyckats eröfra Fredriksstad. Innan man kom till den förstnämnda orten, voro dock åtskilliga svårigheter att bekämpa, ty norrmännen sökte fortfarande hindra den svenska härens inträngande i Norge. Mindre afdelningar mötte esomoftast svenskarne, utan att dock inlåta sig i någon allvarsammare strid.

Det var en afton på försommaren 1814. Tunga, svarta moln jagade hvarandra på fästet, bebådande oväder.

I trakten af Idefjorden befann sig denna afton ett kompani af den svenska hären. Sedan korum hållits, befallde kaptenen, att tälten skulle uppslås, ty man befarade, att natten skulle blifva regnig. Man var just sysselsatt härmed, när några soldater, som rekognoscerat i trakten, rapporterade, att norrmännen lågo på andra sidan af en å i grannskapet.

Kompaniet drog nu åstad, och man fick snart norrmännen i sigte. De hade uppställt batterier på stranden och började skjuta på svenskarne, när desse framryckte. Norrmännens styrka var dock underlägsen svenskarnes.

Berggren, som var med vid kompaniet, stod tyst och blickade bort till fienden. Hans öga flammade af hänförelsens eld; det syntes tydligt, att han tänkte på någon plan att kunna komma fienden in på lifvet.

»Hör ni pojkar», sade han till de kringstående soldaterna, öfver hvilka han förde befälet, »viljen I vara med om att visa, hurusom friskt mod ännu finnes hos dalkarlarne, så skall jag utverka tillåtelse att få klå »baggerne».

Alla svarade, att de ville följa sin förman, och Berggren skyndade till kaptenen, gjorde ställningssteg och frågade:

»Herr kaptен! Får jag fyrtio man, skall jag drifva bort fienden som agnar för vinden.»

Kaptenen, synbarligen förbluffad af sergeantens mod och hänförelse, svarade efter något betänkande:

»Du skall få försöka, ty jag känner dig som en rask pojke, men hur vill du komma öfver till dem?»

»Det blir nog råd», mente Berggren och lät nu sina soldater af en lada, som stod i trakten, hopsätta några flottar, hvilka neddrogos i ån.

Norrmännen, som sågo tilltaget, sköto ifrigare än förut, men de flesta kulorna gingo öfver svenskarnes hufvud, och snart stod Berggren med sina soldater på andra stranden. Sedan norrmännen erhållit några väldiga salfvor, sprungo de sin väg.

Ett väldigt »hurra» uppstämdes af kompaniet, när Berggren kom tillbaka, och en skål egnades honom af kaptenen på kvällen.

»Det var bra gjordt», sade kaptenen och klappade sin morske sergeant på axeln.

* * *

Det norska kriget var slutadt. De båda brödräfolken voro förenade under samme konung. Han var nu förverkligad den sköna tanken, som skalden efter föreningen uttryckt:

De Asabarn nu ligga som elfvor uppå äng,
Så lugnt och fredligt vid hvarandras sida,
Och hafvets vågor vagga de tu i syskonsäng,
Och tak är himlahvalfvet det vida.
Hvar afton dagen åldras, hvar morgon dag blir ung,
De knäppa sina händer och be för samma kung.
Blott *med*, ej mot hvarann de mera strida.

På Tuna hed stod Dalregementet en klar och kall höstdag i oktober samma år samladt för att aftackas och hemförlofvas. Glädjen öfver att nu få återvända till hem och kära anförvandter, var allmän.

Sergeant Berggren, som länge sedermera tjänstgjorde vid regementet och erhöll afsked som fanjunkare, fick nu som belöning för sitt välförhållande »tapperhetsmedaljen», och alla ansågo, att han gjort sig förtjänt af denna utmärkelse.

Så var äfven gamle Hjortmans tanke, ty »Berggren det var karl från morgon till sena kvällen», mente gubben.

Till Fridtjof Nansen.

(Den 9 sept. 1896).

Från »stillheden stora», från isade haf,
 Från oplöjda vatten välkommen i hamn.
 Vi trodde med bäfvan hon bäddats din graf,
 Att forskaren sof i den vintringa famn.
 Vi frågte: Skall Fridtjof den djärfve ej mer
 Få skåda sitt land och dess glittrande fjord,
 Har vikingens drake väl sjunkit dit ner
 Bland iskalla, liflösa djupen i nord?

Då kom där i kvalmiga dagar ett bud,
 Att Fridtjof var hemma från norrskenets land
 Och Nore sig klädde i festligan skrud,
 Han gladdes, att sonen stod frälsad på strand.
 Och minnen, de gamla, från storvulna dar'
 De stormade in i den åldriges bröst,
 Han kände sig ung, kände krafterna kvar,
 Såg vår uti landet, men såg ingen höst.

Det är icke litet, det är icke armt,
 Det landet, som lifvar till bragder och mod,
 Som eldar de unga och sinnet gör varmt,
 Som manar att kämpa och våga sitt blod.
 Det landet ej glömmes i tidernas tid,
 Och barnen, de stora, det egde en gång,
 De lysa i häfden som stjärnan så blid,
 De lysa och lifva till kärlek och sång.

* * *

Så helsa vi hjälten och mödornas son
Välkommen igen i den festliga stund.
Välkommen till henne, som, fjärran ifrån,
Dig följde, när naken stod sommarens lund,
Som frågte i stormen de darrande bloss,
De nattliga stjärnor, om vännen de sett!
Välkommen till henne, välkommen till oss
Och tack för den glädje, du landet beredt.

Hvad liten fågel sade.

Man var i slutet af augusti. Det började skymma där borta i björkdungen, och nu, när solen gömde sig bakom bergen, kändes det kyligt. Nordan hade hela dagen stormat fram i lunden, och ett och annat bleknadt löf hade måst följa med; de små blommorna, hvilka ännu stodo qvar, där lien ej gått fram, voro äfven böjda mot jorden. Deras grafvar skulle snart bäddas, och det syntes, som om de i aftonens timma hade tänkt härpå.

Där inne i den ännu gröna björken, hvilkens grenar och blad nu fingo hvila efter dagens stormar, sutto denna afton en sparf och en af söderns sångare. Den förre såg ganska välfödd och trygg ut, hvaremot den senare tycktes vara nedstämd, och inga glada toner hörde man nu från honom. Sparfven satt en stund och betraktade sin kamrat, flyttade sig närmare honom och frågade:

»Du tyckes ej vara glad, kamrat? Hvad tänker du på i kvälens stund?»

»Jo, du lilla nordbo», svarade sångaren, »jag såg nyss, huru solen vandrade ned från fästet och huru hon lyste mig nu kanske för sista gången här i min barndoms dalar, ty snart höjer jag vingen för att flytta till södern, till palmernas och solens länder. Dock skiljes jag ej utan saknad från min barndoms kära skogar, där drifvorna sedan skola hopa sig.»

Sparfven hoppade fram och tillbaka en stund på sin gren, och synbarligen tänkte han på den lille sångarens ord. Sättande sig ännu närmare till denne, sade han:

»Hvarför flytta? Jag triffes så godt här och känner ingen längtan till dina »palmers land». Ser du, huru kornfälten gulna där nere, huru skylar i hundratal resa sig om dagarne! Visst mins jag se'n i fjol, att detta tager slut, men då flyttar man efter skylarne, och alltid hittar man något korn. Hvarför flytta till dessa fjärran land? Stanna här, du!»

Med tålmod hörde den lille sångaren på, ehuru han icke tyckte om den kortsynte kamratens råd.

»Nej», återtog sångaren, »jag kunde icke stanna här, äfven om en möjlighet funnes för mig att finna föda och värme i din nord, och jag skall säga dig, hvarför jag ej ville stanna.

Det var nordens långa, härliga sommardag, som förde oss hit, vi längtade efter *ljuset*; det var oss kärt att så länge få se solen, här var nästan ingen natt, och därför lyfter vårt slägte vingen och sväfvar hit öfver hafven. Det var ljuset, som gjorde oss glada och lifvade oss att sjunga våra hymner till skaparens lof. Men nu gömmer sig solen länge, och natten är mörk äfven här; se, därför längta vi åter till ljuset i södern, och därför flytta vi härifrån.»

Sparfven tog på sig en beskyddande min, satte sig bekvämt, skakade sitt förnumstiga hufvud samt genmälte:

»Griller, kamrat, bara griller! Jag är nöjd, när jag finner föda och längtar icke alls någonstädes. Hvem vet också, om du någonsin hinner detta ovissa mål, detta sälla land, som du talar om; hvem borgar för, att du hittar vägen öfver öknar och haf?»

»Jag har», talade åter sångaren, »här skådat första dagens ljus och har ännu aldrig sett palmernas land; men min längtar säger mig, att detta land både finnes och är skönt, och mången af oss, som nu för alltid slutat sina pilgrimståg, har varit där, och Han, som hos oss lade ned denna oemotståndliga längtan efter ljuset, Han visar oss vägen, Han styrker våra små vingar, att de icke tröttna, när de mörka hafven svalla under oss».

En kylig vindfläkt, en skogens stilla suck drog fram genom den mörknande lunden, de närstående asparnes blodröda blad dartrade, den lille nordbon på grenen lade sitt hufvud under vingen för att sofva och kanske äfven drömma om de kära sädesskylarne. Men upp till toppen af lundens högsta träd, hvarifrån ännu en bleknad strimma af aftonsolen syntes, skyndade sångaren. Han blickade omkring, han tycktes i sitt minne vilja inpräglade bilden af sin barndoms dalar, och så sjöng den lille:

»Du stilla dal, god natt! God natt, du skog!
Till palmers land min färd nu går.
I blommor små, godnatt! Jag mins er nog.
Välkomna upp, när det blir vår.
Då skyndar jag till nord, till er,
Då sjunger jag, när vårsol ler.»

Och så höjde sig den lille upp i mörknad sky och sväfvade hän, långt hän, långt hän mot solens länder.

Veronica Chamaedrys.

(»Trohet i döden»).

Vid kanten af vägen där blicka de små
Med ögon så blida mot vandraren opp.
Så sköna som himmelens skönaste blå
De hviska om trohet, de hviska om hopp.

Så mången af dem invid stigen jag bröt
Och sökte att skilja de trofasta blad,
Men ständigt dem alla i handen jag slöt.
Så troget de följdes, jag tröttnade glad.

Jag tröttnade glad, och jag nämnde det namn
Det sköna man gifvit de trofasta små.
Jag tänkte på lyckan att ega en famn,
En vän, som blir trogen i döden också.

Vårsaga.

Det blef mörkt och kallt där nere i den djupa dalkjusan. Solen hade gömt sig, gömt sitt väna, värmande och all världen upplysande anlete bortom bergen, på hvars mot norr vettande sidor ännu en och annan snöfläck syntes. Det blef kallt i vårnatten, ty nordan, fjällarnes kylige son, hade under dagen stormat fram öfver bygden, och han suckade ännu i skogsdungarne. En lång, mörkfärgad drifva låg ännu kvar på dalens sluttning, och lifvet där nere var ännu i sin knoppning. Äfven bäcken, som stilla flöt fram där nere, fängslades i den kalla vårnatten af ett lätt isskimmer, och frostiga dimmor hängde öfver dalen. Det var tyst där, ja, man skulle kunnat höra den gamla Hertas moderliga hjärteslag, men ehuru allt var tyst, arbetade där i natten lif öfver allt, huru än död och höst tycktes herska öfver dalen.

Där stod djupt nere vid en tufva liten blomknopp, frusen och tyst. Han hade aldrig sett dagens, den härliga dagens ljus, men stora systrar bredvid honom hade hviskat om, huru skön solen var, och han längtade därför och önskade få slå upp sitt igenlyckta öga, men åter kom en frostig, en lidandets natt. Han talte nu till en af de stora systrarne, som just höll på att slå igen sin kalk för natten och värma sitt hjärta med rosiga drömmar om den gångna dagen.

»Hör du, syster», frågade liten knopp, »hvarför skall det gå så många mörka nätter, innan jag får se dagen och solen. Hvarför skall jag vara i mörker och köld, när ändtligen de djupa, kalla drifvorna ej mera tynga på mig och söka släcka hoppet i mitt hjärta?»

»Jag vet det icke», svarade blygt den stora sippan, »jag vet blott det, att äfven jag lidit som du och längtat från mörker till ljus, från förnedringen i gruset till upphöjelse; dock tror jag väl vår skapare har någon mening äfven med detta».

Och från puppan, fjärlilens puppa, som låg där bland blomorna, svart och besynnerlig, hördes klagan. Han klagade äfven han, den fula larfven i sitt mörka fängelse. Han längtade äfven

upp från sin graf, ty äfven inom honom bodde hoppet, hoppet om något bättre, något stort och härligt, som väntade.

»När blir min natt slut», frågade han sig själf, ty han var ensam och kunde ingen tala vid. Äfven han hade legat i mörker under drifvorna, och han mindes dunkelt ett skenlif, ett oroligt lif, då han bekymmersamt kröp omkring och sökte vid låga jorden sin föda. Han mindes dunkelt, huru hans moder, skön och härlig, svingat sig upp från den låga jord, där han var fångslad af sin förnedrings kropp. Vid minnet af den strålande moderns himmelsfärd blef det varmt i hans hjärta, ehuru den frostiga nattens timma led och bäckens isskimmer blef allt fastare.

Men uppe i den lummiga granen, hvilken likasom klättrat upp och fäst sig vid dalens branta sida, hade tvänne dufvor, tvänne kära makar sitt bo. De hade tagit godnatt af hvarandra, de hade kysst hvarandra sista gången för dagen, men den ena af dem, makan, satt vaken af något bekymmer i afseende på boet, ty de voro nyss komna från blommig söder. Och så hörde dufvan de tysta frågorna där nere i dalens djup, och hon kuttrade ned till puppan och blomknoppen:

»Jag hör edra frågor där nere. Vetem då, att allt lif går till härlighet genom lidande, att mörker och skenbar död föda af sig en högre tillvaro. Så har vår skapare en gång för alla bestämt. Och hvarför? Jo, det är lidandet, som afkläder vårt förgängliga väsen dess låga drägt, det är lidandet och den tillfälliga förgängelsen, som renar oss och gör dina vingar så sköna, du blifvande fjärril, och som gör dina blad så vackra, du blifvande sippa. All pånyttfödelse går genom förnedring och mörker. Vår jord, sol, måne, stjärnor, allt, ja allt utom skaparen bära inom sig förgängelsens frö, men på samma gång fröet till något evigt, härligt och oförvanskligt, men äfven deras födande på nytt går genom mörker och nöd. Själva gudasonen, för hvilken — sägnen har sagt mig det — tvänne af mina systrar en gång offrades, gick genom namnlösa, outsägliga lidanden till härlighet».

De hörde, de hörde andaktsfullt orden där nere i frostig natt, och deras hopp växte, ehuru isen lade sig fastare öfver bäcken och tufvan skimrade af rimfrost. Natten har ett slut, en morgon gryr, tänkte liten blomknopp och böjde sig ödmjukt för en högre vishet. En morgon gryr, tänkte ock puppan.

Och morgon grydde. Det blänkte till där öfver dalens krön, tusen sinom tusen strålar sköto oemotståndligt fram genom disig luft, isväfnaden på bäcken började smälta, allt efter som dagens stjärna höjde sig, själfva den mörka drifvan började gråta af värme,

och nu, ack, nu var lidandets och mörkrets natt slut för blomknoppen. Hon öppnade sitt öga, blickade först på kära systrar rundt omkring, men höjde sedan sitt öga mot solen, världarnes ljus. Hon bländades nu ej, den sköna blomman, ty i lidande och mörker hade hennes öga danats för att kunna se på det klara världsljuset. Och nu var natten all äfven för den längtande larven i puppan. Denne öppnades, och han, nu vorden färdig, slog ut sina guldskimrande vingar och lyfte sig som en gång modern mot ljuset, mot höjden. Glömdt var allt, glömdt var mörkret och kölden, bojan låg kvar, och han drack af etherns dallrande ljus.

Men vaknad upp flög lärkan från frusen åkerren, och hon sjöng så glittrande glad, i det äfven hon höjde sig mot solen:

Var helsad sol, som fram på himlen går,
 Som lif och värme ger oss alla!
 Var helsad solars sol, Allfader vår,
 Ditt lof kring jord och världar skalla.
 Jag sjunger dig i nordens ljusa dal
 Och systrar stämma in i tusental.

Julkvällen.

Det skymmer där ute i minnenas kväll,
 Det skymmer kring sjö och kring strand,
 Och ljusen, de väna, på himmelens päll
 De blicka till jordenes land;
 De blicka mer vänligt, så tyckes det mig,
 De stråla mer gladt på sin högblåa stig.

Det skymmer där ute, blir mörkt uppå hed,
 Men ljus uti mörkret jag ser.
 Vid skogen stå hemmen, en ljusnande ked,
 Och brasan från hällen hon ler.
 En stråle af fröjden det smyger sig ut
 Från kojan, där brödet måhända är slut.

Det skymmer därinne i hjärtat likväl
 Hos nödens och armodets barn.
 En svartalf där sitter i lidande själ
 Och håller den fast i sitt garn.
 Så anden blir tryckt uti jordenes grus,
 För svårt att sig höja till himmelens ljus.

Det skymmer där inne i hjärtat också,
 I hjärtat, där jorden är allt,
 Dit aldrig en stråle från himlen får gå,
 Där hjärtat för nöden är kallt.
 Det skymmer där inne, blir oro och strid,
 Bli tomt, när på jorden är glädje och frid.

* * *

Det klarnar, min broder, när natten är all,
 Det klarnar där inne också,
 Om himmelens kärlek, som frälst oss från fall,
 Får gästa ditt hjärta också,
 Får göra dig varm för brödernas tår
 Och villig att läka det svidande sår.

Den tåren du torkat från bleknande kind,
Från trasiga, fattiga små,
Den faller ej bort uti världens vind,
Den hemtas dit upp till det blå.
Där väger den mycket, blir lycklig för dig,
Blir räknadt som bäst ifrån lefnadens stig.

När gäddorna flydde från Tansen.

Vid Gagnefs och Mockfjärds södra utkant, där Stora Tuna och Grangärdes rå stöta till, ligger den täcka sjön Tansen, omgifven af höga berg, bland hvilka den tvärbranta Tansevägg höjer sig öfver alla. Högt och vackert belägna ligga treffliga, vanligen rödmålade säterhyddor vid sjöns norra och södra ände. Han kransas för öfrigt af de allvarsamma gran- och furuskogarne, i hvilkas toppar talrika fiskmåsar sitta och tåligt speja efter rof i det under dem glittrande vattnet. Sjön som ligger där så blå och täck mellan bergen, är omkring en half mil lång men ej så bred.

Minnesrika äro trakterna här omkring. Ännu hör man talas om de väldiga urinvånarne Alten, Tansen och Båsten, hvilka bodde och regerade hvar och en i de efter dem ännu uppkallade bergen. De voro rika jättar, och ännu hör vallkullan, huru marken på ett ställe efter vägen till Bastbergets fäbodas gifver från sig tydliga genljud. Hon går då öfver Bastens skattkammare i berget. Ännu synes det hvar den kolossala säcken, i hvilken han bar sand, gick sönder, när Båsten fått i sitt hufvud, att han skulle bygga en väg fram till dvärgmänniskorna och deras »pinglor» på slätten.

Sedan urminnes tid har Tansen haft rykte om sig för sin rikedom på fisk, och den har därför lockat äfven högförnåma och långväga sportmän och gör väl så ännu, ehuru rikedomens på fisk nu ej är så stor som i framfarna dagar. Det raraste i den vägen, som sjön har att prestera, är laxöring af en ovanligt stor art. Man fångar här och i sjöns aflopp Tansån laxöringar, som väga tvänne kilogram.

Men förgäfvets söker här fiskaren att fånga en gädda. I mannaminne och ännu längre bort har ej något exemplar af det glupska släktet fångats, och torde nog sjöns fiskrikiedom till ej obetydlig del härpå bero. Den tjänstvilliga och beskäftiga folksagan har emellertid att förtälja om orsaken, hvarför gäddorna helt och hållet saknas i den vackra sjön.

En vacker sommarmorgon, en sabbatsmorgon, då ljumma vindar jagade dimmorna hän mot bergen och krusade den blåa

sjöns yta, vittjade en munk — berättelsen förflyttar oss till den katolska tiden — här sina krokare och nät. Han var en läckergom, som mången ännu i dag af detta slägte är, och det var de rara laxöringarne han ville åt. Men nät efter nät togs upp, krok efter krok uppdrogs, men endast präktiga gäddor och abborrar sutto fast, och allt så syntes ingen laxöring till. Mannen i sin svarta, grofva kåpa korsade sig och svor vid »de fem såren», vid Antonius, Benedictus, Bonifacius och »den heliga jungfrun», men den ena gäddan efter den andra drogs fortfarande upp. Han var nu, vår fromme munk, mäktig förgrymmad, och hade ej tonsuren varit och håret sålunda på hans hjässa borta, skulle detta hafva rest sig på ända, när han äntligen kom till sista kroken och äfven här fann en stor, sprattlande gädda.

En svag dallring från kyrkoklockorna där nere på den leende slätten påminde honom pligten att för menigheten läsa messan och att det var på tiden att skynda. Med ett förskräckligt anatema, en gruffig ed, som genljöd mot sjöns klippor, kastade han den gruffigt sargade gäddan, hvilken äfven beröfvats sina ögon ljus, ut i sjön och befallde sin roddare styra mot land.

Men där ute i sjön märktes en egendomlig rörelse. Den lugna blåa ytan skars af fenor här och hvar, fenor af stora och små gäddor, och alla tågade utan rast och ro mot sjöns utlopp Tansån. Små vallgossar, så måler sagan, sågo med förskräckelse det hastande tåget utför ån, hvilken sommartiden är temligen grund. Och så gruffigt syntes munkens anatema hafva varit, att en och annan stor gädda i bråskan törnade mot land. Till Vesterdalelfven styrdes tåget, och från den stunden och den dagen har ingen gädda mera synt till i den idylliska sjön.

Från frihetens morgontimma.

(Vid aftäckningen af Vasamonumentet i
Rättvik den 1 dec. 1893.)

Från skogens djup, från snöig dyster natt
Den riddersman kom ned till Siljans strand.
Han jagad var, ett pris man på hans hufvud satt,
Men trygg han kom till trohets karga land.
Slätt ingen fanns bland arma, tryckta små,
Som priset tog, trots kojans bittra nöd,
Nej ingen fanns i stugor arma, grå,
Som judaslönen tog till barnens bröd.

Han stod där hög och stark på snöig kyrkovall,
När malmens toner klungo vidt kring sjön.
Kring ädel panna flöt de ljusa lockars svall,
Dock var han sorgsen mer än han var skön.
Hans hjärta grät, det bar på sorg så svår:
I blodig död han kära vänner mist,
Och höst han såg för oss, men ingen vår,
Nej ingen vår, men trældom blott till sist.

En gnista hopp där fanns likväl i sorgsens barm.
Skall den bli eld som förr i dalabygd?
Skall bonden än gå ut i bardaleken varm,
Finns kvar vid Siljan mandom, forntidsdygd?
Så frågte han, när nattens stjärna såg
Till kylig bädd, som redts i kärrets snår,
Så frågte han, när tyst i bön han låg
Och bad för oss och glömde egna sår.

Han stod på Rättviks kyrkovall. Den stämman klar
Som malmen ljöd, och skaran bidde tyst:
»I Dalamän, som landets mur så ofta var,
Som mod och frihetskänsla fordom hyst,
Säg, viljen I mot landets ovän gå,
Säg, viljen I med svärd i hand gå ut
Och offra allt, ja lif och blod också,
Och göra snart på våldets ränker slut?»

Så sagdt. En gammal saga väcktes upp till lif,
 Och valkig, senig bondehand den knöts.
 Han tänkte tyst på hem, på hem och barn och vif,
 Och vid en bön för dem hans öga slöts.
 Ve den till hyddan kom med hot och trug,
 Som ovän kom till Sturars tappre män!
 Han känna fick, att samma, samma hug
 Den gick hos samma stolta folk igen.

Från kyrkovall ljöd klockeklang. En bättre dag
 Det ringdes in, en storhetsdag också.
 En eld var tänd, en eld i bistert bondelag,
 Och elden gick så vidt, så fort ändå.
 Den kärlekseld den skrämde landets ovän ned,
 Och fritt som solens tåg var Svea land.
 Till plog, till harf, till släp — så var ju sed —
 Gick bonden hem, men hem till frigjord strand.

* * *

I dag är fest. Från stjärneland ser Vasa än,
 Så glad han ser till kända Siljans strand,
 Än lyser vintersol på nordens frie män,
 Och därför glädes han på blommig strand.
 Men, Dalamän, det arfvet akten då,
 Det arf, som köpts med fädrens hjärteblod!
 Då frie män här alltid skola gå
 Och samlas som i dag kring vallens stod.

Den nattliga synen.

Han var med vid timmerflottningen den »starke Buller», som de andra flottningsskarlarne kallade honom. Klädd i sina fäders egendomligt tillskurna nationaldrägt — han var från Venjan — syntes Buller ännu mera gänglig och otymplig, men det var med honom som med Runebergs Lotta Svärd: »något tålte hon skrattas åt, men mera hedras ändå». Var det nämligen fråga om ett Herkulestag i de vilda forsarnes timmerfästen, så sände man alltid Buller framför sig. När han hade spottat några resor i sina väldiga näfvar, fattat båtshake eller spett och »huggit i», så gick det eller ock gick det alls icke. I senare fallet lät man till och med en del fästen, så säges det, vänta på högre vatten. Hur det gick med mannen till sist, om han, i likhet med många af »strömkarlarne» den tiden, gick till botten eller ej, det vet jag icke. Men så väl minnes jag ännu den grofhuggna gestalten, där han, godmodig och skinande, satt vid den väldiga brasa, som, tack vare bolagets af karlarne uppdragna torrfuror, alltid brann på hemmets stora, öppna härd, när de frusna och våta männen togo in hos oss. Mången underlig sägen berättade Buller då, och han berättade med en min och en ton, som om han läst »söndagens evangelium» eller trosartiklarne. Också brukade vi småttingar stå omkring med knäppta händer. Nu har jag förgätit mycket, som mannen förtäljde, men jag glömmar ej, huru han med stolthet och på den veka Venjansdialekten berättade om Skottmyran i sin hembygd och om striden där i Vasas dagar.

Jag förbigår här den vidlyftigare berättelsen om denna strid, som enligt kyrkoherde Klingeus' berättelse på 1700-talet, Hülphers m. fl. här verkligen egt rum. Flere hundra norskar kommo vesterifrån öfver Malung tågande, men blefvo vid Venjan mottagna af uppståndad allmoge från Venjan och Mora. På den så kallade Skottmyran — belägen vid Kjettbo by — stod slaget mot slutet af vintern 1521. Endast ett fåtal fiender kommo undan. Man har ända till senaste tider här funnit pilar och lemningar efter vapen. De fallne, vän och fiende om hvarandra, nedmyllades på Vimo hed.

Om allt detta visste Buller berätta, och han talte äfven om den respekt han som vallgosse hade för Vimo hed och dess hemlighetsfulla kulle, där han hört, att de döda hvilade. Mest fäste sig i mitt barnasinne följande sägen, som Buller förtäljde.

Långt tillbaka, under den tid far var ung, så ungefär föllo sig Bullers ord, gick en af Venjans ynglingar i älskogstankar. Det var en ung, manhaftig soldat, men han visste ej, om den han hade kär delade hans kärlek och ville blifva hans. Måhända hade han icke heller på fullt allvar talat vid sin kulla. Han beslöt då att blicka in i den ovissa framtiden genom att vaka »midsommarvakan». Han gick troget hela den långa sommardagen och åt intet och sade ej »ett smack», ty dessa förberedelser voro nödvändiga, om den kommande natten skulle uppenbara något.

Hur det nu var, om Vimo hed, strax invid slagfältet belägen, genom allt det sällsamma, som om den berättades, var särskildt lämplig för »vakan» eller ej, därom säger icke berättelsen något, men sådant är ju icke omöjligt. Allt nog: i den svala, susande granskogen vid hedens kant tog vår älskogsranke sven plats. Solen, midsommardagens varma, sköna sol, gick ned, svarta skyar lägrade sig på himmelen, och äfven sommarnatten i nordens kan då blifva dunkel nog. Allt var så högtidligt och tyst i den korta hvilostunden, och där nere på mager mo, där kämparne lågo, vän och ovän bredvid hvarandra, uppstego lätta rörliga dimmor. När vindpustarne drogo hän genom den skyhöga gran- och furuskogen, föreföll det ynglingen, som om en offantlig jättesuck gått genom skogen. Kärlek gör stark, och ynglingen sökte förjaga hvarje kusligt intryck; därtill var han ju »kronans karl», och det höfdes ej en sådan att vara rädd. Han spejade blott efter att i dimmorna få se sin hjärtans kär, ty detta seende var ju, så trodde den unge krigaren, det samma som den älskades egande. Redan var själfva midnattsstunden inne, men hans kära vän hade icke ännu synts till.

Men plötsligen befolkades de lätta dimmorna där nere. En här af dalamän i de kända drägterna kommo tågande från det ena skogsbrynet, väpnade med armborst, »ljuranglar», pikar och spjut, och från andra sidan tågade mot dalamännen en annan här med främmande drägter. Men allt var tyst, och tyst var det, ehuru hoparne snart i synbart raseri störtade emot hvarandra. Där flögo dalpilar i mängd fram i luften, ja somliga föllo lodrätt ned som ett regn på fienden, där kastades långa spjut mot blanka sköldar, järnklädde ryttare sprängde fram mot den orubbliga dalahopen, men allt lika förfärande tyst. De föllo om hvarandra på heden, de ryckte tillbaka, de rykte fram, och allt så led midnattens timma.

Så bröt äntligen en svag strimma fram i öster, en lätt vind förde dimman mot det ena skogsbrynet, och den nattliga synen var försvunnen. In i skogen hade ännu ingen stråle hunnit.

Ynglingen reste sig upp. Han hade både bäfvat och eldats af den nattliga synen, och han hade alldeles glömt sin väna mö. När han så blickade omkring sig, syntes strax bredvid honom i dunklet en af skogens huldror. Hon bar grön mantel, prydd med de allra näpnaste röda grankottar, och mycket fager var hon. Hon fäste sina underliga ögon på ynglingen och kvad:

»Så strida de höglagda kämpar på mö
I midnattens skymmande timma,
Men skynda så åter till högarnes ro,
När strålar i öster ses glimma.

Så strida de höglagda kämpar alltid,
När ofred i landet skall stunda.
När Nor och när Svea förenats i frid,
För alltid de då skola blunda.»

Och så var huldran borta och hennes sång all. I glittrande dagg gick ynglingen hem, men icke långt härefter, säger sagan, utbröt det stora kriget mot Napoleon och i sammanhang därmed striden mellan Sverige och Danmark—Norge. Den manhaftige ynglingen kom då själf med, och som soldat i Dalregementet deltog han i den jämförelsevis häftiga striden på Mildskogen, där brödrafolkets söner gäfvo hvarandra blodiga hugg. Ynglingen kom dock helskinnad undan, men om han vid hemkomsten mera försökte »vaka» eller ej, berättade icke Buller. Andra hade dock försökt på samma ställe, men kämparne lågo stilla, och huldran sjöng ej mera. Om ynglingen och hans hjärtevän fingo hvarandra, vet jag ej heller, men jag minnes så väl, huru Buller slutade sin saga med denna fromma suck:

»Gud gifve, att de finge ligga stilla på Vimo hed!»
Ja, Gud gifve det!

I julekväll.

En engel lik, så fridfull och så skön,
 Du stiger ned du helga kväll,
 Så ren som späda barnets första bön,
 Så hög som stjärnan uppå pell.
 Ej någon fins, hur hård och död och arm,
 Som icke rörs i kvällens frid,
 Som icke känner själen vek och varm,
 Ja, rik också i juletid.

Jag mins dig än, ja än från barnets vår!
 Så skön du blir ej mer.
 Bak lifvets skiften, synd och sorg och tår
 Din milda stjärna ännu ler.
 Då längtar man, ja längtar bort till dig,
 Vill barnets sällhet känna än,
 Vill vandra än den kända, kära stig
 Och skåda engelns drag igen.

Hur gladt, hur varmt det var bland syskon små
 Och andaktsfullt i kvällens stund!
 Hur stjärnan log från himlens djupa blå
 På jordens hvita, kalla rund!
 Jag sökt den blicken uti stjärnors land,
 Men blicken är ej mer så klar.
 Vid jorden fäst jag blef med månget band,
 Och själen mindre vingar har.

Välkommen var, du stilla, sköna kväll!
 Gjut himlens frid i hvarje bröst!
 Lär stoftets son, hur glad han blir och säll,
 Hvar glädjen fins och ljus och tröst!
 Må jorden mörkna, klädd i dödens skrud,
 Må sorg här nere bo och strid,
 Det är dock ljus hos Herran, Herran Gud,
 Hos honom finnes julefrid.

En ödemarkens son.

De försvinna mer och mer dessa märkvärdiga och egendomliga finnar, hvilka ännu i min barndom ibland kommo ned till bygden från sina aflägsna berg. Den senare tidens lifligare affärsrörelse, synnerligast den lifligare skogsafverkning, som pågått och ännu pågår i hvarje vrå bland de väldiga skogarne mellan öfre Västerdalarne och Vermland, hafva gjort äfven finnarne, dessa »öknens barn», som de i likhet med beduinerna stundom kalla sig, mera lika folk i allmänhet. Den har, denna civilisation, hos dem borttagit mycken råhet och mycket hednamörker, men den har ock utplånat många märkvärdiga, ja, goda drag och egenheter, hvilka de medfört från det kära broderlandet i öster, detta besjungna land, hvilket i seklets morgon rycktes från modren Sveas blödande hjärta.

Mycket väl minnes jag ännu från min barndom några af de skiftande och märkliga berättelserna om »Kiffa» eller Vaitzen, som hans riktiga och finska namn var. Han var en af den finska ödemarkens mäktigaste personligheter, en till hvilken de i allmänhet fattiga landsmännen i bergen blickade upp med fruktan och beundran. Äfven vi småttingar hyste fruktan för den väldige, och vi ville gärna, när det om honom i sagokvällen berättades, flytta oss litet närmare intill brasan eller ock intill de stora i muren instuckna torrvedsblossen, till hvilka gamla farfar med lugn händighet späntat pärtorna.

Vaitzen hade börjat med ett litet pörte eller så kallad rökstuga, en stuga utan annat golf än det moder Herta bestod, d. v. s. jorden. Gluggar ersatte fönstren, och in genom rökfånget i taket blickade himlens fagra stjärnor obehindradt ned. Till detta torftiga hem förde emellertid Vaitzen en högväxt och stark flicka, Katri; hon var af hans egen stam och hade lockar, svarta som söderns natt, men ögon, mörkblå och djupa som skogssjöarne i hennes fädernesland. Vaitzens björnramar och hans hustrus flit gjorde, att snart vackra, grönskande åkrar växte omkring pörtet. I vildmarkens natt, dit sällan någon länsmans argusögon tittade, sveddes och brändes den vackra skogen, och allt så blefvo vår finnes åkrar

större. Ja, det gick så långt, att man tolkade hans ovanliga framgång som ett verk af den lede, med hvilken man trodde Vaitzen hafva åtskilligt otaladt. Han hade, sade man, i en flaska, förvarad vid sitt bröst, en så kallad »spiritus», en liten, liten pygmé till gubbe, som under natten släpptes lös och verkade godt för vår man, verkade godt på grannarnes bekostnad. Man hade i nattens timmar sett den lille lyckogubben förflytta, trots sin obetydlighet, hela sädesskyllar in i Vaitzens stora lador. Hur det nu var, mäktig och rik blef mannen, och det lilla pörtet utbyttes i sinom tid mot ett jämförelsevis prydligt hus i vildmarken. Den mäktiges boskaps-hjordar blefvo stora, och elaka eller beställsamma tungor visste berättas, att han till »skogsrandan» offrade ett och annat får för att få hjorden skyddad mot skogens då för tiden stora faror.

Men förtretligheter fick han dock erfara äfven vår finne, och bland dessa räknade han som de största det vedernamn, som han fick. Han hade en gång för att afyttra en eller flera björn- och älghudar varit inne på marknaden i Filipstad, och vid afresan däri-från fick han på gatan i vinterkvällens skymning se en liten vacker tik, lydande namnet »Kiffa». Denna togs upp i släden. Själf påstod sedan Vaitzen, att han, som var ifrig jägare och hundvän, endast haft för afsikt att låta djuret åka med en stund, men så uppfattades ej saken af hundens ägare och en polisman, som skyndade efter och togo hunden från Vaitzen. För att slippa obehagliga följder måste penningpungen upp och mutor gifvas, men vedernamnet, ja, det följde sedan med som synden, och den björnstarke mannen råkade, påmint af någon om detta namn, i raseri.

En gång var han sålunda med sina drängar ute på ängen och slipade sina skäror, hvilka i de oländiga svedjelanden begagnades. Det var i skördeanden. Den starkes hand hvilade tung på skäran, som skulle hvässas, och så började den torra slipstensvefven envist och säkert skrika: »Kif-fa! Kif-fa!» Ett åskmoln lägrade sig på den slipandes anlete, men han ville ej förstå eller höra något, utan bad drängen, i tanke att den olyckliga slipstenen skulle tystna, draga dubbelt fortare. Denne gjorde så, och följden blef, att slipstenen i fortissimo, började ropa: »Kiffa, Kiffa!» Nu fattar Vaitzen med senig arm den bredvid stående yxan, mumlade något vid Jumala och slog sin slipsten i atomer. Sedan kom drängens tur, ty denne hade ej kunnat låta bli att skratta. Han höll visserligen någorlunda ihop efter att hafva bultats af den förgrymmades starka ramar, men hade en biffstek känsel och kunde tala, så skulle han nog kunna tolka, hvad drängen kände. Ej skrattade han mera,

äfven om en annan slipsten skulle påminna om den förkastade dag, då hans herre fick en »klick» på sig, som man säger.

I likhet med finnarne i dessa trakter kom Vaitzen ej ofta ned till kyrkan i moderförsamlingen. Det religiösa sinnet var ej hos bergens folk väckt ännu; finnens själ var uppfylld af dystra, mörka föreställningar om Jumala, en Gud, som hade bra mycken likhet med hinduernas Siva eller vår »mörksens furste». För öfrigt sysslades med otroligt mycken vidskepelse. Men tämligen lång tid efter sedan Katri hemma i skogen kommit till världen med en liten Suomis son eller en liten Katri i föryngrad upplaga, uppenbarade sig Vaitzen hos presterskapet, klädd i sin raggiga vargskinnspels, och var han försedd med väldiga löpskidor, om det nu var den årsens tid, då vinters djupa snötäcke ligger utbreddt öfver de tre mil långa skogar, han hade att färdas. Hans hem låg nämligen i gränsen inåt Dalby och Eks härads socknar i Vermland, men ansåg sig vår man ändå höra till det längre bort belägna Västerdalarne. Hvilketdera det nu var, vinter eller sommar, hängde på mannens breda rygg en rymlig »näfverkunt», och bland de harar och tjädrar som förvarades i denna och voro afsedda för »prostfar», rördes och hade sin varelse därinne äfven den nye världsmedborgaren eller världsmedborgarinnan, hvilken enligt kristen sed skulle döpas. Färden var nog äfventyrlig för vår lille Juggas, Matti, Niola eller Katri, hvad den nu skulle heta, och visst månede det hafva sett farligt ut för de små lifven, när Vaitzen satte af utför de brantaste lederna. Visst måste barnet hafva blifvit obehagligt uppväckt ur rosig slummer, när fadren ibland lossade sin bastanta lodbössa från axeln och fällde en och annan orre i förbifarten. Men hur det var, så synes allt hafva gått väl, ty en icke obetydlig barnskara tumlade om på de väldiga stenrösen, som fadrens seniga händer vid odlingsarbetet uppkastat, stenrösen, hvilka, bautastenar likt, ännu tala sitt tysta språk om mycken strid och kamp för tillvaron.

När man säger, att Vaitzen var finne, så har man därmed också visserligen sagt, att han var jägare, men vår finne var nog en af de förnämsta, och det vill nog ej säga så litet. Redan som liten vallgosse larfvade — måhända göra de så ännu — finnen omkring med sin fars lodbössa, och så hade äfven Vaitzen gjort, och på denna tid, då namnet Dickson ej ens hviskats i de skymmande furuskogarne var, enligt samstämmande berättelser, tillgången på vildt i dessa enormt stor. För att nu ej tala om det mindre villebrådet, såsom hare, tjäder, orre, snöripa, mård och räf, så fanns den lurfvige björnen mycket allmänt, den ståtliga älgen var stundom rent af en plåga för finnens små åkertäppor och otakade hö-

hässjor i skogsmarkerna. I den bistra vinterkvällen tjöt vargen på skogssjöarne, vågade sig genom den uppstötta »gluggen» ända in i ladugården efter rof, och emot svårt väder lät loet höra sitt egendomliga skrik. Man brukade också här i de burgnare finntorpen, när man bestämde kalffvarnes antal för året, beräkna åtminstone något af nöten för nalle i skogen, ehuru det väl ej var just så särdeles väl undt.

Vaitzen var en väldig jägare, sade vi, och träffsäker var han. I likhet med många finnar kunde han liggande på rygg, om en af de vanliga dosspeglarne hölls framför honom, träffa målet, äfven när han sköt bak om sig. Men en gång, säger berättelsen, var han dock nära att blifva öfvermannad af en björn, ehuru han ensam fällt mången sådan. En argsint björnhona blef af hans hund uppdrifven från idet, och Vaitzen sköt, men sårade endast djuret. Med gruffligt brummande gick detta mot den nu värnlöse skytten och slog sina ramar kring honom, men den djärfve mannen drog sin tjocka skinnpels öfver handen och körde så sin arm med sådan kraft i björnhonans gap, att hon ej kunde bita honom. Med ena handen nådde han sin långa slidknif och afskar djurets strupe, allt under det hans trogna hund anföll den gemensamma fienden. Och fick björnen så sin bane. Men huru säkert än Vaitzens lod vanligen träffade, ville han dock blifva ändå bättre, och så komma vi till den mörka berättelse, som jag minnes synnerligen uppväckte våra barnasinnens uppmärksamhet och förskräckelse.

Liksom finnen på dessa orter i allmänhet hängde också Vaitzen fast vid mycken mörk vidskepelse, signerier, trollformler och dylikt otyg. Säkert var det en från fädren nedärfd tro, att den som vid nattvardsbordet kunde smussla undan en oblat och sedan fick skjuta på denna, skulle blifva ofelbar som skytt. Vår finne gjorde försöket, säger berättelsen. Vid ett af de få besöken i Herrens hus gömde han på något sätt undan det signade brödet, och, hemkommen till sina skogar, satte han sitt mörka uppsätt i verket.

Det var en grådaskig höstdag, ett onämbart vemod, en miss-tröstans färg låg utbredd öfver naturen, som redde sig till vinterhvila. I den djupa skogen, hvilken, regnbegjuten, liksom grät, och där spindelnäten tydligt aftecknade sig i buskar och träd, gick Vaitzen fram med sin lodbössa på axeln och oblaten i sin dosa. Den var så liten, denna oblat, och dock så stor. Och underligt mörkt, ja, så underligt mörkt var det kring finnen; mässingdosan brände rent af vid hans hjärta, i hvilket en röst omutligt sade, att mannen gick på förbjudna vägar. När så en ekorre var det första lefvande väsen, finnen på sin väg såg, var han ett ögonblick hågad att gå

tillbaka, ty mötet med lilla »tallbjörnen» var af ålder en ond varsel. Men det mörka begäret, denna i all vidskepelse så mäktigt verkande nyfikenhet, ja, de drefvo honom ända fram till målet, till en af hans lador, och hunnen dit, fäste han, ehuru handen, den starka handen, darrade en smula, oblaten på husets dörr.

Skottet small. Sorgligt, så syntes det skytten, svarade ekot i dunkel skog. Det säkra lodet hade gått midt igenom brödet, så mæler den dystra, kringvandrande sägnen, men en klar droppe blod rann ned från resterna af oblaten. Med fasa såg vår skytt denna droppe, den starke mannen darrade som aspens löf, när hon i nattlig stund minnes sin blodiga saga, och Vaitzen blef sig aldrig mera lik. Hans kraft var bruten; bloddroppen följde honom på berg och i dal, den lyste i höst och den lyste i blommig vår, och så gick en tid. Men aldrig mera följde bössan med på Vaitzens enskilda vandringar i skogen.

Och så kom omsider den starke, som sopar släktena från jorden, och för honom bleknade och föll äfven vår finne. När det så mörknade för ögat och han såg, att aftonen för visso var kommen, bad han de kringstående ej föra honom fram till de kristnes vigda åker, utan låta honom stanna i sin skog. Man hviskade sedan om skottet i skogen, och man trodde, att den bortgångne med anledning af detta ej ansåg sig värdig att hvila i vigdan mull, men han sade intet mer.

Ett värminne.

Solen hade nyss höjt sig öfver de blånande bergen, på hvilkas krön ännu en och annan snöfläck vittnade om, att den mäktiga världsfacklan ej lyckats där uppe smälta snön, liksom hon det gjort i dalen. Här och hvar hördes i den klara morgonen det ljufva melodiska sorlet af vårbäckarne, hvilka yra af fröjd störtade sig utför bergens sidor, störtade ned öfver fängslande issvall, liksom fången trampar glad på sin brutna boja. Lifvet pulserade och arbetade sig fram på berg och i djupan dal, man tyckte sig rent af i den tidiga morgonen höra och känna denna strid mellan död, kylande död och sprittande lif; om uppståndelse vittnade dock allt, ehuru jorden, den trofasta modren jorden, ännu delvis bar förgängelsens drägt.

Det nyvaknade glada lifvet, som dock till sist skulle segra öfver vinterns förgängelse, yttrade sig ock hos den sångarkör, som denna morgon sjöng från knoppande lunder öfver allt omkring mig. Jag lyssnade länge på dessa älskliga små, som öfvergifvit den rika södern, dess susande palmer och blomsterhöljda skogar, och skyndat hit till sin barndoms ljusa men kalla och torftiga nejd. Då fick jag plötsligen helt nära mig vid syrénhäcken höra en sångare, hvilken sjöng klarare och skärare toner än alla de andra. Han hade satt sig på en af de lägsta grenarne af ett träd, men han satt dock ett godt stycke från marken. Hvad sjöng han om i så klara toner, den lille? Ja, det såg jag väl, att hans maka satt i rönnen ett stycke från honom. Hon liknade sin make, men hon hade ej hans toner, och då var det ju rätt, att han, för hvilkens skull hon företagit den långa resan öfver öknar och mörknande haf, glädde henne med sin gåfva. Men hur jag lyssnade till de silfverklara tonerna och hur jag betraktade hans mot himlen vända öga, kom jag åter till den tanken, att den lille kände, äfven han, i arla morgonstund sitt hjärta rördt af den sköna taflan omkring. Han såg, som jag, blånande himmel, ej skymd af ens ett strömoln, en himmel, så hög som endast nordens är, han såg blånande bergjättar rundt omkring samt klara, brusande bäckar och den veka sammets-

lena grönskan. Och hvem har pejlat djupet i dessa små sångarhjärtan? Kanske finnes äfven där i sådana stunder en af oss ej anad förnimmelse om den store skapare, som på intet hängde sitt murarelod, då han skapade världen.

Jag stod och lyssnade glad, och ehuru jag närmade mig ett stycke, tycktes den lille ej märka mig. Hans öga var oafåtligt vändt uppåt. Plötsligen fick jag i fåran mellan syrénhäcken och renen se en stor, kolsvart katt, hvilken under ormliknande rörelser snabbt närmade sig, under det odjurets ögon lyste gula och hemskt i det mörka hufvudet. Jag hann ej ens att reflektera öfver saken och tänka, att det skulle vara nödvändigt att varsko min käre sångare; ty snabbt som en blixilade katten uppför trädets stam och grep den varma, jublande fågeln med sina hvassa tänder. Hans tankar hade gått upp i sången, i det sköna han såg och kände, och därför glömde han, att faror kunde på jorden finnas för små sångare också. Med fågeln i gapet skyndade katten bort under uthusens mörka gömmor, och bort flög den ensamma makan.

Men på renens späda gräs lyste några purpurröda bloddroppar. Jag såg på dem, såg på dem länge, och jag vet ej rätt huru, men min tanke gick därvid bort till dessa seklernas ljus, dessa varma andar, som besjälade hela tidehvarf, som jublade öfver och sökte efter ljus och skönhet, men hvilka oftast blefvo offer för mörkret, hvilket alltid hatat ljus, ty det är vigarf mellan de två. De glömde dessa höga, ädla andar, liksom fågeln, att de voro i en mörk och ond värld, och därför föllo de, men ur deras lidande, ja ur deras blod växte ett säde, det skönaste säde för kommande tidsåldrar, och vi välsigna dem nu.

Ett barndomsminne.

Jag minnes honom ännu, minnes honom från livvets vårdagar den långe, mörke mannen, socknens undergörare, läkare och trollkarl i samma person. Hans långa grånade lockar hängde tämligen oordnade ned öfver ett ansigte så hemlighetsfullt, så slugt eller rättare knipslugt, att jag alls icke undrar på, att han vann en viss popularitet hos folk, hvilka då mycket mera än nu är fallet hängde fast vid det underbara och vidskepliga. Han var klädd i den nu snart alldeles bortlagda prydliga Malungsdrägten, och innanför den långa rocken i en större »lommaficka» förvarade han mångahanda saker, såsom »snäppare» eller åderjärn, »slagruta» i och för uppletande af ådror till brunnar samt alla möjliga och omöjliga smörjor, afsedda icke blott för den lidande mänskligheten utan äfven för husdjuren. Med rysning betraktade vi småttingar denna vidlyftiga ficka, ty vi hade hört, att »kloka gubben», som han kallades, i den samma hade en flaska, fylld med den vigda kyrkomullen, samt diverse af de dödas hvitnade ben, inlindade i papper. Hans »tallrikshätta», ganska vidlyftig äfven den, var ett verkligt förrådshus. Där förvarades den kära tobakspipan jämte en liten tobakspung samt, ehuru detta numera ej begagnades, eldstål med tillhörande flinta och fnöske. Det var vår stora fröjd, när den vise mannen någongång nedlät sig till att slå eld på detta numera ovanliga sätt, och vi jublade högt, när ändtligen den fnösket tändande gnistan föll. Det kunde draga ut en god stund, och jag undrar icke alls på, att grannar denna tid »lånade eld» af hvarandra och att ett glödande kol mycket omsorgsfullt på kvällen gräfdes ned i spisens aska. Men tallrikshättans kulle var vid, och med häpnad sågo vi där åtskilligt annat, till exempel hoprullade ormskinn, troligen hörande till ingredienserna i någon dunderkur för folk eller få. Gubbens väldiga tempo: »helt framåt böj!» när det högt belägna förrådshuset skulle ned, beredde oss synnerlig fröjd.

Mångahanda voro de uppdrag kloke gubben hade. De äldre, som plågades af gikt och mångahanda ålderdomskrämpor, trodde denna tid nästan allmänt, att deras lidanden berodde på »ond blod»,

och därför skulle i regel fyra gånger om året dem aftappas ett kvarter eller kanske något mindre för somliga. Detta var gubbens förnämsta göra, till huru mycken fromma för en redan svag fysik kan man väl tänka. Hade någon »förlorat sig» eller »kommit för någonting» i skog och mark, så skulle vår man läsa bort det onda. De märkvärdiga, meningslösa och stundom hemska besvärjelseformler, han och andra gubbar från den tiden begagnade, hörde jag nog i min barndom, men har jag nu förgätit dem. Att »Fader vår», när det lästes baklänges, hade en mäktig verkan, det minnes jag, att jag hörde. Alltid, när gubben skulle utföra sina kurer, måste ett kvarter brännvin lämnas honom; det var nödvändigt för »läsningens» skull, och om mannens kur ej visade någon verkan på den sjuke, så syntes den så mycket mer på gubben, ty hos honom förlades vanligen tyngpunkten helt hastigt till orätt ställe.

Men äfven när tjufvar varit framme, skulle han, den mångbeprovade mannen, hjälpa folk. Det gick äfven på helt mystiska vägar, och det påstås, att en och annan tjuf, när han hörde, att man var i underhandling med gubben, antingen öppet eller hemligt, af fruktan för gubbens allvetenhet, bar tillbaka det stulna till dess egare, och i så fall var ju gubbens ingripande bra. Ville det icke gå alldeles efter uträkning för föräldrar eller älskande att få giftermålen efter sin smak och efter sin önskan, så visste gubben äfven då råd. En flicka, som förut ej velat taga uti en af byns ynglingar ens med en tång, blef sålunda helt plötsligt kär i honom, och lika gick det med en ungersven, som förut trotsat de ömmaste ögonkast från någon af bygdens unga tärnor. Den, som förut varit mörk och ful, blef med ens ljus och vacker; man såg honom eller henne med helt andra ögon. Men, illa nog, kunde äfven gubben skilja tvänne såta vänner, om man gaf en duktig »handtryckning». Ynglingen, som förut aldrig kunnat se sig mätt på sin Kerstin eller Marit, ville ej mera se henne. Gubben hade med sina »förvetna konst» gjort henne »svart», som det kallades. Ungmön, som med beundran och kärlek blickat upp till sin Halvar eller Bengt, gjorde »slut med honom» vid nästa dansgille o. s. v.

Doktors, kloke gubbens, droger voro hemtade från alla naturens riken. En och annan stark fysik gick lyckligt igenom helbregdagörarens förfärliga »hästkurer», och alltså växte gubbens rykte. Det stora afståndet till provinsialläkaren, hvilken fyra gånger om året för en dag tog in på socknens gästgifvaregård, den huset, åtminstone det obemedlade, nära nog ruinerande utgiften att hemta doktorn — han bodde i Nås, åtta mil från Malung — och slutligen den ännu delvis rådande vidskepelsen gjorde det möjligt för dessa

kloka gubbar att här som annorstädes ostörda få utöfva sin praktik. Nu är han emellertid, den undergörande mannen, samlad till sina fäder, han hvilar nu själf i denna sand och bland dessa hvitnade ben, hvilka han som en slags talisman bar på sig, men äfven jag har ett minne af honom, ett minne, som jag aldrig tyckt mig kunna räkna hvarken till barndomsårens ljusa eller rena hågkomster.

Jag kunde väl hafva sett tio vårar kläda Lagnets, hemmets, dal med nya blommor, när jag helt oförmodadt fick med vår gubbe att göra. Vi hade tidigt varit ute den dimmiga och kyliga augustimorgonen och vittjat ålrefven, och jag hade fått i uppdrag att ute på ängen, som nu ångade för morgonsolen, ordna våra krokare och redskap. Jag öfverfölls då af en grufflig tandvärk, och en hvar torde veta, huru man då mår, huru litet allt i denna värld intresserar. Någon lisa fann jag, det kommer jag ihåg från denna morgon, genom att rulla mig omkring fram och tillbaka på ängen; jag vet ju icke, om detta kan gifva andra någon lindring, men man har ju rätt att försöka.

Jag stördes i mina rullningar af ett barskt: »Guss fre!» Blickande upp svarade jag, som man då brukade, »Gu' sin», och såg nu till min häpnad tre alnar och litet till öfver mig Malungs undergörare.

»Du har tandvärk,» sade han doft, och jag såg i detta idel allvetenhet. Nu tror jag mig äfven om att kunna ställa diagnosen på en, som rullar sig så där omkring och ser förtviflad ut.

Gubben började språka med mig, såg mycket kritiskt på min anfrätta tand och sade doft och högtidligt, som ett orakel:

»Jag tycker synd om dig, och jag ska' bota dig. Tag en trästicka af ett hus, som blifvit flyttadt på tredje tomten, uppsök en mot norr rinnande bäck, kasta så stickan, sedan du brukat henne åt dina tänder, så att det blöder, öfver axeln ut i bäcken, men se ej tillbaka.»

Och så gick den hemlighetsfulle. Mycket har jag glömt, som jag hört i barndomen, ja, mången med tårar inlärd läxa i stora Barths bibliska skulle ej gå så bra mera att läsa upp utantill, men dessa gubbens ord minnes jag. Jag grubblade på dem, trodde på dem, men jag meddelade mig icke med någon, ty jag tyckte mig känna i luften, ock det skära barnasinnet erfor säkert och oemotståndligt, att allt i detta ej var, som det borde, ehuru man ej fullt kunde utreda, hvori det orätta bestod. Jag beslöt emellertid försöka, hvad det mystiska rådets verkställande månde med sig hafva.

Visst synes den för Dalarne egendomliga hemmansklyfningen bort komma mig till hjälp, men jag fick länge leta efter ett hus,

som var flyttadt till tredje tomten. Nog måste den, som uppfann detta märkliga recept, hafva velat öfva tandvärkspatienter i tålamod alltid. Jag frågade byns åldrigaste gubbar, men det stannade vid andra tomten. Längre tycktes man icke hafva kommit med de då nästan allmänt svårmodigt grå stugorna och uthusen. Och så vardt afton den första dagen, och tandvärken som annat kroppsligt ondt friskade upp sig mot kvällen.

Gamla hederliga farmor visste dock råd. Jag kom till henne, där hon satt och gnolade på en gammal psalm, accompagnerad af spinnrocken, medan farfar i sin röda »struthätta» satt och slöjdade. En så kallad »badstuga» eller stuga, där säden på lafvar torkades, befanns en gång i »farfars fars tid» hafva varit ett boningshus, blifvit flyttad och så åter flyttad. Lyckligtvis begärde ej farmor någon vidare förklaring af mig, ty barn fråga ju efter allting.

Mina små händer darrade nästan, under det jag bröt lös en liten spjåla från de af ålder och kåda gröna väggarne. Nu skulle äntligen min vanda hafva ett slut, ty tandvärken fortfor med en energi, värd en bättre sak, äfven den andra dagen. Glad formade jag till en slags tandpetare, hvilka ju i allmänhet ej hafva någon synnerligen invecklad mekanism.

Nu skulle någon tro mig vara vid målet. Det värsta var kvar. Har ni sett någon bäck, som rinner mot norr? Ja, de finnas verkligen här och där, men icke är det roligt att hafva dunkande tandvärk, när man springer i skogen och letar efter dem. Sällsynta äro de. Det blef afton äfven den andra dagen.

Jag hade icke ännu omtalat min hemlighet för någon af mina kära närmaste. Det lyckades mig tredje dagen att på andra sidan berget, som skyhögt reste sig vid hemmet, finna en bäck, hvilken rann mot norr. Tandvärken fortfor. Jag ser ännu denna dal fjärran ifrån. En ljuftig svalka rådde där; öfver mitt hufvud, högt upp på bergets krön, for vinden tämligen hårdhändt fram med furorna, det såg jag, men här nere var lugnt. Fåglarne sjöngo här i fred och ro, och bäcken, den ifrigt sökta, plaskade melodiskt, som om den varit glad öfver att från den djupa bergskrefvan, där jag såg issvall ännu ligga kvar, få skynda mot okända öden.

Skyggt och försigtigt tog jag upp den underbara tandpetaren, stack mellan tänderna, tills den efter gubbens föreskrift blef blodig, kastade den så öfver axeln bakom mig ut i bäcken och skulle just beslutsamt gå utan att se mig tillbaka, då jag med ens naglades fast, där jag stod. Ett skratt, ett långt uthållande och repeteradt skratt skallade öfver mig och omkring mig. Det diaboliska ljudet upprepades af ekot, under det mitt hår reste sig, tvänne stora tårar

rent af hoppade ned från ögonen, och jag kände huru händerna blefvo kalla och ryggraden med. Det lilla hjärtat snörptes hop af förskräckelse och ångest, och nu ilade jag med vingesnabba steg mot hemmet genom den mörka skogen, länge förföljd af det hemska skrattet.

Nu vet jag, hvarifrån skrattet kom. Men litet halft medveten om, att man ej gick så alldeles på vägar, där barnens englar äro med, gjorde väl, att jag då trodde, att några onda makter hånade mig. Där sutto några skator i de lurfviga granarne, och skator skratta, som man vet, ganska omotiveradt åt allting.

Hvad det nu var, som gjorde det — min starka barnatro, inbillningen, blödningen, upphetsning, rädsla — säkert är, att tandvärken med ens upphörde och återkom ej på många år.

Ännu uppskrämd af skogens trolska skratt, uppsökte jag med tårade ögon gamla farmor och berättade allt. Hon blef som ett barn af sin tid helt allvarsam äfven hon, när jag talte om gubbens råd, dess utförande och skrattet i djupan dal. Vid berättandet af det sista lade hon sin vissnade hand på mina svettiga lockar och mumlade något. Jag vet icke och får aldrig veta, hvad detta var, men helt visst var det ett slags motvigt, om något »ondt» i villande skog varit mig nära. Det var säkert någon från fäderna nedärfd besvärjelseformel äfven detta, men då i god, i bevarande och välsignande mening.

Linnea borealis.

I furornas skugga där står hon så nöjd
 Och blickar i kvällen så blygt emot jorden,
 Men vandraren ser hennes kalkar med fröjd
 Och tänker på blommornas kung ifrån norden.

På ödsliga heden hon doftar så skönt
 Oss tjusar bland klippor och ljungen vårt öga.
 Där knappast man skådar en tufva med grönt,
 Hon finnes, den väna, men synes så föga.

* * *

Du människobarn uppå lefnadens stig,
 Ack, fröjda du vandrarn likt blomman i dalen.
 Där finnes så mången, ja mången, kring dig,
 Som kämpar allena med sorger och kvalen.

Ett Vasaminne.

Vi hade kommit öfver Svältorna, Vestergötlands Sahara. Det pinsamma intrycket af dessa stora ofruktbara vidder med deras nakna, hvitaktiga stenar och små »martallar», hvilka bokstafligen se svultna ut, hade, som det tycktes, äfven meddelat sig åt hästen, ty han hängde hufvudet, och skjutsbonden hade all möda att få honom upp till den reglementerade »gästgifvarlunken». Förargad stampade karlen stundom i åkdonet med sina väldiga träbottnade skor, och dragaren lyfte därvid upp hufvudet. Den resande blifver, som redan antydts, melankoliskt stämd vid åsynen af all denna ödslighet, och dock har staten gjort icke så litet för att få Svältorna något så när likt fruktbarande jord. Måhända hade min skjutskarl rätt däruti, att danskarne under flydda ofredens och ovänskapens dagar här brände och härjade; om så är, skulle äfven detta vara ett minne af denna besvärliga fiende, som alltid, när det svenska lejonet höll på att förblöda, passade på och sargade dess rygg. Man sade fordom, att, där Attilas häst trampade, växte aldrig mera något gräs, och bland vestgötaallmogen går ock den sägen, att intet kan växa där landets ovän brände. Ålleberg, hvars vackra skogar af danskar och norskar uppbrändes, står också ännu i dag naket.

Augustikvällens sköna måne hade just gått upp vid den låga synranden, när vi kommo fram till vänligare nejder. Öfver den åter bördiga slätten bredde sig månens silfversken, och för en doftande vestanvind vajade rågen i sköna böljor. Några bleka, vänliga stjärnor sågo ned på de små torpen med deras gräsbevuxna tak och på de stora herregodsens i lunderna.

Vi voro ute på en större slätt, och snart fästes min uppmärksamhet på en väldig sten, som stod där med mognande åkrar rundt omkring. Jag frågade min skjutskarl, om det var något märkvärdigt med den ovanligt formade stenen.

»Jo», sade karlen, »vi ä' fälle på Larfs hed, och från stenen där borta höllo herrarne tal, när de ville ha en annan te kong än gamle Gösta.»

Så var det då här, som de mörka planer uppgjordes, hvilka gingo ut på ingenting mindre än att störta Gustaf Vasa midt under hans upphöjda och ädla strid för Sveriges pånyttfödelse i andligt och timligt afseende.

Vi gingo fram till stenen, hvilken är rest ett stycke från den väg vi foro och som leder förbi Larfs högt och vackert belägna kyrka och prostgård, i hvilken Kopparbergs läns höfding, f. statsrådet Wersäll, sett dagen. Den ansenliga runohällen har säkerligen rests under början af Sveriges kristna tid, medan folket ännu hade kvar fädrens lust för vikingatåg och blodig ära.

Stenen har följande runskrift:

»Ulir reste denna sten efter Gunnar, Saiktryks son, en kämpe god. Herren Gud bevare hans ande! Askalti högg» (dessa runor).

När jag så blickade kring mig på den dimmiga slätten, i hvars rågfält ängsskåran ropade öfver allt, tyckte jag mig, ledd af historiens berättelse, för själens öga se den tafra, som här upprullades en gång i tiden.

Under en strålande och blå himmel stodo här den 20 april 1529 Vestergötlands allmogemän talrikt samlade. Öfver dem sjöng lärkan sin glada uppståndelsehymn, och de sista drifvorna flydde för värmande vårsol från åker och äng. Männen bidde tysta och allvarliga, klädda i den nationaldräkt, som för ett femtiotal af år sedan ännu sågs här. Upplyftad på stenen af de närvarande förnämna riddarnes armar höll den gamle rikshofmästaren Thure Jönsson härifrån ett upproriskt tal till de församlade, bland hvilka befunno sig det uppbådade »frälset och köpstadsmän». Den mäktige mannens tal gick ut på att förkättra och nedsätta hans frände konung Gustaf Vasa. »Han hade blifvit», sade rikshofmästaren, »en arg Luther, den de borde uppsäga tro och huldskap. Han ville genast nämna fram en annan till konung och hoppades, att de goda vestgötar icke ville blifva några Luthrar, utan stå fast vid fädernas tro.»

Som en sannskyldig bild af den medeltid, hvilkens afton nu förvisso var kommen, stod han där, den myndige mannen, mörk och ränkfull, en fullkomlig motsats till den ljusa riddaren, den nya tidens man, Gustaf Vasa. Denne senare hade dock, huru oroligt det än var vidt ikring, denna gång ett säkert stöd hos Vestergötlands allmoge, ehuru äfven biskopen i Skara, Magnus Haraldsson, fortsatte i samma anda som Thure Jönsson. Det framträdde till de lysande herrarne vid runstenen två ärlige bönder, hvilka sade sig ej af Gösta »haft något oskäl, utan tvärtom allt godt; den nya tron förstodo icke de enfaldiga bönderna.» Härtill svarades ett

väldigt ja från männen rundt omkring, och då tystnade den pösande Thure Jönsson, och han blickade oroligt omkring. Bleka skyar jagade ock upp på Måns Bryntessons sköna ansigte; det var honom Thure menat, när han sade sig genast kunna nämna fram en ny konung. Också fick snart Herr Måns lägga sitt hufvud under svärdet i stället för den tilltänkta kronan.

Vår färd fortsattes. Ängsskären fortsatte ock sitt entoniga läte, allt flere stjärnor tindrade ned på Larfs hed, men min skjutsbonde sade:

»Dä' vore allt ivesst, hur vi hade det i Sverget, om herra den vänna fått jaga bort kung Gösta.»

Ja, det är ovisst. Endast Han där ofvan, Han, som länkar folkens öden, ja endast Han vet, huru Sveriges barn hade det nu, om den mörke medeltidsmannen fått jaga bort sin ljusa frände. Måhända sutte vi då ännu i mörker och förödmjukelse, måhända vore då fullständig trældom vår lott. Men det kan ju hända, att en annan Gidron stått upp och fört sitt folk till upprättelse och seger.

Om så äfven hade skett: heder, ovansklig heder åt Vester-götlands allmoge, som i farans och de mörka ränkernas stund stod Gustaf Vasa troget bi!

En finnes begrafning.

Kringspridda här och där i skogarne mellan Dalarne, Vermland och Norge ligga, som bekant är, finnarnes små nybyggen. Den konung, som först gaf denna folkstam tillåtelse att slå sig ned här, var Gustaf Vasa, och finnen vet ännu i dag att med en viss tacksamhet omtala, hurusom »gamle kung Gösta gaf dem denna ödemarken att bo uti». Leinnade, som de alltid varit, åt sig själfva, har deras lif städse förflutit under mödor och svåra bekymmer för det dagliga brödet, och de hafva i sanning behöft finnens sega ihärdighet för att kunna taga sig fram i vildmarken. Man måste verkligen med aktning och deltagande stanna och se dessa väldiga stenhögar vid finnens torp, dessa stenhögar, som hans händer uppkastat, för att från vildmarken eröfra en liten täppa, hvilken dock så ofta ger en frusen och knapp skörd. Däremot har den säkra, från far till son ärfda lodbössan året om försett finnen och hans familj med en god föda. Ilande, ja nästan flygande fram på sina skidor har han snart i den djupa snön upphunnit såväl elgen som björnen, och när ett sådant högdjur fälts, har det narturligtvis blifvit en stormande fröjd i det fattiga pörtet.

Att mycken råhet, okunnighet och förvildning har funnits och ännu till en del finnes bland dessa skogens fria barn, är klart, och det är icke så synnerligen länge sedan skildrare af finnarnes lif för oss omtalat, hurusom bland dem ännu funnos gamla gubbar och gummor, som tillbådo afguden Jumala och för öfrigt sysslade med den gröfsta trolldom och vidskepelse. Som ett exempel på dessa naturmänniskors obekantskap med annat folks seder och bruk omtalas ännu af de äldre i Malung följande kostliga historia om en finnes begrafning.

För omkring hundra år tillbaka, under det Daniel Godenius den äldre var prost i Malung, afled i skogarne långt vesterut från Malung gamle finnen Havonen. Ehuru det visst skall hafva händt, att finnarne helt enkelt, likt zigenare, begraft sina döda utan vidare, beslöto dock Havonens anförvandter att denna gång vara hyggliga och föra den afidne fram till Malungs kyrka och begrafva honom.

Liksom det ännu stundom i dessa trakter tillgår lades och fästades kistan på tvänne långa, mjuka granstänger för att sålunda öfver berg och dal, öfver stock och sten släpas fram i skogen. Som dragare begagnades en oxe, hvilken hade så liten försyn för högtidligheten och den aflidne Suomissonen, att han, under det finnarna stannade här och där i skogen och höllo graföl, gjorde små afstickare till de grönskande myrarne vid vägen. Huru många kullerbyttor den döde härunder gjorde och huru många gånger finnarna fingo leta igen den enkla kistan i morasen, har ej historien omtalat, men tåget gick emellertid framåt, och en vacker aftonstund stod äntligen sorgetåget framme på kyrkvallen vid Malungs kyrka.

I en hast gräfde nu finnarna, under det kistan stod upprätt mot kyrkans mur, en graf, där det dem bäst syntes, och med föga varsamhet kastades Havonen dit ned i den mörka boningen. Att dragaren trots stundens högtidliga allvar under tiden gick och betade på kyrkvallen i lugn och ro, behöfver knappt omtalas. Emellertid hade en af sällskapet gått till den närbelägna prostgården för att hos presterskapet omtala, att Havonen var död och enligt kristen sed begrafven i den vigda mullen. Men hur det nu var tycktes någon mycket allvarsam anmärkning blifvit af prosten gjord mot finnarnes sätt att affärda sina döda, ty efter en kort stund kom finnen springande från prostgården och skrek af alla krafter: »Kast opp 'en! Kast opp 'en! Prosten ska' gå för'n, klockar'n ska' sjonge och dä ska' vara klockslag i tornä.»

Finnarne stodo där förvånade, stodo likt lefvande frågetecken kring den halffyllda grafven, men det var nu ingen annan råd än att inställa hennes fyllande och upptaga Havonen igen. Nästa dag, när morgonsolen strålade ned öfver förgängelsens gård, fördes Havonen, under det en psalm sjöngs och grafklockans toner ljödo, med mera högtidlighet till grafven, och så fick äfven han de betydelsefulla »tre skofarne mull».

Huru mycket som är sant af denna folkets berättelse, torde vara svårt att säga, men den kan dock äfven den vara ett litet bidrag till detta så länge bortglömda, fattiga, ja nära nog landsflyktiga folks historia.

“Segerhufvan.”

Han hade ett stort, vackert krusigt eller, som vi sade, knollrigt hår, och var han väl äfven härigenom litet olik oss andra skolgossar, hvilka i allmänhet bestodo oss med äkta svenska, nordiska, linfärgade, mer eller mindre omsorgsfullt kammade luggar, som då klipptes på det sätt, att en skopa lades öfver våra hufvud, hvarefter mor med ullsaxen gjorde en tvär och bestämd vandring kring gluttens hufvud. Nu klipptes däremot håret lika kort öfver allt till skolgossens men ej lärarens fromma, när uppfostringsarbetet för omväxlings skull kompliceras till högre belägna regioner. Klippingen slapp han, vår lockige kamrat, emellertid ifrån, men ett »vedernamn» fick han. Vi kallade honom vanligen »segerhufvan», och det var dit vi skulle komma, ty i detta namn angifves orsaken, hvarför han oåterkalleligen var skolans, den lilla i en bondstuga inhyrda småbarnsskolans, märkvärdighet och stolthet.

Har ni sett en segerhufva? Inte. Ja, den ser då ingenting ut för, men den har dock i alla tider haft en synnerligen god klang. Som en mycket stor märkvärdighet förvarade ock ofvannämde gosses moder densamma. Hufvan utgjordes endast af en hoptorkad tunn hinna, och den hade, när barnet föddes, omgifvit dess hjessa likt en mössa. Märkvärdig såg den, som nämdes, ej ut, där den förvarades i en liten ask af glas, men huru glad skulle ej denna moder hafva varit, om hennes son en gång med landets här skulle hafva tågat ut till blodig strid, om han, som föddes med den sago-rika hufvudbonaden, skulle hafva spånt renselns axelremmar för att gå ut till kamp för sitt fädernesland. Hennes tår hade vid afskedet ej varit lika bitter som andra mödrars, hennes oro skulle, vid tanken på hufvan, ej i långa dagar och nätter, då intet budskap från stridens tummelplats komme, hafva varit så stor som andras. Det är nämligen ännu och har i synnerhet hos våra förfäder varit en trosartikel, att den, som födes med »segerhufva» är »skottfri», osårbar för fiendens kulor, och någon annan åsigt hörde vi små heller aldrig.

De voro oss väl bekanta — man gick denna tid mycket längre i småskolan än nu — de gamla berättelserna om Karl den tolfte, Napoleon och Karl Johan. Vi hade hört, att den förstnämde, tack vare sin segerhufva, först då kunde skjutas, när fienden — hvem han än var — lagt i geväret en af de förgyllda knapparne i kungens blåa rock; vi hade äfven i sammanhang härmed hört, att någon vänligt sinnad, som sett en af knapparne i hjältens rock vara borta, varnat honom den kvällen, då skottet, som ändade Sveriges korta men stolta storhetsdag, ekade hän mot Tistedalens snöiga berg. Att kulorna hveno kring »den djärfve korsikanen» värre än flingorna vid en snöyra, men att »blåbären», som svenska soldaterna kallade kulorna, veko honom pligtskyldigast förbi, det visste vi genom hör-sagor också. Och de gamla, knotiga krigsbussarne, hvilka ännu i min hembygd då lefde kvar, omtalade för oss vid den sagoskimrande torrvedsbrasan, att Karl Johan, som i likhet med Napoleon var född med segerhufva, på kvällen efter en blodig slagtning slog ur ett och annat kvarter kulor ur sina stöflar. Kulorna hade under dagen studsat mot hans »skottfria» lekamen, sades det.

Huru vi tänkte på segerhufvan, huru vi voro in och betraktade relikens i dess lilla ask, så drogo vi — hjälpta på spåret af gammalt folk — ganska logiskt den slutsatsen, att vår lille kamrat var lika skottfri han som Napoleon och dylika historiens jättar, hvilka kanske, medvetna från barndomen om den underbara hufvan och så ledda in på krigets stråt, fyllt verlden med kanondunder och jämmerrop i stället för att kanske annars hafva blifvit fredliga människor, de där med vilja ej gjort en mask något för när en gång.

Det gick en krigisk stämning genom gossafdelningen i den gråa bondstugan, der Lindbloms stora katekes, accompanerad af en ungefär tre alnar lång karbas, lästes, så att det ej alldeles droppfria taket kunnat lyfta sig. Alla voro vi som sannskyldiga ätteläggare från Engelbrekts och Gustaf Vasas dalkarlar försedda med pilbössor, hvars starka enbågar sände vår pil ganska högt i luften. En och annan frodig, materialistiskt anlagd gråsparf fälldes ock. Men hur det nu var skulle snart den idylliska, af historiens och sagans skimmer omstrålade pilbössan blifva undanträngd. Det blef en vacker dag stensprängning i bergväggen vid byns omedelbara närhet, och huru det gick till, på hvilka mystiska vägar det skedde, vet jag ej, men krutet var inkommet i vårt lilla samhälle.

Stora gamla nycklar, hörande till byns stolpbodar, förvandlades till bössor, och skedde detta därigenom, att ett »fånghål» filades vid nyckelns »handtag». Och det sköts, men det sköts i löndom, så vida man kan tala om att skjuta på det sättet. En

gosse, som var synnerligen mekaniskt anlagd, råkade så på en ordentlig pistol, hvilken var obetydligt sprucken, och pistolens egare stöpte äfven kulor så pass stora som »varghagel».

Hvem som nu först kom på den vilda idén, att vi skulle försöka om segerhufvan var skottfri, som det så tvärsäkert sades, det minnes jag ej. Men väl minnes jag den allvarsamma och fruktansvärda rådplägningen, hvilken hölls i den djupa skogsdungen invid skolan. Den ene talte om, huru gossens moder sagt vår kamrat vara osårbar, en förtäljde, hurusom en gammal knekt i byn hade försäkrat, »att om alla Krupps kanoner i verlden riktades på den gossen, skulle de ej få honom att blöda näsblod en gång», en annan talte om, huru Karl Johan, som förut är nämndt, slagit kulorna ur sina stöflar, liksom då man hållit på och »ladat» in ärtå kern. Och så beslöts till sist, att vår mekaniker skulle med sin pistol, hvilken var laddad med bergkrut och en mindre kula, göra försöket, hvilket i konseljen förklarats omöjligen kunna aflöpa olyckligt. Skottet skulle smälla redan denna dag, när den lockiga »segerhufvan» kom i bra håll. Han visste intet den stillsamme och vänlige kamraten.

Men barnens änglar vakade öfver lockig oskuld äfven denna gång. De sände en gumma in i vår skogsdunge, och hur hon där rispade löf åt sina kossor, fick hon höra vårt ödesdigra samtal, och när hon hörde, hvarom fråga var och hvad rådplägningen gällde, gick hon direkt ned till skolan.

Den tablå, som härpå följde, skulle jag helst vilja draga ett täckelse öfver, men fakta stode ju ändå kvar. Det var som när åskan en kvalmig sommardag just skall börja slå, när vi började eftermiddagens läsning; det låg, det kände hela skolan, något gruflikt i luften, och karbasen var konstnärligt hopflätad igen. Han var blixten, läraren åskmolnet.

Konseljen ropades fram, gumman stod som ett nedslående och ojäfvigt vittne vid lärarens högra sida, och fram plockades nu alla mordmaskinerna, nycklar, pistolen och bergkrut, dels malet och dels i kulor. Läraren tycktes icke tro på berättelserna om segerhufvans underkraft och allt så samt i förmågo däraf, att en större eller mindre olycka kunnat ske, så pröfvades skäligt och rättvist, att den fruktansvärda konseljen exemplariskt afbasades. Hvilket ock skedde.

“Kersningsstranden.”

Nedanför det natursköna hemmanet Lugnet i Malung störtar tvenne forsar fram, omslutande den täcka Gråön. Höga resa sig vid forsarnes stränder de ända till toppen med gran- och furuskog klädda bergen, och den åldriga skogen lutar sig här och där öfver det brusande vattnet. Den vid öns vestra sida framilande strömfåran är i synnerhet vild och häftig. Den kallas Hofvaforsen. Vid den sammans slut, där ett lugnt »bakvatten» bildas, framblickar i sommartiden en liten täck, grönskande strand, omgifven af den mörka skogen. Det är »Kersningsstranden». Om orsaken till den sammans namn berättas i orten följande sägen.

Vid den så kallade »båtstaden» omedelbart ofvanför Hofvaforsen hade i forna dagar folket från kapellförsamlingen Ytter-Malung sina kyrkbåtar förtöjda, och härifrån roddes då uppför den jämförelsevis lugna Vesterdalelven till Malungs kyrka. Mången högtidlig och allvarsam likskara och månget bullrande bröllopståg färdades denna tid uppför den natursköna elfven. En gång skulle ett barn från kapellet kristnas, och några högtidsklädda män och kvinnor rodde upp till presterskapet i moderförsamlingen. Den lille, som sålunda gjorde sin första resa i världen, hvilade i en med mångfärgade band och blommor grant utstyrd så kallad »kass», en flätad, långsträckt korg, af hvilken ännu ett och annat exemplar kan ses i orten, ehuru den numera icke torde användas.

Hur det nu var, blef det sent för båtlaget, och när »faddearne» under augustikvällen ankommo till den nyssnämnda båtstaden, var en så stark dimma lägrad öfver den breda elfven, att man icke såg ens en årlängd ifrån båten. De hurtige karlarne ansågo sig dock säkra om att kunna, när man var midt för båtstaden, vika af inåt land, och de skrattade endast åt kvinnornas påstående, att bruset från fallet redan var för starkt. Men snart funno alla med förskräckelse, att det var för sent, och ett hjärtslitande ångestrop återskallade i de mörka bergen. I tjockan kunde intet göras för att möjligen manövrera båten; snart var den mot stenarne kull-

kastad, och alla lågo i vattnet. Där streds, af ingen sedt, för lifvet, och ingen af männen och kvinnorna räddades.

Men, säger berättelsen, den lille, som, obekymrad om allt, slumrade i sin kass, flöt, måhända buren af osynliga änglahänder, fram öfver de brusande vågorna och landade vid den täcka stranden. Och lika som Moses en gång blef funnen i Nilens vass, så upphemtades den lille äfven här, och lifvet, ja, det var kvar, trots den vådliga färden. Men stranden fick heta »Kersningsstranden» af ordet kristna eller döpa, som i Malung uttalas »kersna».

Stenen i "Tåredalen".

Han ligger vid en af de stora allfarvägarne genom Dalarne denna underbara sten. Man visade mig den. Omkring den samma stodo i den tysta, skuggiga »Tåredalen», som han af folket kallas, nordens vackra, evigt unga granar och furor, och kring stenens mot vägen vända sida lyste små blodröda blommor fram på den sammetslika gräsmattan. Själva stenen, en väldig granitklyfta, var färgad röd, nästan som om den blifvit stänkt med blod. Jag hade dock förr mången gång sett dylika färgade stenar, men det märkligaste var, att på klyftans mot skogen ställda kant syntes mycket tydligt bilden af en människofot, intryckt i graniten. Man sökte till och med räkna tårna på den underbara foten, något som dock ej för mig ville lyckas rätt bra. Med mycken tvärsäkerhet omtalades sedan för mig, att detta »fjät» en gång i tidernas början intryckts af ett jättebarn, men på den tiden voro stenarne mjuka. Men när synden kom i världen med sin förbannelse, då, ja då, hårdnade äfven stenarne. Jag fann denna sägen vacker, och jag tänkte med vemod uppå, huru hårda äfven människors hjärtan blifvit efter fallet, huru många myriader tårar, suckar, ja, huru mycket blod som gjutits på denna jord för det hårda människohjärtats skull. Ja, med stenen den röda här i Tåredalen var ock ett sådant minne af människohjärtats hårdhet och själfviskhet förknippadt, och det var om denna blodiga sägen, jag skulle förtälja.

Långt tillbaka i tiderna »före både far och farfar», som min sagesman yttrade, vandrade här på vägen tvänne lyckliga, förhoppningsfulla unga menniskor mot den från backen synliga kyrkan, hvilkens torn höjer sig öfver skogen »med fridens helga kors uppå». Kring våra unga sjöngo fåglarne en hymn om det största af allt: kärleken; vid vägens kant hviskade små blommor med blyga munnar till dem om Honom, andarnes sol, hvilken sjelf är kärleken, och i deras öfverlyckliga hjärtan blandades i ljuf förening kärleken till den Allgode och kärleken till hvarandra. Själva sommarvinden, som susade fram i skogen, andades, så tyckte de sälla tu, endast kärlek. De hade dagen förut varit till prosten och »läst»,

som det då alltid brukades, och i dag skulle det för dem lysas första gången där borta i kyrkan.

Det låg framför dem ett helt lif af träget arbete och släp på den jord, dit den unge mannen skulle hemföra sin sjuttonåriga brud; hennes vårspäda kraft skulle nog komma att tagas i anspråk, missväxtåren med fattigdom och barkbröd kunde nog komma, men ett rosenskimmer låg dock nu öfver de grofva, tunga sysslorna, ty allt detta belystes af kärlekens skuggfördrifvande morgonsol. De skulle få ega hvarandra och detta var nog. Samma vårliga kraft spreds i deras själ af kärleken, samma glädje kände de af den som konungars söner och döttrar erfara af samma känsla.

Och dock fanns där äfven på deras himmel ett moln, ehuru de ej i sin lycka sågo det så synnerligen hotande. Den ovanligt täcka, unga bruden älskades och hade älskats långt tillbaka äfven af en äldre broder till brudgummen. Mörk och dyster, hade han alltid sett sig tillbakasatt af sin kärleks föremål, men brodern, ja, han blef alltid af henne gynnad. En svartalf hade så småningom huggit sig fast i den äldres hjärta, och hans broder, som dock hvilat vid samma bröst som han, var honom mycket förhatlig. Och nu skulle han snart ega henne. Hat och kärlek stredo sin vilda strid i dalaynglingens bröst; han kände sig i ensamma stunder nära att blifva vansinnig, men han var för stolt att säga något, att omtala ens för den i hans tycke så hårde ungmön, huru han led. Med kärlekens vanliga uppmärksamhet hade dock, trots vännens sorglöshet, den unga kvinnan sina farhågor för dessa bröders förhållande till hvarandra och till henne. Äfven nu tyckte hon sig se den mörke, försmådde brodern. När det därför blef fråga om att sätta sig ned och hvila bakom ett stenblock i den djupa, då namnlösa dalen, kunde hon ej hindra, att en rysning, en mörk aning genomfor henne, och hon fattade kärleksfullt sin fästmans hand, i det hon sade: »Icke här hvila vi; låt oss gå upp på den soliga höjden!» Men hennes råd lyddes icke, och ingen af de unga två sågo, huru tvenne brinnande och vilda ögon stirrade på dem genom den tjocka skogen. Den äldre brodern stod där med lyftadt gevär. Han tycktes hafva fattat sitt vilda beslut, men han darrade och lät mordvapnet sjunka. Men när han såg de ungas hjärtliga kyss och huru den äfven af honom älskade lekfullt prydde hans broder med små Förgät-mig-ejer, som växte vid stenen, då började svartalfven ropa högt igen, och hjärtats ljusalf, den gode ängeln, som talade om kärlek och försoning, om försakelse och tålmod, flög med en suck hän. Ett skott ljud; mångdubbladt af ekot, genom dalen, och brodern, den nyss så lycklige, sjönk liflös ned i sin

bruds famn, och hans blod färgade stenen och gräsmattan. Han var död; fåglarne tystnade i skogen, vinden drog suckande fram med krutröken, och där borta i kyrktornet ringde klockorna, i det skottet small, folket samman till gudstjänst.

Den onaturliga brodern försvann från orten; man såg honom icke mera, och man trodde, att han flytt till främmande land.

Brudens kinder bleknade snart; man såg henne ofta vandra till Tåredalen, men om några år slumrade äfven hon vid de hvita murar, där den käre vännen hvilade.

Men, säger sagan, klyftan, vid hvilken de unga sutto och som förut liknade andra stenar i dalen, färgades röd. Det betyder broders blod. Och i stället för små »Förgät-mig-ej», dessa trohetens älskliga bilder, växte där upp röda blommor. Det betyder oskyldigt blod. Dalen fick heta Tåredalen, men det märkligaste af allt: än i dag skall klyftan röra sig, när det ringer samman i kyrkan där borta, och en och annan lättrogen kyrkvandrare har här stannat i den fridfulla sabbatsmorgonen och äfven tyckt sig se denna stens rörelse. Och så, måler slutligen sagan, skall stenen vid sammanringningen, då den mörka gerningen timade, röra sig, tills jordens alla släkten samlas till räkenskap på domens dag.

Från morgongryningens tid.

Han står ett godt stycke ifrån de gråa byarne på en synnerligen naturskön plats, den märkliga stenen. Rundt omkring honom utbreder sig visserligen en föga tilltalande ljungmo, men den djupa, dunkla gran- och furuskogen susar dock i grannskapet, och på motsatta sidan helt nära bildar Dalelfven en mäktig fors, hvilkens brus vida öfverröstar skogens högtidliga koral. Rätt i söder, genom den öppning bland träden, som bildas af landsvägen, ser man det förgyllda korset på en kyrkas aflägsna tornspira.

Om stenen berättas i bygden följande historia:

I morgongryningens tider, då de gamla Asagudarne började vika för »hvite Krist» och hans milda lära, kom äfven sent om sider till denna ort en af dessa oförskräckta budbärare, hvilka, eldade af heligt nit, bland den hedniska befolkningen förkunnade det nya ljuset. Någon kyrka höjde sig ej då, likt en evighetsvink, bland de furutimrade, obilade ryggåsstugorna här, men läraren, kommen söder ifrån, höll från stenens platå sina predikningar, och rundt omkring honom på mager ljungmo lyssnade skarorna till hans ord.

Stod han så en dag och predikade här, och mäktigt, öfverröstande forsens dån och skogens brus, ljöd hans stämma om honom, som kom till vintrig, i mörker försänkt jord, och i oändlig kärlek till jordens högättade barn offrade sig själf och så banade en stråleväg till lyckliga landet bortom tid och graf. Utan att akta på de högresta och starka männens mummel, deras fasta grepp kring svärdfästet och deras mörka blickar, talte han om, huru deras Oden och Tor ej kunde hjälpa från skuld och skaffa hjärtat frid, huru deras strålände Valhall med dess strider och sjäfläkande sår ej fanns, men däremot en himmel, där blott fridens blommor växte, där skaparen, hvilkens tillvaro äfven de omedvetet anade, var allas sol, dit vägen gick genom kärlek till bröderna och ej genom blodig bardalek eller frivillig död utför bergens ättestupa.

Då, måler sagan, när redan ett och annat hjärta började smälta vid talet om himlens kärlek, susade en pil genom luften,

och läraren i den långa kåpan sjönk ned på sin talarestol, och hans blod färgade blockets sidor. Han var död. I den dunkla skogens snår hade en hatfull hedning tagit plats, och när han hörde sina kära gudar nedgöras af främlingen, steg raseriet upp hos honom. Hvarför slog ej Tor med sin himlaflamma ned på mannen? Så frågade han där inne bland skäggiga granar, och så spände han med kraft sin båge, och med ett fröjderop hälsade han själf sitt svarta dåd och försvann från den häpna församlingen. Han blef aldrig sedder mera.

Sedan dess rör sig stenen i arla morgonstund, när ett lyckligare släkte ringes samman för att höra om hvite Krist, hvilkens höga lära och varma ord äfven kunna röra stenhårda människohjärtan. Synnerligast, så täljer folktron, rör sig stenen, när i den skumma julemorgon klockorna kalla menigheten fram för att sjunga om »den störste af jordens söner».

En gång i längst förflutna tider — så sade mig sagoberättaren sist — hade en vild sälle i bygden slagit vad om, att han skulle våga spränga den underbara och i helgd hållna stenen. En natt, när skogen låg mörk och man där inne hörde naturens mångtusenåriga suckar, när näcken, sörjande en flyktad sällhet, slog sin harpa bland forsens skum, och älfvorna trådde dansen på daggstänkt mo, vandrade han hit med krut, borr och slägga. Med ganska säker hand och en hånfull blick mot nattlig stjärna satte han sin borr mot blockets mossiga sida, men då rörde sig stenen, en gång färgad af menlöst blod, och släggan förfelade sitt mål. Slagen af skräck skyndade den fräcke bort, och hvarken han eller någon annan sökte sedan förstöra minnet från morgongryningens tider.

Saga från Grangärde.

I sydligaste hörnet af Grangärde, på gränsen mot Örebro län, ligger den täcka Öratjärn, och i sommarens tider är den lilla sjön, hvilken som ett vackert barnaöga blickar fram i den djupa furuskogen, öfversållad med hvita näckrosor, de där gunga på vågen, när sommarens vind någon gång mäktar tränga fram till det idylliska vattnet. Högt uppe i strändernas jättelika torrfuror, i den så kallade »döda skogen», sitter fiskmåsen och blickar girigt ned från sin väldiga höjd i hopp att få syn på en gädda, som i all skönro vill stå och gassa sig i vassen, och längre bort, i de stora, svala furulunderna kuttrar dufvan om sin kärlek och tro.

Här stod en gång på sjöstrand för många år sedan — så måler sagan — en liten parfvel på så där én tio år. En oemotståndlig lust för fiske hade drifvit honom hit, ehuru hans föräldrar, barn af sin tid och troende det onda de hört om sjön i skogen, förbjudit honom detta. Riktande hela sin uppmärksamhet på det lilla korkflötet utanför vassen, ja knappt i sin ifver kännande den elaka »knotten», vaknade gossen vid, att någon smekande och ömt uttalade hans namn. När han såg sig om, stod där en högväxt och skön kvinna med milda ögon, långa lockar, som hängde fria, och öfver skuldran en grön mantel, här och där prydd med de allra som sötaste röda, små grankottar. Utan vidare plockade hon i sitt förkläde dessa kära abborrar, hvilka gossen nyss stått och räknat ut skulle blifva en försoning vid hemkomsten. Hon antydde honom, den främmande, utan vidare att följa med, och så allsmäktigt verkade hennes underliga, strålande blick, hennes röst och allt, att han måste foga sig häruti, ehuru det sved inom honom.

Hon var ej ensam, den grönklädda frun, hon hade en skara vackra kor med sig, och feta och stora voro de, men det gjorde ett kusligt intryck på vår lilla fiskargosse, att de alla voro ramsvarta och att ingen skällko fanns. Det hördes ej ens ett ljud, när skaran tågade fram efter sin härskarinna. Men framåt gick det, fram genom vilda skogen, öfver stock, öfver sten, och den lilles fötter, som voro bara, blödde. Och det lilla barnahjärtat det blödde ock. Visst

hade han varit olydig, men när han såg, huru det oemotståndligt bar allt längre och längre från den dal, där hemmet låg, greps han af en ousäglig kärlek och längtan till detta hem och till de kära i det. Han såg fader och moder sitta där och vänta oroligt på den olydige, han såg syskonen små springa och leka där, men framåt bar det för den hemlighetsfulla frun och för den svarta hjorden, som var så förfärande tyst, och framåt, ja bort bar det för honom själf, och allt så föllo heta tårar, barnatårar ned på brunstekta kinder.

I sin hjärtängslan kom så slutligen den lille att tänka på Honom, som han anförtrött sig åt där hemma, när natten kom; hans tanke gick så där omedvetet hän till dessa små böner, som mor därhemma lärt honom. Och så knäppte han bakom skogstrollets gröna mantel sina små händer och bad helt tyst sitt »Fader vår».

Med ett allt bedöfvande brak försvann då den förledande frun och den svarta hjorden, och gossen stod där ensam, men med klar insigt om, hvar det kära hemmet låg. Fiskarne hade frun släppt ned på skogens däfna mossor.

Det blef fröjd, det blef förlåtelse i hemmet, när den sargade, trötte gossen kom hem, och aldrig, säger sagan, glömde pilten sedan i jordelivets strider och sorger, att Herrens bön har en väldig makt. Och så är sagan all.

Sommaren.

Kring fält och ängar blommor stå,
 Det nordens sommar är,
 Och solens blick från himmel blå
 Sin hälsning till oss bär.
 Den blicken är så skön, så varm,
 Han kysser lif i jordens barm.

Kring berg och dal går sommarns vind,
 Kring sjö och strand också.
 Han svalkar vänligt vandrarns kind,
 Han vaggar blommor små.
 De torka då sitt ögas tår
 Och blicka gladt till skapar'n vår.

* * *

O, Fader vår, som allt oss ger,
 Som är vår sol och sköld!
 Ack, skingra, skingra mer och mer
 All synd, all sorg och köld!
 Låt sommar bli i allas bröst,
 Och skön en gång blir lifvets höst.

Till Prins Carl och hans brud.

(Den 27 augusti 1897.)

Ett »lycka till» från Dalaskog,
Från bygd, dit kungasonen drog
I ljusa, vackra blomstertiden.
Ett »lycka till» från Siljans strand,
Ett handslag varmt från valkig hand,
Ett fast som klippan uppå liden.

Ett lycka till från Dalamän,
Från trofast ätt, som älskar än
Sin kung och fosterjorden kära.
Ett »lycka till» från storsint stam,
Som fordom gick i striden fram
Och aldrig afvog sköld sågs bära.

Från röda hus och kojor grå,
Från hem i skog, vid bölja blå
Ett »lycka till» man fursten bringar.
Man önskar godt det unga par,
Man önskar idel sälla da'r,
Och upp till Gud den bön sig svingar:

»Så var med dem, du allas Far,
Så skydda du det furstepar,
Som går att ömma bandet knyta!
O, var dem när i höst, i vår,
Och kommer sorg och natt och tår,
Låt allt i fröjd sig snart förbyta!

Låt blommor växa på den stig,
Där fram de vandra hem till Dig,
Som tändt hos dem den lågan skära!
Den låga öm, sig evigt lik,
Den brinne städs så skön och rik,
Så kommer kraft att allting bära!

Ja, slocknar ock en stjärna här,
Så tänd en sol, där bäst det är,
I landet, anadt bortom tiden!
Din änglavakt dem följa må,
När onskans vreda böljor gå,
Att skönt de bygga må i friden!

En underpant de varda må,
Att stridens dag är slut också,
Att brödrastrid ej mer skall vara!
Låt fridens stora, helga stund
Snart slå för jordens hela rund,
Du, Herre, som oss vill bevara!

* * *

Så bönen steg från Dalaskog,
Och bönens ljud det hördes nog,
Det hördes hän till ljusets stränder.
Och bönen bads i tusen tjäll,
I bokars lund, i Jotunfjäll,
Den bads kring Nordens trenne länder.

Det våras.

Det våras i dalar, det våras i fjäll,
 Det våras i skogen, kring byggdernas tjäll,
 Det våras, det knoppas på fädernestranden.
 Från berghällar däfna går skogsbäcken ner,
 Och sippan hon vaknar och rodnar och ler,
 En stjärna så vänlig på kyliga sanden.

Från palmernas land, där ej blommorna dö,
 Det skyndar en skara till isar och snö,
 Till barndomens dalar i drifviga norden.
 Från knoppande lunder de kvittra sin sång
 Och fröjdas åt solen och dagen så lång,
 Åt kärlek och lycka på torftiga jorden.

Han vandrar i skogen den smekande vind,
 Ger helsa, ger färg åt den bleknande kind,
 Och blommor det spirar i vårtomma sinnen.
 De frigjorda böljor mot stränderna slå
 Och spegla som fordom den himmelen blå
 Och sjunga om frihet och bragder och minnen.

Det våras i landet, o, blifve det vår
 Och blifve det frid för det slägte, som går
 På brudsmäckad jord och dess blommor i våren!
 Det knoppas, o, spire den rosen en gång,
 Den lilja, som, lofvad i siarens sång,
 Skall läka så stilla de blödande såren!*)

*) Sången skrefs under grekisk-turkiska kriget våren 1897.

RÄTTELSER.

Sidan 27 raden 19 uppifrån står: När enda vännen dödt. Läs: När enda vännen dött.

- » 68 r. 30 uppifr. står: höstdagen; läs: höstsolen.
- » 90 r. 4 uppifr. står: vintringa; läs: vintriga.
- » 101 r. 18 uppifr. står: ögon ljus; läs: ögons ljus.
- » 102 r. 17 uppifr. står: sorgsens barm; läs: sorgsen barm.
- » 107 r. 10 uppifr. står: Så skön du blir ej mer; läs: Så skön och rik du blir ej mer.
- » 112 r. 14 uppifr. står: enskilda vandringar; läs: ensliga vandringar.
- » 117 r. 37 uppifr. står: ock det sköna barnasinnnet; läs: och det sköna barnasinnnet.
- » 123 r. 17 uppifr. står: Gidron; läs: Gideon.

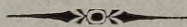
INNEHÅLL.

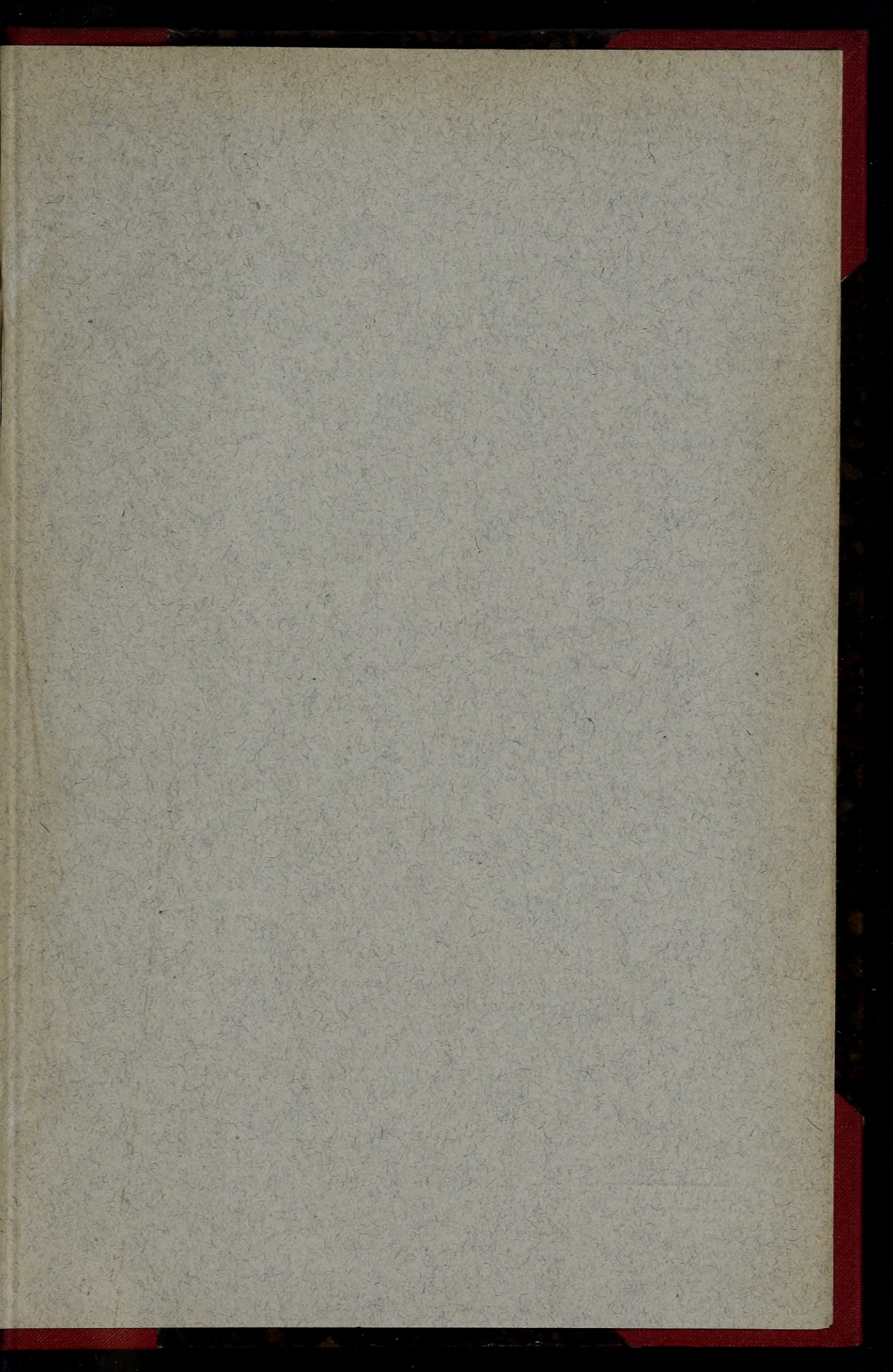
	Sid.
<i>Två märklige män</i>	2.
<i>Jösshäringen och dalkullan</i>	6.
<i>Hem för att dö</i>	29.
<i>Starke Jugga</i>	33.
<i>När Storfält gick till kungs</i>	39.
<i>När vår enda ko såldes</i>	43.
<i>En »magister» från gamla tiden</i>	47.
<i>»Grå-bonde»</i>	53.
<i>Sagan om Middags-Ragnhild</i>	57.
<i>Saga från ödemarken</i>	61.
<i>En fridens jul</i>	65.
<i>Stjärnedansen</i>	71.
<i>Julgranen</i>	74.
<i>Hvarför lärkan sjöng</i>	79.
<i>Ett minne från Norska kriget</i>	83.
<i>Hvad liten fågel sade</i>	92.
<i>Vårsaga</i>	95.
<i>När gäddorna flydde från Tansen</i>	100.
<i>Den nattliga synen</i>	104.
<i>En ödemarkens son</i>	108.
<i>Ett vårminne</i>	113.
<i>Ett barndomsminne</i>	115.
<i>Ett Vasaminne</i>	121.
<i>En finnes begrafning</i>	124.
<i>»Segerhufvan»</i>	126.
<i>»Kersningsstranden»</i>	129.
<i>Stenen i »Tåredalen»</i>	131.
<i>Från morgongryningens tid</i>	134.
<i>Saga från Grangärde</i>	136.

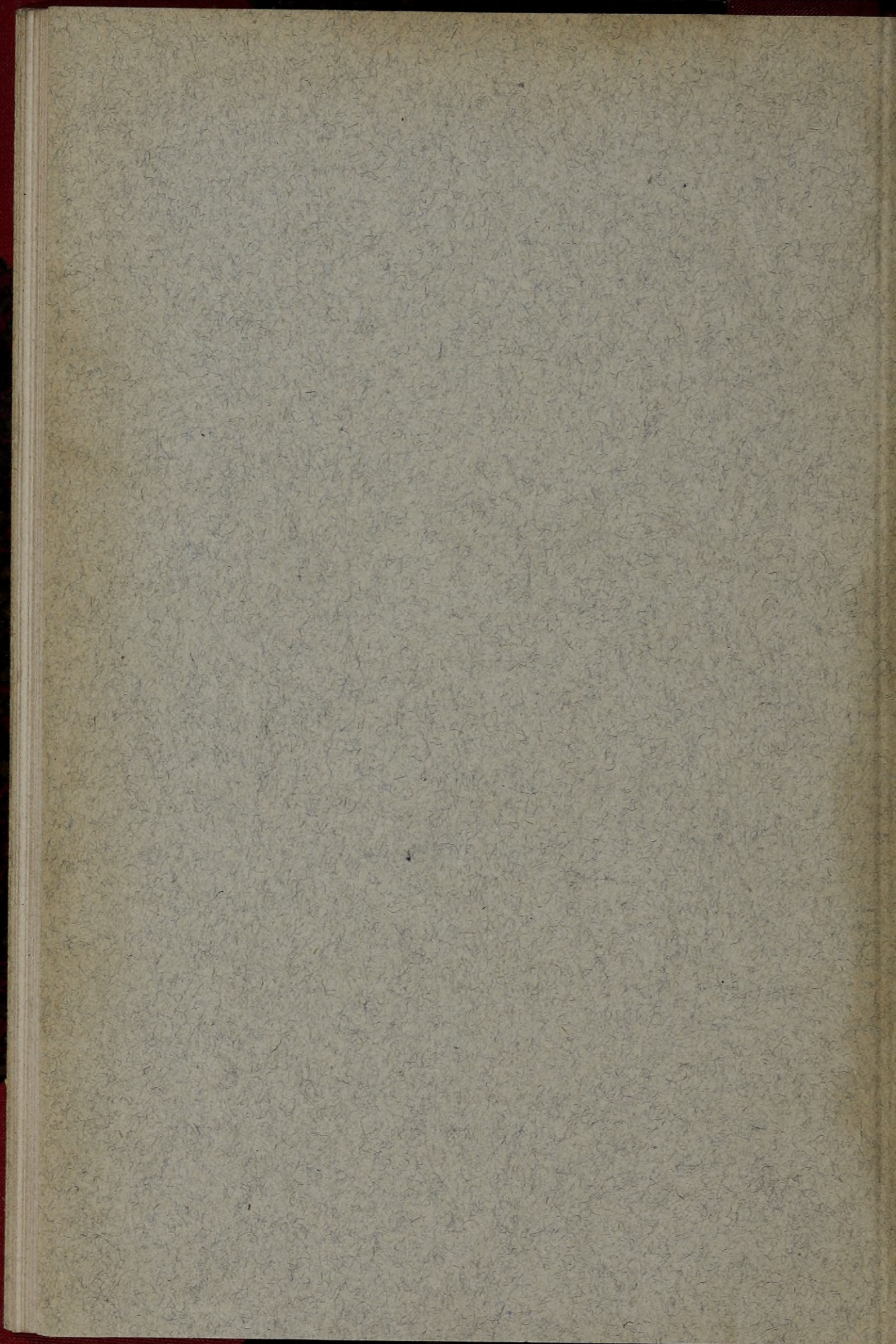
Poesi:

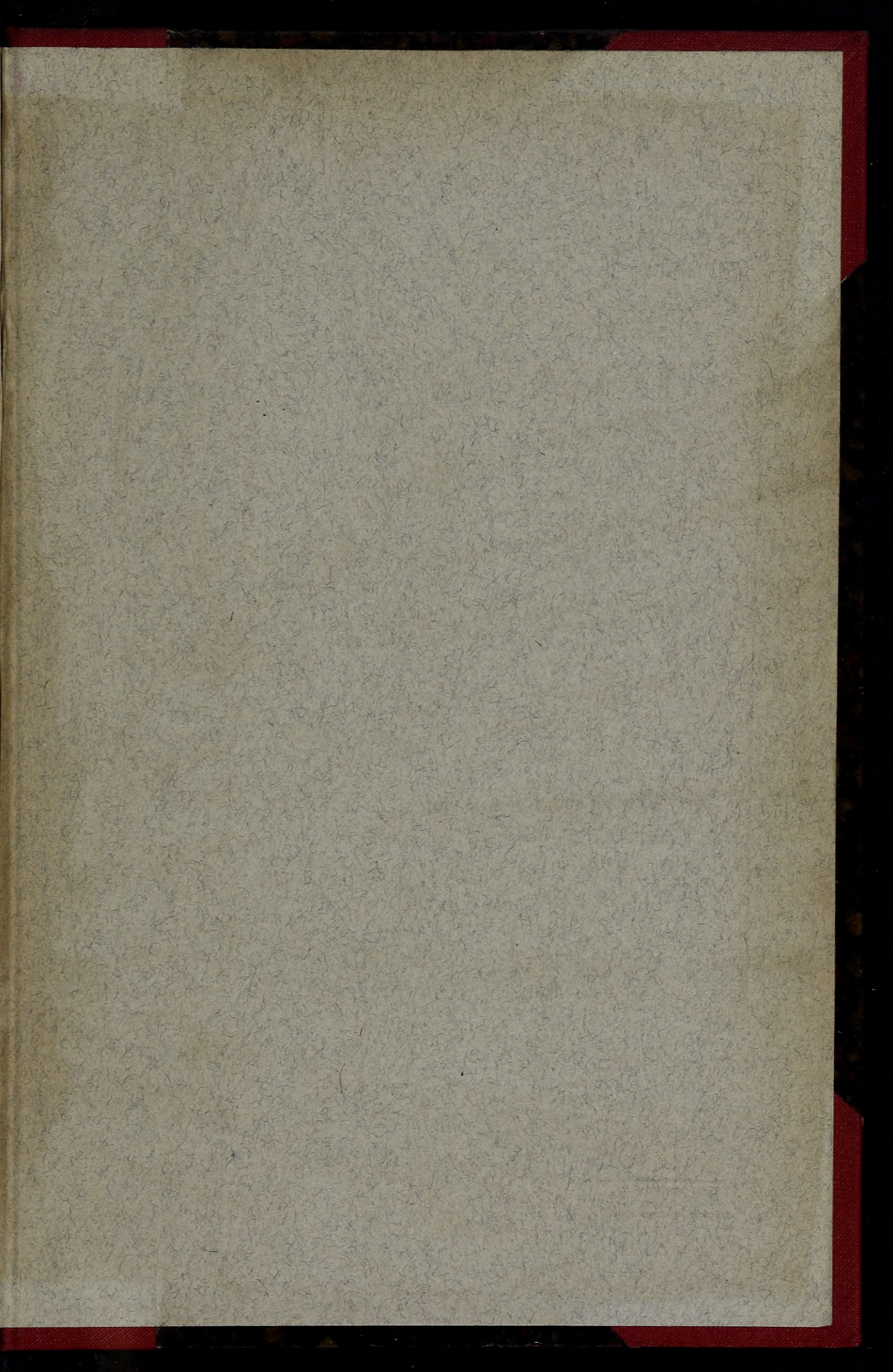
<i>Nyårssång</i>	1.
<i>De hvita slafvarne</i>	27.
<i>På Gustaf Adolfs-dagen</i>	37.
<i>Den heliga natten</i>	46.
<i>I Getsemane</i>	52.
<i>Sista julottan</i>	55.

	Sid.
<i>I vissnad lund</i>	64.
<i>Gustaf Adolfs dödsdag</i>	69.
<i>När löfven falla</i>	73.
<i>På Karl den tolfte's dödsdag</i>	77.
<i>»De tu»</i>	81.
<i>Till Fridtjof Nansen</i>	90.
<i>Veronica Chamaedrys</i>	94.
<i>Julkvällen</i>	98.
<i>Från frihetens morgontimma</i>	102.
<i>I julekväll</i>	107.
<i>Linnea borealis</i>	120.
<i>Sommaren</i>	138.
<i>Till Prins Carl och hans brud</i>	139.
<i>Det våras</i>	141.

UNIVERSITETSBIBLIOTEKET, LUND

15000

400999128